Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרײז 35 גראשען | הײנט 16 זײטען.

נײער פאלקסבלאט

Nr. 82/1682 | Łódź, Piątek 5 kwietnia 1929 r. | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כד אדר ב׳, תרפ״ט | Nr 82/1682

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

Electrolux

וואָס פאַרע נוצען ברענגט אונז דער

עלעקטראלוקס=פילטער

וועלכער מאַכט אויף אַ נאַטירליכען אופן ווייך דאס וואַסער פון דער וואַסער=לייטונג אויף אַזוי פיל, אַז עס ווערט אַזוי ווייך, ווי רעגנוואַסער?

מיר שפארען ביים וואַשען 75% וואַש-מיטלען. דאָס וואַשען פאָדערט נור אַ העלפט אַרבייט ווי אַ מאָל. די וועש ווערט ווייס און ווייך, און די דויערהאַפטיגקייט פערגרעסערט זיך פילפאַך.

מיר שפארען דאָס קוכען-געשיר, פערמיידענדיג געוועלניך דאָס שאַפען זיך אין זיי קאַלך און זאַמד-שטיין, דורך וואָס מיר פערקירצען בעדייטענד די צייט פון קאָכען, און דער רעזולטאַט איז דער, אַז

מיר שפארען אויף בעהייצונגס-מאַטעריאַלען.

מיר שפארען אייך די ווירטשאַפט-אויסגאַבען, ווייל קאָכענדיג די מאכלים אין ווייך און דיסטילירט וואַסער, זענען זיי נאַהרהאַפטער און געשמאַקער.

מיר שפארען דאָס אייגענע געזונד, ווי אויך דאָס געזונד פון דער גאַנצער פאַמיליע, פערשאַפענדיג זיך אַן עלעקטראלוקס=פילטער. דאָס צאָהלט זיך אונז אָפּ אין אַ קורצער צייט, ווייל די אויסהאַלטונגס-קאָסטען פונ׳ם פילטער זענען מינימאַלע.

פאדערט פראספעקטען און בחנמ׳דיגע דעמאנסטראציעס אין אייערע וואוינונגען.

ELECTROLUX

ODKURZACZE — FROTERKI

ODDZIAŁY:

Warszawa	ŁÓDŹ	Poznań	Bydgoszcz
ul. Marszałkowska 153 telefon 78-97.	ul. PIOTRKOWSKA 53 tel. 49-49 i 44-66.	ul. Fr. Ratajczaka 39 telefon 28-93.	Plac Teatralny 3 telefon 12-33.
Katowice	**Kraków**	**Lwów**	**Wilno**
ul. Dyrekcyjna 10 telefon 10-69.	Rynek Główny 25 tel. 425-427, 9.	ul. 3-go Maja 19 telefon 13-12	ul. Zamkowa 2 telefon 3-35.

מ ענער=היטען 8

אין די נײעסטע פאסאנען און קאלירען, בעסטע קוואליטעט

עמפפעהלט

מ. קאפעלושניק, נור קאנסטאַנטינער

א פאבריק

פון גאבעלין און דעקען זוכט — — א פעהיגען — —

שטאדט=רייזענדען

אויף לאדז

אָפערטען סוב „Gobelin"

Dr. DONCHIN

מאניושקי 1, טעלעפאן 9-97

ספעציאל-ארצט פאר אוינענקראנקהייטען

נעמט אן קראנקע פון 10—1 מיטאג און 4—7 נ.מ. ... פון 10 ביז 1 בייטאג.

דאָס מאָדערן איינגעאָרדנעטע

שיך=געשעפט

D. WEKSLER

9 GŁÓWNA 9

איז צו די בעפאָרשטעהענדע ימים-טובים פערזעהען מיט אַ גרויסען אויסוואַהל פון

הערן- דאמען- און קינדער-שיך

ערשטקלאַסיגע אויסאַרבייטונג

גוטע בעדינונג. מעסיגע פרייזען.

הטפה

בית הכנסת

„אהל יעקב".

מח׳ בשבת פ׳ שמיני

מב׳ החודש, פ׳ החודש

ELEKTROWNIA ŁÓDZKA

podaje do wiadomości Pp. Odbiorców energji elektrycznej na **OGRANICZNIKI**, iż ostateczny termin uregulowania należności za **rachunki II-go kwartału (białe)**, to jest za czas od 1 kwietnia 1929 r., **upływa dnia 10 kwietnia r. b.**

Niewpłacenie należności w terminie wyżej wskazanym pociągnie za sobą skutki zerwania umowy zawartej na dostawę energji elektrycznej, oraz przerwę w dostawie prądu, bez uprzedniego o tem zawiadomienia.

W celu uniknięcia ścisku przy płaceniu w ostatecznym terminie, uprasza się o wcześniejsze regulowanie należności.

Przy płaceniu należy bezwzględnie przedstawić zapłacony rachunek biały za I kwartał 1929 roku.

DYREKCJA
ŁÓDZKIEGO TOWARZYSTWA ELEKTRYCZNEGO
Spółka Akcyjna.

ס'קומט שוין אן
די אויסגעצייכענטע
מאַניש׳עוויטס׳ער
מצות
מיר וואָרנען אינזערע ג׳ אָפּנעמער, אַז זיי זאָלען
זיך צואיילען מיט'ן צושיקען זייערע בעשטעלונגען
ווייל הײ יאהר וועט דער קוואַנטום מצות זיין זעהר בעגרעניצט
פּרעזענטאַנטן אויף פּוילען
E.W.I.G. Sp. Akc. Warszawa
oddział w Łodzi, Południowa 20, tel. 67.

הזהרו והביטו על החותם „יצלה" מפינסק
המצות דליטאה
הכי טובה הנודעה מכבר לתהלה ונחתם בהותם
„יצלה" מפינסק בהכשר למהדרין מן המהדרין.
פּאַקינג 8 קילאָ נעטאָ פּאַרניר-קיסטע
„ 2 „ קאַרדאָן-שאַכטעל
„ 2 „ מצה-מעהל אין טאָרעבקעס
נאָוואָרסקי, זאַוואַדזקאַ 16.
ביים פּרעזענטאַנט
הילל ער
מפינסק
זאַוואַדזקאַ 22

אינזער געעהרטען שעף
ה׳ משה וועגווייזער און פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער ליבע טאָכטער פרל.
נאַדזשאַ מיט ה׳ לעאָן פּאָטערסמאַן
ווינשען מיר זיי מזל טוב און דעם יונגען פּאָר אַ גליקליכע צוקונפט
דאָס פּערסאָנאַל פון דער פירמע
מ. וואַלדפאָגעל, פ. ברוין און א. שעראַקאָווסקי.

LEON POTERSMAN
NADZIA WEGWAJZERÓWNY
Zaręczeni.
w marcu 1929 r. 694

Z intencji zaręczyn ukochanej siostry mojej
p. **Nadzi**
z p. **Leonem Potersmanem**
życzę wiele szczęścia i różowej przyszłości
Fela Wegwajzerówna.

Z intencji zaręczyn naszego brata i szwagra
p. **Leona Potersmana**
z p. **Nadzią Wegwajzerówną**
życzymy im szczęścia na drodze przyszłości
Małżonkowie Rapoport i Edzia

Z intencji zaręczyn
p. **Leona Potersmana**
z p, **Nadzią Wegwajzerówną**
życzę wiele szczęścia i różowej przyszłości
Moniek Tobias.

Z intencji zaręczyn mego kochanego brata i szwagra
p. **Leona Potersmana**
z p. **Nadzią Wegwajzerówną**
życzę szczęścia i powodzenia w życiu
Morycostwo Potersman

בברכת מזל-טוב לבבית אני מברך
את אחי היקר כמר
צבי פּטרסמאן (תל-אביב)
לארושיו את העלמה מרת
שרה גלדמן (תל-אביב)
ירבו בנחת ובכל טוב
משה פטרסמן ורעיתו.

בברכת מזל טוב לבבית אנו מברכים
את בנינו ואחינו
מר צבי פּטרסמן (תל-אביב)
לארישיו את העלמה
מרת שרה גלדמאן (תל-אביב)
תהי דרכם צלחה וסוגה בשושנים
אם, אחיו ואחיותו

פעלאַ דעססאַו
מאַקס סטריקאָווסקי
פערלאָבט
לאָדז, אין אַפּריל 1929.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ב ודער
און שוואָגער
ה׳ מאַקס סטריקאָווסקי
מיט פרל. פעלאַ דעססאַו
גראַטולירען הערצליך און ווינשען זיי אַ גליקליכע צוקונפט.
שוועסטער און שוואָגער מיללער
אברהם מענדעל און פרוי (משעוו)

Z intencji zaręczyn siostry
p. **Feli Dessauówny**
z p. **Maksem Strykowskim**
życzymy różowej przyszłości
Zygmunt i Róża Dessau.

Z intencji zaślubin siostry
p. **Heleny Dessauówny**
z p. **Hermanem Zawadzkim**
życzymy wiele szczęścia na wspólnej drodze życia.
Zygmunt i Róża Dessau.

מזל טוב!
בכוס מלא אני מברך את חברי היקרי בברכת
מז"ט הבחור דוד זאַנד מלאָדז, לנשואו
את מרת גיטל צעצאַרסקאַ מפינטשעוו תהי׳
יהי רצון מלפני נורא עלילה שתהי׳ דרכו
צלחה בתורה וגדולה. מרדכי ווינטער

אינזער ווערטען קאָלעגע און פריינד
ה׳ יוסף ליטווין
צו זיין חתונה מיט
פרל. עדזשאַ ווישינסקאַ
ווינשען פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט
די קאָלעגען
מ. וויסמאַן, י. בושאָוסק,
משה לענגא און פרוי,
מ. עלינגער און פרוי.

אַ הערצליכען מזל טוב און פיל
גליק ווינשען מיר אונזער טייערן פריינד
יוסף ליטווין
צו זיין חתונה מיט
פרל. עדזשאַ ווישינסקאַ
זאָל אייער לעבענס וועג מיט בלומען
בעצירט זיין.
זלמן גאָלדריין, שמואל גראַנקעוויטש,
שיע מ. וויעושבינצקי, מאיר זילבערשטיין, דוד מ. יאַקובאָוויטש, מרדכי ליכטענשטיין, מרדכי קאַרפּ, ברידער רובין און אהרן ראַס.

ס'ווערט געזוכט
אַ טיכטיגע
פערקויפערין
אין אַ שיך געשעפט. צו
ערפאַרען ביי קאַדיש
נאָוואָמיעסקאַ 26

אַ שותף
מיט 2,000 דאָלאַר צו
אַ איינגעפיהרט געשעפט
אין אַ גוטען פונקט ווערט
פון זאָפאָרט געזוכט
אָפ. אין אַדמיניסטראַציע
אונטער „2000"

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע
שוועסטער און שוועגערין
פרל. זאשא ליטמאַנאָוויטש
מיט ה׳ יודעל ברעסלער
ווינשען מיר אַ הארציגען מזל-טוב און
אַ גליקליכע צוקונפט
ברודער אהרן ליטמאַנאָוויטש
און פרוי.

אַ הערצליכען מזל-טוב און פיל גליק
ווינשען מיר צו דער חתונה פון אונזער קוזינע
הענלאַ שוואַרץ
מיט הערן ראָזענמאַן
זאָל אייער לעבענס-וועג מיט טייערע
רויזען בעצירט זיין
פאַמיליע הערשקאָוויטש.

Z intencji zaślubin koleżanki mojej
p. **Jadzi Jakubowiczównej**
z p. **Szymonem Gielfandem**
życzy szczęścia i świetnej przyszłości
Sala Gelrubinówna.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער פריינדין
אסתר איינשינדלער
מיט ה׳ דוד קליינמאַן
ווינשען אַ הערצליכען מזל-טוב און אַ
גליקליכע צוקונפט
יהודית גליקסמאַן
חנה טעלערמאַן

צו דער חתונה פון אונזער ג׳ פרעזעס
ח׳ שמואל לייב לענטשיצקי
מיט פרל. רוזשאַ גייסט
ווינשען אַ הערצליכען מזל-טוב און
אַ גליקליך צוזאַמענלעבען
די פערוואַלטונג פון חברת
„כנסת צעירים" אין לאָדז.

מזל-טוב!
צו דער פערלאָבונג פון אונזער ווערטער פריינדין
פרל. ראַלאַ טאַבאַקמאַן
מיט ה׳ לעאָן צאַלעל
ווינשען מיר זי דאָס זייער נייער לעבענס-וועג זאָל זיין מיט בלומען בעצירט זיין
לאַלאַ האַטערמעש, אנרזיא ראָזענבערג,
מאיר אָפּאַטאָווסקי, אשר טשאַרנילאָווסקי.

Z intencji zaręczyn
p. **Karola Lewkowicza**
z p. **Lodzią Szmaragdówną**
życzymy wiele szczęścia i różowe przyszłości
Ch. Ginter, S. Openheim.

צו דער פערלאָבונג פון פרל.
גוטשאַ לענטשיצקאַ
מיט ה׳ אבראַם קירשטיין
ווינשען מיר אייך, אַז אייער לעבענס-וועג זאָל זיין אַ האַרמאָניע פון גליק
און צופרידענהייט
אַנדזשאַ לענטשיצקאַ
מאַקס ערליך

PODCZAS ROZTOPÓW WIOSENNYCH
uchronisz się przed przeziębieniem nosząc najpraktyczniejsze
KALOSZE ‹PEPEGE›
NA PODSZEWCE TRYKOT.
DAMSKIE . . . zł. 10.–
MĘSKIE . . . . zł. 11,50
ŻĄDAĆ WSZĘDZIE
ZWRACAJCIE UWAGĘ NA ZNAK FABR.

אין שענסטען פון אַלע יום-טובים

פסח
טרינקט נאָר
דעם בעסטען פון אַלע ווײַנען—
כשר לפסח ארץ-ישראל'דיגען כשר לפסח
„כרמל"-וויין

צו דער פערלאָבונג פון אונזער
ליבע שוועסטער
אסתר פערעלמוטער
מיט ה׳ בערנאַרד בירנבוים
ווינשען פיל גליק
יולעק און זיגמונד פערעלמוטער.

צו דער פערלאָבונג פון פרל.
אסתר פערעלמאַן
מיט ה׳ בערל בירנבוים
גראַטולירען הערצליך און ווינשען פיל
גליק א. קאַבאַנאָווסקי און פרוי

מזל טוב!
צו דער פערלאָבונג פון אונזער ברודער'ן-טאָכטער פרל. פאַלאַ גאָלדמאַן
מיט ה׳ זוסמאַן גאָלדמאַן
ווינשען מיר גליק און צופרידענהייט
ישכר גאָלדמאַן און פרוי,
זוסמאַן גאָלדמאַן און פרוי,
אברהם משה גאָלדמאַן און פרוי,
משה גאָלדמאַן און פרוי,
איטשע רייזבוים און פרוי.
5486

צו דער פערלאָבונג פון אונזער
ליבען ברודערן-זוהן
ה׳ מרדכי פלום
מיט פרל. קאַראַלאַ ווילף
ווינשען מיר אַ הערציכען מזל-טוב
און אַ גליקליכע צוקונפט
שלום פלום
אברהם יעקב פלום און פרוי.

שנייען און פרעסט אין גאנץ אייראפא

קריזיס פון פראפ. בארטעל'ס קאבינעט דויערט ווייטער

שנייען און פרעסט

וויען, 4. (אטע). פון גאנץ אייראפע איז מען מודיע וועגן גייע פרעסט און שנייען.

אין דייטשלאנד דערגרייכט דער שניי א הויך פון פערציג צענטימעטער.

בוקארעשט, 4. (אטע). אין גאנץ רו־מעניען בושעוועט א געוואלדיגער שניי־שטורם.

בערן, 4. (אטע). איבער דער גאנצער שווייץ האט זיך אראבגעטראגן א געוואלדיגער שניי.

ביליגער צאל אויף מצות

ווארשא, 4. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט).

אין נעכטיגען נומער „רזשעצניק אוסטאווז" איז פארעפענטליכט א פארארדנונג אז מצות וואס ווע־רען אריינגעפיהרט פון אויסלאנד אין דער צייט פון 7־טען ביז'ן 15־טען אפריל וועלען גענייסען פון א הנחה אין צאל־טאריף אין דער הויך פון 40 פראצענט פון נארמאלען טאריף.

מצות איז מאסקווע

בערלין, 4. (יט"א טעלעגראפיש.)

פון מאסקווע מעלדעט מען, אז די בעקערייען פון אינוואלידען־פערבאנד האבען געמעלדעט, אז ביי זיי קען מען בעקומען מצות צו 20 רובל א פוד. דער „עמעס" פאדערט אדורכצופיהרען אנטי־אויספארשונג, כדי צו דערגעהען פון וואנען עס שטאמט דאס מעהל.

א ד"ר הערצל-דענקמאל

וויען, 4. (יט"א טעלעגראפיש).

א גרופע הערצעלס פריערדיגער האבען ארויס־געלאזען אן אויפרוף וועגן שטעלען א דענקמאל פאר ד"ר הערצל. אונטער'ן אויפרוף זענען אונטער־געשריבען פראפ. אלבערט איינשטיין, מאקס ברא־ד, וואסערמאן א. אנ.

די „נייע פרייע פרעסע" האט געעפענט א זאמלונג צו דעם צוועק.

באר נישט געענדיגט די רעגירונגס-סיטואציע

ווארשא, 4. (טעלעפאניש פון אונזער סיים־קארעספאנדענט).

די סיטואציע בנוגע דעם קאבינעט־קריזיס האט זיך אין פערלויף פון היינטיגען טאג גארנישט געענ־דערט.

איצט דערוויסט מען זיך, אז פרעמיער בארטעל טראגט זיך שוין לאנג ארום מיט'ן געדאנק צו רעזיגנירען אלס פרעמיער. דער מלוכה־פרעזידענט האט דאס אבער, צוליב דער ווירטשאפטליכער לא־גע פון לאנד, געהאלטען פאר אונמעגליך.

אויף דער לעצטער קאנפערענץ צווישען מלוכה פרעזידענט און פרעמיער האט דער לעצטער מיי־דער בעגייט זיין ביטע וועגען דימיסיע ערשט רע־מאלט איז די דימיסיע ארויף אויפ'ן רעאלען וועג.

ווי מען אינפארמירט אונז, ווערט דער אפי־ציעלער אקט וועגען דער דימיסיע פון קאבינעט פערעפענטליכט ווערען צוזאמען מיט דעם נייעם צו־זאמענשטעל פון דער רעגירונג. אין איצטיגען מאָ־מענט ווערען געפיהרט אונטערהאנדלונגען וועגען די ריכטליניעס פון דער נייער רעגירונג, און די רע־גירונגס־קרייזען האלט מען, אז ענטגילטיג וועט דער ענין ערלעדיגט ווערען נישט פריהער ווי אין 8 ביז 10 טעג ארום.

אין דעם הויפט־סעקרעטאריאט פון מיליטער האט היינט דער פרעמיער בארטעל אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט'ן מארשאל פילסודסקי.

אויף דער קאנפערענץ איז בעריהרט געווארען די פראגע פון דער דימיסיע און רעקאנסטרוקציע פון קאבינעט.

דער פרעמיער בארטעל איז היינט צוגעטרעטען צו נארמאלער ארבייט. פארמיטאג האט ער אויפגע־נומען דעם א־בייטס־מיניסטער יורקעוויטש און דעם לייטער פון פינאנץ־מיניסטעריום גראדינסקי.

12 א זייגער האט דער פרעמיער אפגעהאלטען א צוויי־שעה'דיגע קאנפערענץ מיט'ן מארשאל פיל־סודסקי, 6 אין אזענער איז דער פרעמיער געקומען אין שלאס און קאנפערירט מיט'ן מלוכה־פרעזידענט ביז 8 א זייגער אין אזענד.

נישט ערלויבט אימפארט פון מעהל

ווארשא, 4. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט).

אין „רזשעצניק אוסטאוו" איז פערעפענטליכט א פארא־דנונג וועגען פערווערען אריינצופיהרען מעהל קיין פוילען ביז'ן 31־טען יולי.

פ.ק.א. געוואונען די פרעמ'י פון 200 טויז. זל.

ווארשא, 4. (טעלעפאניש). ווי מיר דערוויסען זיך, געפינט זיך די אבליגאציע פון דער 4־פראצ. אינוועסטיציע־הלואה, אויף וועלכער ס'איז געפאלען די ערשטע פון 200 טויזענט זלאטעס אין פ. ק. א. וועלכע האט בשעתו איינגעקויפט א גרעסערע צאהל אבליגאציעס פון דער דאזיגער הלוואה.

סקאנדאלן אויף די הכח מעטשען

וויען, 4. (יט"א טעלעגראפיש).

אויף די לעצטע פוסבאל־מעטשען פון „הכח" אין וויען קומט לעצטענס צו גרויסע סקאנדאלען און געשלעגערייען. די פאליציי מוז אינטערווענירען. די סיבה פון די דאזיגע סקאנדאלען איז קנאה צוליב דעם וואס „הכח" האט געוואונען אלע 17 מייסטער שאפטס־מעטשען.

ציהונג פון דער 18-טער מלוכה-לאטעריע

5-טער קלאס — 22-טער טאג

15,000 זל. ג' 828, 173750.
5,000 זל. — 127366 165034.
3,000 זל. — 37886, 54468, 86025, 153009, 164427.
2,000 זל. — 12767, 58998, 72245, 78142, 92073, 97088 103456,
1,000 זל. — 33439, 43013, 72043, 76375, 80329, 102913 107901, 113694, 134980, 136049 140893 162529.

טעלעגראמע!

ווי געוועהנליך, איז אויך נעכטען געפאלען אין אונזער קאלעקטור דאס גרעסטע געווינס פון דעם טאג

15.000 זל. אויף נומער 828

די גליקליכסטע קאלעקטור אין פוילען

S. JATKA, Łódź

I Kantor Miejski: Piotrkowska 22
II „ „ Piotrkowska 66
III Biuro Miejskie: Pomorska 20
(Solna 2 i 4, dom własny)
IV Oddział Zamiejski: Pabjanice, Pl. Dąbrowskiego 3.

ביזהער זענען ביי אונז געפאלען אין דער 5-טער קלאס פאלג. געווינסען: 75.000 זל.–נומ' 41519
50.000 זל.– 99127 | 10.000 זל.– 140079
15.000 זל.– 828 | 5 000 זל.– 38089
און פיל אנדערע צו 5000, 3000 א.ז.וו.

זאל פילהארמאניע
נארוטאוויטשא 20

גרויסע אקאדעמיע

פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער „קולטור=ליגע" אין לאדז, בזשעזשינער 23

שבת, ד. 6 אפריל, 10.30 פארמיטאג קומט פאר --- א

געווידמעט דעם 14-טען יאהרצייט פון אונפערגעסלעכן

י. ל. פרץ

אין פראגראם: 1) י. ליכטענשטיין: „צו יארפען מיר זיך אפזאגען פון פרץ'ס ירושה" (רע־פעראט). 2) רעציטאציעס און סצענעס פון פרץ'ס ווערק — אויסגעפ. און גרים דורכ'ן בעקאנטען א־ט. פון דער וועלגער טרופע י. ווייסליק 3) ארויסטריט פון'ם א־ד־ב. כאר כי דער „קולטור־ליגע" א. דער ליים פון ד"ר. ל. זעמאן. 4) אנצערט-טייל אויסג. דורך א קוואוטעט פון „פילהארמאניע"-ארקעסטער. 5) „ביים גוסס צו קאפענס" י. ל. פרץ (אינסצעניזאציע) אויסגע־פיהרט דורך דער דראמאטישער סטודיע „באגינען" ביי דער „קולטור־ליגע".

בילעטען צום פרייז פון 50 גראשען ביז 2 גילדען צו בעקומען יעדען אווענד פון 7–9 אין סעקר. פון „קולטור-ליגע" בזשעזשינער 23, און „ארב.-ווינקעל", פאלודנ. 20 און ביי דער פילהארמ.-קאסע

וואוינונגס-קאאפעראטיוו,
ביים מאגאזין=שניידער-מייסטער=פעריין

אלעיא ערשטער מאי 2.

8-וונג, האנדווערקער און אונטערשיד פון פאכען!!

מחמת דעם, וואס דער וואוינונגס-קאאפעראטיוו טראכט שוין צו קויפען א גרעסערען פלאץ אין צענטרום פון שטאט איז פריי געבליבען איינינע ערטער אין

ערשטען קאאפעראטיווען=הויז.

אלע ארט אינפארמאציעס ווערען ערטיילט יעדען אווענד פון 8–10 אין פעראיינס-לאקאל אלעיא 1 מאי 2 ביים סעקרעטאר.

אין בעטראכט וועלען גענומען ווערען די ערשטע, וועלכע וועלען זיך ווענדען. פערוואלטונג פון וואוינונגס=קאאפעראטיוו.

פאלקס אוניווערזיטעט ביי דער ציונ. ארגאניזאציע

מארגען, שבת, ד. 6 אפריל, 5 נאכמ. אין לאקאל פון דער ציוניסט. ארגאניז. (צעגעלנ. 4)

העברעאישע פארלעזונג

איבער דוד שמעונוביץ (12-טע פארלעזונג פון ציקל: די נייע העברעאישע דיכטונג). פארלעזער: ד"ר י. פרענקעל. איינגאנג פריי!

די נאהענטסטע פארלעזונג: זונטאג, ד. 7 אפריל 8.30 אווענד דיר. א. פערלמאן איבער אלבערט איינשטיין, צום 50-טען געבורטס-יובילעאום

אכטונג לאדז און פראווינץ!
פערלאנגט איבעראל די בעריהמטע ליטווישע מצה

בהכשר למהדרין מן המהדרין

בעצייכענט מיט דער פלאמבע ל.מ.ד.י. (מצה דליטא). וועלכע צייכענט זיך אויס מיט איהר גוטער קוואליטעט, ווי אויך מצה=מעהל און פערפעל 8 קילא פארניר - קיסטען, 4 און 2 קילא'דיגע שאכטעל - פאקונג און מצה=מעהל (2 קילאווע) אין זעקעלעך און אין גרויסע זעק, בעוואוסט אונטער דעם נאמען פינסקער מצה.

די איינציגע פערטרעטונג

יאבלאנסקי, ווסכאדניא 6, פריוואט - וואוינונג ווסכאדניא 18

אכטונג, לאדז און פראווינץ!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז אונזער לאגער איז פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

דיוואנעס,	באנע-פאנס,	פארטיערען,
כאדניקעס,	טיש-דעקען,	מעבעל-איבערצוג,
גארדינען,	בעט-דעקען,	גאבעלינס,
שטארען,	קאנטאניערן	בראקאט א.ז.וו.

אלעס צו די ביליגסטע פאבריקס-פרייזען. הערט! רעעלע בעהאנדלונג. גוטע בעדינגונגען. דעטייל!

F. FUTERMAN Piotrkowska 28 tel. 29-21

טיכטיגע רעפעזירקעס

צו פערטיגע קאטאן - ווארע ווערען פון זאפארט געזוכט.

צו ערפאהרען אין דער שטרימפף - פאבריק „ZEW" וונערזשער 144.

נעלקען=שטריימעל
צו קויפען געזוכט.

צו ערפאהרען ליפאווא 31. וואוינ. 36, טעל. 46-28

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה. קאנסטאנטינער 9, טעל. 27-81. שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נאכט אויך אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3

Dr. med.
S. Robinzon

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען. פעטריקאווער 10, טעל. 31-86 [illegible]

דער בעוואוסטער הערען-שניידער
ח. איינשידלער, לאדז

פאמארסקא 41a, וואוינונג 49 (פריהער: טראנגוטשקער 9)

מאכט בעקאנט זיין ג' קונדשאפט, אז עס זענען שוין אנגעקומען

די נייעסטע זומער-זשורנאלען

נעהמט אן בעשטעלונגען און פערטיגט אויס אלער ארט ארבייטען לויט די נייעסטע מאדעלען.

פינקטליכע אויספיהרונג! רעעלע בעהאנדלונג!

צענטראלער קליינהענדלער-פאריין, זאוואדזקא 5

מיר מאכען בעקאנט אלע אונזערע מיטגלידער דאס ס'איז שוין

די לעצטע טעג פון אפגעבען זעזאניעס פון הכנסה=שטייער

בכדי אויסצומיידען א געדראנג בעטען מיר, נישט ווארטען אויף דעם לעצטען טערמין.

די פערוואלטונג.

מיר מעלדען אלע אונזערע מיטגליד, ידער דאס ס'איז געגרינדעט געווארען ביי אונזער צענטראלע

אווענד קורסען

אויף וועלכע ס'ווערט ערלערנט די יודישע און פוילישע שפראכען, רעכנונג און אלגעמיינע בילדונג.

שרייבט זיך איין מאמענטווייז!

די קולטור=קאמיסיע.

דאנקזאגונג.

אין נאמען פון אונזערע ארימע ברידער דאנקען מיר דער פערוואלטונג פון „עץ החיים" ביי „עזרת חולים" דעם פרעזעס ה' דאקטאר דרייהארן די וויצע-פרעזעסען ה"ה מאיר לעווקאוויטש און פוקס לייטער שלמה ציצאו־ססקי, קאסיר קאסרילעוויטש. דער פערוואלטונג: אבראם־זאהן, וואלף קרייצער. האלענדער פאר דעם פורים=באל און פאר די בעקליידונג פון אונזערע ארימע קינדער דורך די עלטערן פון די קינדער

דער פערוואלטונג

שענדליכער עלילת־דם אַ בייעריש שטעטעל

אנטיסעמיטען פיהרען אַ מיאוסע העצע געגען יודען

פעבלינג, 4. (יט"א טעלעגראַפיש) אין שטעטעל מאַנאו בייערן האָט מען געפונען אַ טויט קריסטליך קינד מיט אָפּגעשניטענע האַלז. די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען האָבען אָנגעהויבען אַ גוואַלדיגע העצקאַמפּאַניע, אַז יודען האָבען געשאָכטען דאָס קינד צו ריטועלע צוועקען.

דאָס אַנטיסעמיטישע „נירענבערגער וואָכענבלאַט" פיהרט אַן־אונגעהויערע העצע און שרייבט, אַז די יודען האָבען געשאָכטען דאָס קריסטליכע יונגעל און גענומען דאָס בלוט אויף מצות, און דער גאַנצער אומגעגנד קומען פאַר העצ־מיטינגען, אויף וועלכע עס ווערט גערופען נקמה צו נעהמען אין די יודען, עס ווערען פערשפרייט פלוג־בלעטער מיט פאָגראָם־אינהאַלט.

דער יודישער צענטראַל־פעראיין האָט זיך געווענדעט צו דער מאַכט וועגען נישט דערלאָזען צו עקסצעסען.

די בייערישע רבנים־קאָנפערענץ האָט פערעפענטליכט אַן ערקלערונג וועגען דעם נידערטרעכטיגען בלוט־בלבול, אין דער ערקלערונג ווערט געזאָגט, אַז די תורה איז ריין פון וועלכע ס'איז חשדים און בייַ יודען איז קיין שום סעקטע נישט פערהאַן, וועלכע זאָל בענוצען בלוט צו ריטועלע צוועקען, די רבנים־קאָנפערענץ ערקלערט, אַז זי איז גרייט דאָס צו בעווייזען פאַר'ן געריכט.

אַ יודישער אַדוואָקאַט — קאַנדידאַט צום נאָבעל־פּריז פאַר שלום

דער „מאַנטשעסטער גאַרדיאַן", די בערימטע ענגלישע ליבעראַלע צייטונג איז אַ־ים מיט דער מיינונג, אַז דער יודישער אַדוואָקאַט פון שיקאַגאָ סאַלאָמאָן אָליווער לעווינסאָן זאָל קריגען דעם נאָבעל־פריז פאַר פרידען.

די צייטונג זאָגט, אַז זיין פּלאַן פאַר וועלט־פרידען, וואָס האָט איהם געמאַכט וועלט־בערימט בערעכטיגט איהם צום נאָבעל־פּריז...

דער „מאַנטשעסטער גאַרדיאַן" געהט אַזוי ווייט צו זאָגען, אַז אויב דער קעלאָג־אָפּמאַך איז איצט אַ פאַקט, איז ער געוען צו פערדאַנקען דעם איינפלוס פון לעווינסאָנס פרידענס־פּלאַן. דאָס איז זיין אויפטו און, אויב דער נאָבעל־פּרייז וועט גע־געבען ווערען לעווינסאָנ'ען, וועט ער גערעכט געגעבען ווערען צו איינעם, וואָס איז בערעכטיגט צו דעם.

לעווינסאָן, דער יודישער אַדוואָקאַט פון טשיקאַגאָ, וועלכער ווערט רעקאָמענדירט פאַר'ן נאָבעל־פּרייז פאַר פרידען, איז איצט דריי און זעכציג יאָהר אַלט.

ער איז געבוירען געוואָרען אין נאָבלעסוויל אינדיאַנאַ. ער האָט שטודירט אין אוניווערזיטעט אין יעיל און זינט 1891 פּראַקטיצירט ער אין טשיקאַגאָ. ער האָט זיך אויסגעצייכענט אַלס אָרגאַניזאַטאָר פון גרויסע קאָמפּאַניעס, איינשליסענדיג איי־ניגע גרויסע אייזענבאַהן־קאָמפּאַניעס.

ער איז געווען פאָ־זיצער פון דער אַמעריקאַנער קאָמיסיע צו מאַכען קריג אומגעזעצליך.

זיין פּלאַן פאַר וועלט־פרידען, וואָס האָט צוגע־צויגען גרויס אויפמערקזאַמקייט, איז פערעפענט־ליכט אין 1927.

עס ווערט אָנגענומען, אַז דער דאָזיגער פּלאַן האָט געפיהרט צום קעלאָג־אַנטי־מלחמה־אָפּמאַך.

לעווינסאָנס פּלאַן בעשטעהט אין דעם, וואָס ער זוכט צוגרעשט צו ערלעדיגען אַלע עקאָנאָמישע און פינאַנציעלע פּראָבלעמען, וועלכע שטעהען אין וועג צו בעפעסטיגען דעם פרידען.

ער שלאָגט פאָר, אַז עס זאָל געשאַפען ווערען אַ וועלט־הלואה פון זעקס ביליאָן דאָלאַר, מיט וועלכער עס זאָלען אויסגעצאָהלט ווערען אַלע קריגס־חובות און דער דייטשער שאָדען־ערזאַץ.

ער פערלאַנגט דאַן, אַז פאַר דער צייט פון צוויי און זעכציג יאָהר זאָלען אַלע לענדער זיך פערפליכטען נישט צו פיהרען קיין קריג.

די פּוילישע ווירטשאַפט אין דיאַגראַמען

אונזער רעדאַקציע האָט בעקומען צוגעשיקט מיט אַ בעגלייט בריף פון סעקרעטאַר פון פּרעמיער ה' באַרטאַנסקי אַ בוך פון פּרעמיער ד"ר ק. באַרטעל א. נ. „דיאַגראַמען פון איינציגע סטאַטיסטישע ידיעות, וואָס זענען נוגע דאָס פּוילישע ווירטשאַפטליכע לע־בען אין די יאָהרען 1928 — 1924".

אַ ענליכען בוך האָבען מיר בעקומען מיט אַ יאָהר צוריק, דאָס איצטיגע בוך דערגענצט יענץ איינשליסענדיג די דאַטען פון יאָהר 1928.

די דיאַגראַמען שטעלען צו ידיעות וועגען דער פּוילישער פּראָדוקציע, אַרבייטס־מאַרק, אַרבייטס־לאָזיגקייט, אייזענבאַהנען, אויסלענדישען האַנדעל, געלד־פערקעהר, רעטאַיל און הורט־פּרייזען, פּרייזען פון ברויט א. אַז. וו.

די ידיעות, וואָס ווערען אילוסטרירט דורך די דיאַגראַמען שטיצען זיך אויף „אָפיציעלע צוטריט־ליכע פאַר אַלעמען ציפערען", ווי עס ווערט געזאָגט אין דער הקדמה.

די אויפשריפטען בייַ די דיאַגראַמען זענען אין דריי שפּראַכען: פּויליש, פראַנצויזיש און ענגליש.

אַ יאָהר קאָלאָניזאַציע אין ביר־בידזשאַן

מאָסקווע. (יט"א) דעם 28־טען מערץ איז אַריבער אַ יאָהר צייט, זייט דאָס פּרעזידיום פון אַלפערבאַנדישען „ציק" האָט אַרויסגעגעבען די בע־שטימונג וועגען דער קאָלאָניזאַציע אין בירא־בידזשאַן.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט די יודישע קאָמוניס־טישע פּרעסע פערעפענטליכט אַ רייה אַרטיקלען.

דער „עמעס" שרייבט אין אַ לייט־אַרטיקעל אַז נישט קוקענדיג אויף אַלע נעגאַטיווע זייטען — אָביעקטיווע און סוביעקטיווע — האָבען מיר פעסטגעשטעלט אין בירא־בידזשאַן אַ פּאָזיטיווען סך־הכל, וועלכען מיר קענען בעווייזען פריינד און פיינד.

אויב מיר האָבען געהאַט דעם צוריקקעהר פון בירא־בידזשאַן עטוואָס גרעסער ווי בייַ די אַלגעמיינע איבערוואַנדערער, איז דאָס גאַנץ פערשטענדליך און קאָן נישט אַרויסרופען קיין פערוואונדערונג און צווייפעל אין דער זאַך.

וואָס איז שייך די בעציהונג פון דער יודישער געזעלשאַפטליכקייט אין אויסלאַנד צו דער בירא־בידזשאַנער אונטערנעהמונג, ערקלערט דער „עמעס": „די קאָלאָניזאַציע פון בירא־בידזשאַן האָט אַרויסגערופען צו זיך אַ געוואַלדיגען אינטערעס אין דער „יודישער וועלט" און האָט זיך אין אַ געוויסער מאָס צוטיילט אַזוי: די מעהר־פּראָלעטאַרישע דעמאָ־קראַטישע עלעמענטען, פאַר בירא־בידזשאַן, און די בורזשואַזע און אַנטי־סאָוועטישע פיינדליכע עלע־מענטען — געגען בירא־בידזשאַן. דערפאַר אָבער די טיילען פון דער יודישער געזעלשאַפטליכקייט בייַ אונז און אין אויסלאַנד, וועלכע האָבען געגעבען צוטרוי צו אונזער אַרבייט, קאָנען איצט, נאָך אַ יאָהר דערפאַהרונג פון אונזער אַרבייט, זיך איבערצייגען אין דער גאַנצער ערנסטקייט און וויכטיגקייט, וואָס מיר האָבען אַריינגעטראָגען אין אונזער ווייט־מזרחדיגער אַרבייט. מען דאַרף דאָ נאָך פערצייכענען די „נייטראַלע" וואָס וואַרטען צו זעהען, וואָס וועט פון אונזער אַרבייט אין בירא־בידזשאַן אַרויסקומען".

פערענדיגט די אויספאָרשונג וועגען פייניגען די יודישע יוגענטליכע אין בריטשאַן

בוקאַרעשט. (יט"א) דער גענעראַל־פּראָ־קוראָר פון'ם משפּט־קריגס־טריבונאַל און דער אַדמיניסטראַטיווער אינספּעקטאָר פון בוקאַרעשט האָבען דורכגעפיהרט אויפ'ן אָרט די אויספאָרשונג וועגען די געשעהענישען בעת דער אונטערזוכונג אין דער „קולטור־ליגע" אין בריטשאַן.

די אויספאָרשונג האָט בעשטעטיגט די פער־שולדיגונג וועגען פייניגען די אַרעסטירטע.

אַלס רעזולטאַט פון דער אויספאָרשונג זאָל בעזייטיגט ווערען פון זיין אַמט דער סוב־פּרעפעקט פון בריטשאַן און געגען דעם פּראָקוראָר זאָל פער־פיהרט ווערען אַ דיסציפּלינאַר־געריכט.

אַ שריפה אין גאַרשקאָוויץ

גאָרשקאָוויץ. נעכטען 3 אַ זייגער נאָכ־מיטאָג איז פון אַן'אונבעוואוסטער סיבה אויסגע־בראָכען אַ שריפה אין דער סטאָדאָלע פון ה. וואַשציקי און משך פון 15 מינוט האָבען די פלאַמען אַרומגע־כאַפּט די דערנעבענשטעהענדע שטאַלען, עס זענען פערברענט געוואָרען די סטאָדאָלע, די שטאַלען, 3 קיה, 1 פערד און 6 חזירים.

*

נעכטען צוזעגער בשעת אַ וואַגאָן־בינדער האָט צוזאַמענגעשפּאַנט צוויי וואַגאָנען פון אַ משא־צוג האָט זיך זיין לאַנגער פעלץ פערפּלאָנטערט צווישען די רעדער און ער איז אַזוי אומגליקליך געפאַלען אַז דער צוג האָט איהם אויפ'ן אָרט דערהרגעט, ער הייסט מאָרין, 50 יאָהר אַלט, פון קאַמינסק.

(ש. מ.)

בבא־מעשות וועגען אַמעריקאַנער יודען

אַז זיי קויפען אָפּ אין רוסלאַנד אַלע קלויסטערס און פערוואַנדלען זיי אין שוהלען

מאָסקווע. (יט"א) אַן־אינטערעסאַנטע גע־שיכטע, וואָס בעווייזט, וואָס פאַר אַ משונה'דיגע קלאַנגען עס ווערען אָפּט פערשפּרייט אין רוסלאַנד וועגען די יודען, דערציילט דער יונגער רוסיש־יודישער זשורנאַליסט מיכאַל קאָלצאָוו, וועלכער ווערט אָנערקענט אַלס דער גלענצענדסטער פעליע־טאָניסט אין סאָוויעט־רוסלאַנד, קאָלצאָוו ניט אָר־בער אין „פּראַוודאַ" אַ געשפּרעך צווישען 2 פּאַסאַ־זשירען, וואָס ער האָט געהערט בשעת ער איז גע־פאָהרען אין דער באַהן. איינער פון די פּאַסאַזשירען האָט געזאָגט:

— מען זאָגט בייַ אונז אין מעראַמע, אַז די קלויסטערס, וואָס מען האָט דאָרט די טעג צוגע־מאַכט וועלען איבערגעגעבען ווערען צו אַמעריקאַנער. די אַמעריקאַנער וועלען די קלויסטערס פערוואַנדלען אין סינאַגאָגעס".

— איהר זאָגט סינאַגאָגעס, טאָ וואָס האָבען מיט דעם אַמעריקאַנער צו טון? וואונדערט זיך דער צווייטער.

— נו, דאָס איז דאָך דאָס זעלבע. די אַמערי־קאַנער יודען נעמען בייַ אונז קאָנצעסיעס פאַר די סינאַגאָגען, וועלכע זיי נוצען אויס פאַר זייערע רע־ליגיעזע צוועקען. אַ ספּעציעלער אָפּמאַך איז וועגען דעם געשלאָסען געוואָרען.

— צוליב וואָס זשע טאָן זיי דאָס, צוליב פּראָ־פיט? דאָס דאַרף דאָך אָפּקאָסטען אַ היבש ביסעל געלד?

— בייַ זיי איז אַלץ געשטעלט אויף זעלבסט־אָקופּאַציע, אַלץ איז אויסגערעכענט און אונזער סאָוועטישע רעגירונג בעקומט פון די אַמעריקאַנער יודען נאַפט און ניי־מאַשינען.

דאָ, זאָגט קאָלצאָוו, האָט ער מעהר שוין נישט געקענט אויסהאַלטען און האָט געפרעגט דעם פּאַסאַזשיר, וואו ער האָט עס געהערט די דאָזיגע נאַרישע געשיכטע. האָט איהם יענער גע־ענטפערט: — פאַרוואָס עפּעס נאַריש? עס זענען דאָך אַפילו פערהאַן אָפיציעלע פאַקטען וועגען דעם, בייַ אונז איז דאָ אַפילו אַזאַ געזעלשאַפט „אָ עט" און אַ סך רוסען זענען דאָרט מיטגלידער".

אַ יוד, וואָס שטאַמט פון פּוילען

איז דער אָרגאַניזאַטאָר פון דער ענגלישער האַנדעלס־דעלעגאַציע קיין סאָוויעט־רוסלאַנד

מאָסקווע. (יט"א) דער פאָרשטעהער פון יט"א ווערט געזאָגט, אַז דער פאַקטישער אָרגאַניזאַ־טאָר פון דער דעלעגאַציע פון ענגלישע געשעפטסלייט וואָס וויילט איצט אין סאָוויעט־רוסלאַנד, כדי צו שטודירען די מעגליכקייטען פאַר געגענזייטיגען האַנ־דעל צווישען רוסלאַנד און ענגלאַנד, איז אַ יוד. ער רופט זיך אָן רעמנאַרט, אָבער זיין אמת'ער נאָמען איז שענק, ווי מען טיילט מיט, שטאַמט ער פון פּוילען. רעמנאַרט איז דער רעדאַקטאָר פון זשורנאַל „בריטש רעוויו".

אין געוויסע קרייזען אין מאָסקווע געהען אַרום קלאַנגען, אַז רעמנאַרט איז פערבונדען אין לאָנדאָן מיט'ן בעוואוסטען אַנטיסעמיטישען זשורנאַל „פּאַטריאָט". דער יט"א־קאָרעספּאָנדענט האָט אָבער די דאָזיגע קלאַנגען נישט געקענט בעשטעטיגען. אין אַלגעמיין איז אַרום דער ענגלישער דעלעגאַציע גע־שאַפען געוואָרען אַן־אַטמאָספערע פון געהיימניש, וואָס מאַכט זעהר שווער פעסטצושטעלען די ריכ־טיגע פאַקטען.

געשטאַלטען פון געטאָ

אַרטיקעל פון אַ דייטשען זשורנאַליסט

אונטער דעם נאָמען פערעפענטליכט דער בע־קאַנטער דייטשער זשורנאַליסט הערמאַן מענקעס פאָלגענדיגען אינטערעסאַנטען אַרטיקעל.

„אַלעמען איז בעקאַנט דאָס בילד פון יאָזעף איזראַעלס: „דער זון פון אַלטען פאָלק". דאָס בילד שטעלט פאָר אַ פריהצייטיג־פערעלטערטען יודען, וועלכער זיצט אין זיין קרעמעל, די הענט אַראָפּגעלאָזען, דער בליק פערזונקען אין חלומות. וועגען וואָס טראַכט רען אָט דער איינזאַמער יוד אין דעם אַמסטערדאַמער געטאָ? אָט דאָס פער־חלומט זיין איז בייַ איהם זיין צווייטע פּראָפעסיע. ער טראַכט וועגען דער פערגאַנגענהייט, ער טראַכט וועגען דעם סוף פון לעבען. מאַקס בראָד האָט געזאָגט וועגען דעם יודישען לעבען, אַז טיילווייז איז ער אויף דער וועלט און טיילווייז געפינט ער זיך אויף יענער זייט. מיט זיין געפיהל און מיט זיין געדאַנק נעמט דער יוד אַרום די ביידע גע־ביטען — די פון הימעל און פון ערד. בעזונדערס בעציט זיך דאָס צו מזרח־יודען. ער איז אַ בעל־חלומות אין רעכטען מיטען טאָג. ער גייט זעלטען אַרויס פון דעם פּאַסיוון, אונטערגעגעבענעם צו־שטאַנד. ער טראַכט און גריבעלט שטענדיג, און צום גריבלער האָט איהם געמאַכט זיין אַלטע, אויסשליסליך־גייסטיגע קולטור. הונדערטער יאָה־רען לאַנג איז ער געזעסען אין געטאָ, אַריבערגעבוי־גען איבער דער גמרא. און פון דאָרטען האָט ער גענומען זיין פערחלומטקייט און זיין מוח־שאַרפ־קייט. אָבער אין אַלגעמיין איז ער זייער פרעמד צום לעבען, פול פרעמדער, ווי מען מיינט דאָס. דער יוד פערמאָגט די רוהיגקייט און די נשמה־אייגענליי־קייט פון דעם מזרח־מענשען.

אַזעלכע בעלי־חלומות ביים מענשען זעהט מען צווישען יודען אויף יעדען טריט. זיי פערבראַנגען אַ בעזונדערקייט: אי רעכטען מיטען גייען און ריידען, שטעלען זיי זיך אָפּ מיט אַמאָל אָפּ. צעהן מזרח־יודען שטעלען מיט זיך אָפּט פאַר צעהן נאָר בעזונ־דערע מענשען. זיי טראָגען אַרוים אין זיך אַ טייל פון זייער ברען פון זייער גריבלעריי.

עס איז מערקווירדיג, וואָס נישט געקוקט אויף דער נטיה צו שווערמוטיגקייט פערמאָגען זיי הו־מאָר אויך. דאָס ווירקט ווי זונענשיין בייַ אַ כמאַרנעם וועטער. דער דאָזיגער יודישער הומאָר איז אַ פּראָדוקט פון דער אָרימקייט, אין אַ געוויס־סער מאָס, אַ ווענטילאַטאָר פאַר'ן געמיט, ווייל, ליידט זיין וועזען איז דער מזרח־יוד אַן־אָפּטימיסט. ער געפינט שטענדיג אַ לוסטיגען אויסגאַנג פון זיינע נויטען. ער גלויבט שטענדיג אין אַ גוטען סוף, אַז זוען ער קאָן שוין מעהר גאָרנישט, חוזקט ער אַליין איבער זיין אָרימקייט. און פון די לעבענס סתירות קומט אַרויס דער הומאָר. דער מזרח־יוד האָט האַלט אַ „גוטען־וואָרט". דער וויצלינג איז איינער פון די אָפּטסטע דערשיינונגען אין געטאָ. איך האָב בעקאָנט אַ סך אַזעלכע הומאָריסטען פון עלענט. דאָס זענען געווען וויציגע שדכנים און בדחנים. „פריילאַכסען" ווערען אויסגעפיהרט אויף חתונות, אויף אַלע שמחות, און מען זינגט אַפילו ביים דאַוונען. ווייל דער מזרח־יוד איז אין אַ גע־וויסער מאָס אַ זינגער. און קיין שום מענש איז אין דער מזרח־יודישער קהלה נישט אַזוי בעליבט, ווי דער חזן.

בייַ די יודען זענען אויך פערהאַן גאַנצע דינאַס־טיעס פון כלי־זמרים. בעריהמט איז געווען דער וואונדערליכער דרום־רוסישער פידלער סטעמפעניו. וועמענס לעבען דער הומאָריסטישער דיכטער שלום־עליכם האָט געשילדערט אין אַ גרויסאַרטיגען ראָ־מאַן.

צווישען די מזרח־יודען זענען פערהאַן אַ סך זאָרגלאָזע באַהעמע־מענשען. פאַר מאָרגען זאָל גאָט זאָרגען", אין זייער אַלטער בעליבטער ווערטעל. די מזרח־יודישע באָהעמע מענשען זענען אַלץ און נישט, זיי האָבען אַ סך פּראָפעסיעס, אָדער קיין איינע נישט. עס זענען פערהאַן צווישען זיי קאָמע־דיאַנטען, פּאָעטען און שנאָרערס. זיי פיהרען צום גרעסטען טייל אַ וואַנדער־לעבען, זענען מדינה־גייער, וואָגלען אַרום איבער לענדער, לעבען פון לייטישע חסדים, אין דער צייט, וואָס זייערע ווייבער און קינדער גייען אָפּט אויס פון הונגער אין די היימען. בייַ איצטיגע צייטען איז אַמעריקע די שטרעבונג פון די דאָזיגע מענשען, זיי פאָהרען אויף אַ קורצע צייט אַהין, ברענגען אַהין זייערע חיבורים. און דאָרטען עפענען זיך פאַר זיי די הערצער און די קעשענעס. זיי זענען אומעטום: אין פּאַריז, אין ניו־יאָרק, אין ריאָ־דע־זשאַנייראָ, אין וואַרשאַ, אומעטום אָבער זע־נען זיי אין אייביגער אָרימקייט, און אָפּטמאָל ענדי־גען זיי פריהצייטיג זייער לעבען אין שפּיטאָל פאַר אָרימעלייט.

דער וואונדער פון געטאָ איז די גרויסע שפע פון טאַלאַנטען. מיר ווייסען נאָר פון די גרויסע נעמען, וואָס לייכטען אַרויס פון דער יודישער געטאָ און בעשיינען די געשיכטע פון ליטעראַטור, קונסט, וויסענשאַפט, טעאַטער. אָבער עס זענען פערהאַן פיל מעהר, וואָס זייערע טאַלאַנטען זענען אונטערגעגאַנ־גען, זענען אַזוי טונקעל, ווי זייער גורל אַליין איז.

איבערהויפּט זענען בייַ דעם מזרח־יודען פער־האַן אויסערגעוועהנליך פיל אַרטיסטישע טאַלאַנטען. אויפ'ן פערשטעלען זיך, אויפ'ן „שפּילען", איז דאָך דער יוד שטענדיג אָנגעוויזען געווען. דאָס איז אַריין אין זיי פלייש און בלוט. און ער טראָגט אַריין אין טעאַטער זיינע צופּאַסונגס־פעהיגקייטען, זיין אַריינ־פיהלען זיך אין זיין מענשען־קענטניש, זיין לעבהאַפטי־גע מזרחדיגע פאַנטאַזיע, זיין טעמפּעראַמענט, זיין ריידעוודיגע בעוועגונג, זיינע טראַגישע און קאָמישע איבערלעבענישען. טעאַטער און מוזיק איז איינגע־בירגערט אין גורל פון יודישען פאָלק. דער יודישער אַרטיסט איז אַן'עכטער באָהעמיען, רעאַליסט און פאַנטאַזיאָר צוגלייך, ער איז טראַגיש און דערביי איז זיין נשמה מונטער. ער איז אַ שונא פון לעבען, וואָס איז אין לעבען פערליבט, ער איז היימלאָז און צוגלייך צוזאַמענגעוואַקסען מיט דער ערד.

עסטרייכישע מעטאדען
אין דער יודישער פאליטיק

די אײַנמקייט און עראנאמישע אפהענגיגקייט פון חסר פון די מאכט-פאקטארען האבען אין אמאליגען גאליציען נישט געקאנט שאפען קיין גינסטיגען באדען פאר פרייע און אומאפהענגיגע פאליטישע האנדלונגען. די מורא פאר רעפרעסיעס: פאר'ן אפזאג און קרעדיט, ליפערונגען א. א. וו. ווירקט דערמאראליזירענדיג אויף דער סוחר'ישער וועלט, האבען מיר דאך געהאט די מעגליכקייט זיך איבערציינגען אין דעם אין דער נאהענטער פערגאנגענהייט אויך ביי אונז. ס'איז קיין וואונדער נישט, וואס אין גאליציע האט די הכנעה, דאס שטענדיגע רעכענען זיך מיט די מאכט-פאקטארען, אײַנגעפלעגט דעם שטעמפעל אויפ'ן גאנצען לעבען (פון גאליצישען יודענטום, אזוי אז אפילו דער רוב פון זיינע פארשטעהער, וועלכע קעמפען פאר א פרייען און ווירדיגען לעבען פון יודישען פאלק, האבען זיך נישט געקענט בעפרייען פון דער גאליצישער טראדיציע — צו רעכענען זיך גאר מיט דעם שטארקען. מיט וואס אנדערש קען מען דען ערקלערען די טאקטיק פון ד״ר רייך מיט זיינע חברים בנוגע צו דער איצטיגער רעגירונג, ווען מען פערגלייכט איהר מיט דער טאקטיק, ביי וועלכער מען האט זיך געהאלטען אין די ערשטע טעג נאך דער מאי-איבערקערעניש?

ס'איז לײַדער געבליבען אומבעקאנט פאר דער ברייטער יודישער עפענטליכקייט, ווי אזוי דערזועלבער ד״ר רייך, וועמען עס געפעהלט נישט גרינבוימס „קויטשפאליטיק", ווייל דאס קאן אומגליקליך מאכען דאס יודישע פאלק, האט זיך בעצויגען צו דער זעלבער רעגירונג נאך דער מאי-איבערקערעניש. די לעצטע האט אונז געגעבען די האפענונגען, אז ס'הויבט זיך אן א נייע תקופה אין פוילען, אז די מאכט פון דער ענדעציע מיט איהר אויסראטונגס-פאליטיק ווערט געבראכען.

אין דער בעוואוסטער רעדע פון פרעמיער בארטעל, האבען מיר געהערט אזעלכע ווערטער בנוגע צו יודען, אויף וועלכע קיינע פון די פריהערדיגע רעגירונגען האט זיך קיינמאל נישט ערלויבט. אין נאמען פון קאלא האט רעפ. גרינבוים זוארים בעגריסט די רעגירונג. די רעכטע פלעגען איהם אונטערברעכען מיט אויראנישע צווישענרופען „רעגירונג טרייער". נאר ד״ר רייך מיט זיינע מקורבים האבען אפאנירט אין קאלא געגען דער פריינדליכער בעציהונג צו דער רעגירונג פון מארשאל פילסודסקי און אויסגעלאכט די נייע „אונאראווצעס". ווי מען זאל זיך נישט בעציהען צו דער ערנסטקייט און דורכגעטראכטקייט פון ד״ר רייכ'ס טאקטיק אין יענער צייט, איז דאך שווער צו גלויבען, אז בלויז צו להכעיס גרינבוימען איז ער דא געווען פאר אן אפאזיציאנעלער שטעלונג. צו דער מאי-רעגירונג, וועלכע האט אונז געגעבען גוטע הבטחות און האט פער'משפט דעם ווירטשאפטליכען אנטיסעמיטיזם.

פרעגט זיך טאקע: ווי אזוי איז דאס מעגליך, אז נאך אונזערע ענטוישונגען זאל מען זיך אזוי ווייט אנגאזשירען אין דער אונטערשטיצונג פון דער זעלבער רעגירונג, וועלכע מען האט זיינער צייט נישט געהאלטען פאר נויטיג צו אונטערשטיצען? דעם תירוץ בעדארף מען זוכען אין דער אפשאצונג פון דעם פאליטישען מאמענט. פאר דעם ד״ר רייך איז דעמאלט פשוט נישט קלאר געווען, צו די איבערקעהרעניש וועט האבען א קיום און צו די מאי-רעגירונג וועט זיך איינהאלטען ביי דער מאכט, האבענדיג געגען זיך די מעהרהייט אין פארלאמענט דאס פוילישע בירגערטום, די פערשפרייטעסטע און איינפלוסרייכסטע פרעסע, און די אדמיניסטראציע, וועלכע איז געווען בעזעצט דורך פיינדליך געשטימטע ענדעקישע בעאמטע. ס'זענען אבער אריבער מעהר ווי צוויי יאהר, די לאגע פון דער רעגירונג האט זיך בעפעסטיגט, זי האט בעוויזען צו ענדערען די כוחות-פערהעלטענישען און ארויסווייזען א שטארקע מאכט.

ס'איז נישטא מעהר קיין גרונד מורא צו האבען, אז די אמאליגע הערשער זאלען זיך אומקערען צו דער מאכט און מען מעג זיך שוין מתקרב זיין צו דער רעגירונג, וועלכע איז געווארען א קראפט און מיט א קראפט דארף מען לעבען בשלום.

אין דער הויכט שטרעבען, ווי ס'ווייזט אויס, די יודישע רעפוטאטען פון גאליציע צו נאכמאכען די פאליטיק פון די אנפיהרענדע פוילישע פאליטיקער פון דער אמאליגער גאליציע, וועלכע זענען תמיד געווען די שטיצע פון דער ווינער רעגירונג. זי האבען אריבערגעפיהרט אויף דעם ווארשאווער באדען די אמאליגע מעטאדען פון דער פוילישער פאליטיק אין עסטרייך, וועלכע איז געפיהרט געווארען דורך דער אלמעכטיגער קאנסערוואטיווער פארטיי.

פערשידען זענען אבער געווען די פראקטישע רעזולטאטען פון דער דאזיגער פאליטיק. פאר דעם פרייז פון געזעלשאפט האבען די פוילישע פארטייען אין גאליציע פיל דערגרייכט אין פאליטישען זין: א טעריטאריאלע זעלבסטפערוואלטונג פאר גאליציע מיט דער הערשאפט פון דער פוילישער קולטור און שפראך. גאליציע איז געווארען א מרכז רוחני פאר דעם פוילישען פאלק.

וואס אבער די יודען האבען דערגרייכט, א דאנק דער „אוגאדא", איז דאך שוין גוט בעוואוסט.

אבער קיינע ענטוישונגען האבען נישט געווירקט אויף אונזערע חברים פון גאליציען. זייער אפשטימונג אין ענין טשעכאוויטש האט דערוויזען, אז זיי האבען זיך נישט בעפרייט פון זייערע אילוזיעס.

עס ווערט אלץ קלארער פאר יעדען אביעקטיווען מענשען, אז די סכסוכים אין קאלא זענען א פועל יוצא פון דעם אפגרונד, וועלכער ליגט צווישען דער טאקטיק פון פערלאזען זיך אויף דעם גנאד און חסר פון דער רעגירונג און דער טאקטיק פון קאנסעקווענטען זיידיגען קאמף פאר אונזערע בירגערליכע און נאציאנאלע רעכט. די געשיכטע פון אונזערע מערב-אייראפעאישע ברידער האט בעוויזען, אז די דורכפיהרונג פון דער גלייכבערעכטיגונג אין לעבען איז געווען א רעזולטאט פון א דויערהאפטער אויסגעהאלטענער אנשטרענגונג. מיר גלויבען, אז אויך אין פוילען וועלען פאר אונז אנקומען בעסערע צייטען, ס'וועט אנערקענט ווערען, אז דער וואוילשטאנד פון דער מלוכה איז צוזאמענגעבונדען מיט דעם וואוילשטאנד פון אלע בירגער, אהן אונטערשיד פון גלויבען און נאציאנאליטעט. כדי צו דערנעהנטערן די דאזיגע צייטען, מוזען מיר אומאויפהערליך פאדערען אונזערע רעכט און שילדערן די יודישע ווירקליכקייט אין איהר ריכטיגען שיין.

נישט דורך שתדלנות און סוד'ען זיך בחדרי חדרים, נאר דורך אפענעם קאמף פאר אונזערע רעכט און מוטיגער ארבייט פון אונזער פארלאמענטארישער רעפרעזענטאנץ וועלען מיר מיטווירקען צו דער דערנעהנטערונג פון בעסערע צייטען פאר דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען.

ט. ס.

דער פאריטישער מאמענט
דער בעזוך פון 150 ענגלישע אינדוסטריעלער אין סאוועט-רוסלאנד

איצט, בעת עס האלט שוין ביי „נעילה" פון באלדווינס קאנסערוואטיווער רעגירונג, קומט פאר אין דער אינטערנאציאנאלער וועלט א זעהר וויכטיגע זאך: אן ענגלישע האנדעלס-דעלעגאציע דארף אין מאסקווע אנבינדען אויפסניי די אונטערהאנדלונגען וועגען ענגליש-סאוויעטישע האנדעלס-בעציהונגען, וואס זענען איבערגעריסען געווארען קרוב צוויי יאהר צוריק.

די סאוויעטישע פרעסע קאמענטירט דעם פרוב פון ענגלאנד אויף פאלגענדען אופן:

„דער קרעמל בעגריסט גערן דעם פרוב צו פערבינדען בעציהונגען מיט דער ציטאדעל פון וועלטישען קאפיטאליזם".

„גרויס-בריטאניען איז חושד צו זיין אין דער זאך, אז ס'איז נישט מעהר, ווי א וואהל-מאנעוור פון די קאנסערוואטיסטען";

„באלדווינ'ס קאבינעט — טייטשט אויס די סאוויעטישע פרעסע — וויל איבעראשען די ליי-באר-פארטיי, ארויסשטויסענדיג ביי איהרע אנפיהרער דעם וואהל-אטוט וועגען דער נויטיגקייט צו אנהויבען נארמאלע ענגליש-סאוויעטישע בעציהונגען, אדער — וואס ס'איז נעהענטער צו דער ווירקליכקייט — די ענגלישע קאנסערוואטיווע ווילען דיסקרעדיטירען די סאוויעטישע רעגירונג אין די אויגען פון אויסלאנד. (דערהויפט פון אמעריקא) דורכ'ן ארויסגעבען א פעסימיסטישען ראפארט וועגען דעם איצטיגען ווירטשאפטליכען מצב אין רוסלאנד".

וואס פאר א מיינונג עס וועלען וועגען דעם ענין ארויסטראגען די 150 ענגלישע דעלעגאטען איז, זעלבסטפערשטענדליך, לעת עתה אומבעקאנט. אלענפאלס וועט זייער ראפארט, וואס זיי וועלען ברענגען פון רוסלאנד אפשפילען א וויכטיגע ראלע אין דער וואהל-קאמפאניע.

איידער אבער דאס וועט געשעהן איז כדאי צו וויסען פאלגענדע סיבה, וואס האט געבראכט צו דעם איצטיגען דיפלאמאטישען שריט פון די קאנסערוואטיסטען.

רוסלאנד איז אין דעם איצטיגען מאמענט אן אמת'ער ספינקס אין דעם וועלטישען נאפט-שפיל. די סאוויעטען קאנטראלירען איצט די ריזיגע נאפט-פעלדער צווישען שווארצען און קאספישען ים. אויפ'ן קאווקאז שפריצט ארויס פון דער ערד אזא אביעקט, וואס ווערט גאר טייער געשאצט אין ענגלאנד און אמעריק. רוסלאנד געפינט זיך אין א שווערער עקאנאמישער לאגע, און זוכט בגוואלד מזומן-געלד. בעקומען דאס געלד קאנען די סאוויעטען אינ'ם קאפיטאליסטישען ענגלאנד פאר איין הנחה: פאר'ן אפשטעלען די פאליטיק פון קאנקורירען די וועלט-פרייזען פון נאפט — א פאליטיק, וואס דעמאראליזירט די וועלט-מארק און ברענגט אריין א כאאס אין דער וועלט-ווירטשאפט.

צווישען סאוויעט-רוסלאנד און גרויס-בריטאניען קומט שוין פאר פון לאנג א שטילער אבער פערביסענער נאפט-קאמף, וועגען וועלכען גאר ווייניגע גיבען זיך אפ א דין וחשבון. פון צייט צו צייט פאדערט נאר אויף דער „דיילי מייל" זיינע לעזער צו באיקאטירען דעם נאפט און בענזין פון סאוויעט-רוסלאנד, און אויף ענגלישע וועגען הענגען אפט שילדלעך מיט אויפשריפטען, אז מען זאל נישט קויפען קיין סאוויעטישען בענזין.

אלזא, וועגען וואס געהט עס, אייגענטליך, באלדווינס אוועקגעהענדער רעגירונג?

עס האנדעלט זיך וועגען א גרויסער שפיל — וועגען א קאנטראלע איבער'ן סאוויעטישען נאפט. די סאוויעטישע נאפט-פעלדער אויף קאווקאז ליגען אין א צו נאהענטער שכנות מיט איראק און מיט'ן פערסישען ים-איינגוס, וואו עס קאנקורירען צווישען זיך די ענגליש-אמעריקאנישע נאפט-אינטערעסען, און דערפון נעהמט זיך, וואס די ענגלישע דיפלאמאטיע בעמיהט זיך בעצייטענס מקדים צו זיין אמעריקא אין איהר בולט'ער כוונה צו קאנטראלירען די סאוויעטישע נאפט-פראדוקציע.

דער איצטיגער אלוועלטליכער „נאפט-דיקטאטאר" איז פרעזידענט דעטש שעל, סער דעטערדינג. ער איז פון אפשטאמונג א האלענדער, האט בעקומען אן ענגלישען אדעל-טיטול, און דינט טריי ענגלאנד.

דעטש שעל געפינט זיך שוין פון לאנג אונטער דער ענגלישער קאנטראלע. אין דעם איצטיגען מאמענט קומט פאר אין ניו-יארק אן אלוועלטליכע נאפט-קאנפערענץ, אין וועלכער דעטערדינג נעהמט אנטייל. אויף די רעזולטאטען פון דער דאזיגער קאנפערענץ ווארט לאנדאן מיט גרויס פעראינטערעסירונג. די דאזיגע קאנפערענץ האט דעם הויפט-צוועק צו בעגרעניצען די נאפט-פראדוקציע פון אמעריקא (די פעראייניגטע שטאטען בעקומען ארויס 70 פראצענט פון דער אלגעמיינער וועלט-פראדוקציע, און זענען גלייכצייטיג דער גרעסטער פערברויכער פון נאפט אין דער וועלט).

דערווייל קומט פאר א מלחמה וועגען די נאפט-מערק צווישען דער אמעריקאנישער „סטאנדארד אויל-קאמפאני" מיט די קאנטראלירטע דורך ענגלאנד „דעטש שעל און אנגלא-פערסיאן-קאמפאני". דער שטח פונ'ם נאפט-קאמף איז פערסיען און איראק.

פאר דעם בעסטען „נאפט-דיפלאמאט" פון אייראפא האלט מען דעם פרעזידענט פון דער „אנגלא-פערסיאן-קאמפאני", סער קאדמאן, נאך גאר א יונגערמאן, וואס צייכענט זיך ספעציעל אויס מיט אויסערגעוועהנליכע פעהיגקייטען צו פיהרען די נאפט-פאליטיק.

פאלגענדיג איהם, האט וו. טשערטשיל, א מיטגליד פון באלדווינס קאבינעט איינגעקויפט די אקציעס און די קאנטראלע פון דער ענגלישער רעגירונג איבער דער „אנגלא-פערסיאן-קאמפאני". אין דעם איצטיגען מאמענט פלאנעוועט ער צו פערפעסטיגען די קאנטראלע און די עקספלואטאציע פון איראק, וועגען וועלכען מ'האלט אין די ענגלישע קרייזען, אז עס וועט בקרוב ווערען דאס צווייטע ווענעצועלע, וואס איז, כידוע, דער רייכסטער נאפט-פראדוקציע געביט אין אמעריקא.

דער וועג פון די נאפט-פעלדער אין איראק ביז צו קאווקאז איז נישט קיין ווייטער...

דאס ארויסשיקען פון ענגלישער האנדעלס-דעלעגאציע אין קרעמל איז, אלזא, צ. א. א פרוב פון אן ענגליש-סאוויעטישען נאפט-קאמפראמיס.

אין יאהר 1922 האט די וועלט איבערגעלעבט א שטארקע עמאציע: לאיד דזשארדזש איז ארויסגעפאהרען פון לאנדאן קיין גענוא, כדי צו אונטערהאנדלען מיט די באלשעוויקעס. דאן איז דערפון גארנישט געווארען. דערפאר איז אין דערזעלבער צייט נעבוירען געווארען אין ראפאלא דער דייטש-סאוויעטישער אפמאך.

איצטער האט די וועלט א נייע איבעראשונג — ענגלאנד אונטערהאנדעלט ווידער מיט די סאוויעטען, און דאס מאל אין קרעמל.

פ. ב.

אין דעם נייעם כינע
א שמועס מיט א כינעזישען גענעראל

רעוואלוציעס ברענגען שטענדיג מיט זיך אן אויסערגעוועהנליכע פעראיינגערונג אין דעם שטאנד פון די הויכע אפיצירען פון אן ארמעע. אזוי האט אויך איצט די כינעזישע ארמעע, די פיהרער פון וועלכע עס שטיצען זיך אויף דער טראדיציע פון דער פראנצויזישער רעוואלוציע, א מאסע פאלקאווניקעס, וואס האבען קוים דערגרייכט דעם 24—25-טען לעבענסיאהר, און מעהרערע גענעראלען, וואס געפינען זיך אין דעם אנהויב פון דעם דריטען צעהנדליג יאהרען. א פראנצויזישער זשורנאליסט האט געהאט די געלעגענהייט צו האבען אין אייזנבאן נאנקין-שאנכאי א שמועס מיט איינעם פון אט די יונגע גענעראלען, און ער האט איהם אויסגעפרעגט זיינע אויסזיכטען און מיינונגען. דער יונגער גענעראל, וועמען נאמען דער זשורנאליסט וויל נישט אנרופען, ווייל, ווי ער שרייבט, „וויל ער איהם קיין שאדען נישט אנטון" האט זיך זייער אפען אויסגערעדט פאר איהם. דער גענעראל האט שטודירט אין בערלין און רעדט דייטש אזוי גוט „ווי הינדענבורג אליין".

אין אנהויב האט דער גענעראל כמעט ווי נישט געלאזט צוגיין צו זיך. אבער ווען ער האט געהערט, אז דער זשורנאליסט האט שוין בעזוכט מארשאל פענג, איז ער אויך געווארען צוגענגליכער. די ערשטע ווערטער, וואס ער האט איהם געזאגט, זענען געווען:

— הייסט עס, אז איהר האט אין נאנקין געזעהן כאטש איין לעבעדיגען מענשען, נישט נאר געשפענסטער און אויפשריפטען אויף די ווענד, מארשאל פענג איז א גרויסע פערזענליכקייט.

— גלויבט איהר — האט איהם דער זשורנאליסט געפרעגט, — אין דעם גוטען שטערען פון מארשאל פענג, דעם צוקונפטיגען הערשער פון כינע?

— איך גלויב אין דער כינעזישער ארמיי—האט דער יונגער גענעראל געענטפערט—אין דעם איינציגען לעבעדיגען כח פון אונזער מלוכה, וועלכע האט אבער פערלוירען זיין גלייכגעוויכט און האט איהר נאך נישט געפונען. ווייטער האלט איך, אז די אירעאלאגיע פון מארשאל פענג צופאסען די ארמיי צו דעם פאלק, אין אן ערנסטער און קאנקרעטער ענין, איהר ווילט וויסען, אויב פענג וועט בכח זיין צו בעהערשען די כינעזישע ארמיי און אויב ער וועט פעראייניגען די פערשידענע ארמייען, וועלכע קאנקורירען איצט איינע מיט דער אנדערער? איך בין זיכער אין דעם; לכל הפחות, וואס איז שייך דער נאהענטסטער צייט, וואס עס וועט שפעטער זיין, קאן קיינער נישט וויסען, אבער עס איז דאך נישט וויכטיג, ווער עס איז דער פיהרער. די הויפט-זאך איז, אז עס זאל איבערהויפט זיין א פיהרער.

— אזוי ארום, הייסט עס, אז איהר גלויבט נישט אין דער צוקונפט און אין דער דויערהאפטיגקייט פון דער איצטיגער רעגירונג, וועלכע איז געגרינדעט געווארען דורכ'ן קואמינטאנג נאך דער לעהרע פון סוניאטסען?

— סוניאטסען אליין האט פאראויסגעזעהן די איצטיגע רעגירונג, אבער ער האט איהר פאר-אויסגעזעהן נאר פאר דער איבערגאנגס-צייט. ווען ער וואלט איצטער געלעבט, וואלט ער געוויס געענדערט זיינע אידייען. די נאנקינער נעמען אז אט די תורה סוניאטסענס צו בוכשטעבליך פאר די היינטיגע פערהעלטענישען, וועלכע זענען געווארען פיל קאמפליצירטער ווי אמאל, בקיצור: אין נאנקין האבען מיר א רעגירונג, וועלכע קאן בשום אופן נישט פערבענט ווערען פאר גענוג שטארק.

— וואס ווילען אבער דערגרייכען די איצטיגע פיהרער?

— זיי ווילען קודם-כל פערענטפערען די נישט-פאליטישע זייט פון דאס כינעזישע פראבלעם. דאס איז דער עיקר דאס פראבלעם פון טראנספארטען און פערבינדונגען. וואס שייך איהרע טראנספארטען. געפינט זיך כינע נאך אלץ אין די צייטען פון אלטען פראנצויז, אין דער צייט, וואס אי דער וועלט זענען פערהאן אויטאמאבילען און אעראפלאנען און עס איז געשאפען געווארען א מאדערנע אייזענבאהן-נעץ און א רעגעלמעסיגער לופט-שיף-פערקעהר,— לעבען מיר נאך אין דער עפאכע פון דיליזשאנסען, און אלע זענען איבערציינט, אז דעמאלט, ווען די טראנספארט-שוועריגקייטען וועלען ליקווידירט ווערען, וועלען מיט איין קלאפ אויך ליקווידירט ווערען די עפידעמיעס, דער הונגער, די ווירטשאפטליכע קריזיסען און די בירגער-מלחמות.

די דאזיגע מיינונג פון דעם יונגען גענעראל איז אויך די מיינונג פון דעם גרעסטען טייל אייראפעאישע קענער פון כינע. עס איז נאר א חידוש, אז עס איז נאך פערהאן א בינעזער, וואס פערשטעהט אזוי גוט דעם גורל פון זיין לאנד, און אז ער האט קיין פחד נישט צו רעדען וועגען דעם. „אבער דאס טראנספארט-פראבלעם — האט נעזאגט דער זשורנאליסט — איז קודם כל א פינאנציעלע, און כדי צו פערענטפערען, מוז מען פערמאגען מיליארדען".

— ריכטיג — האט דער גענעראל געענטפערט —מען מוז דערצו האבען מיליארדען, אבער די מיליארדען וועלען מיר אין איינעם א טאג געפינען ביי אונז אין כינע. דאס וועט זיין דעמאלט, ווען די רייכע כינעזער וועלען נישט מעהר אריינלייגען זייערע קאפיטאלען אין יאפאנישע און אמעריקאנישע אונטערנעהמונגען, נאר זיי וועלען בעקומען צוטרוי צו די אונטערנעהמונגען פון זייער אייגענער מדינה. דערווייל קאנען מיר זיך די דאזיגע מיליארדען שאפען נאר אין אויסלאנד. דעריבער דארפען מיר קודם-כל זעהן צו געווינען דעם צוטרוי פון אויסלאנד.

(פ—ן)

ה. י. בושוסטאווסקי

צווישן יידן אין פאריז

(רייזע-איינדריקען)

דער מערעם-קלוב האט איינגעארדענט א פייערונג צו דער ערעפענונג פון דער נאמבערג ביבליאטעק. די דאזיגע פייערונג וואלט אייגענטליך קיין בעזונדערע אויפמערקזאמקייט נישט געצויגען. די נאמבערג-ביבליאטעק איז טאקע א וויכטיג געשעהעניש אינ'ם יודישען קולטור-לעבען אין פאריז און די פייערליכע ערעפנונג וואלט אראפ מיט דעם סקארבאווען שטייגער: רעדעס און בעגריסונגען, ווען נישט — שלום אש.

עס האבען געהאלטען רעדעס: ש. מענדעלסאן, וויקטאר אלטער, וועלכע זענען דאן געווען אין פאריז. דער מיטארבייטער פון ניו-יארקער „פארווערטס" חיים ליבערמאן, האט רעפערירט איבער נאמבערגס שאפען, דאס איז געווען זעהר א לאנגער רעפעראט אין וועלכען דער רעפערענט האט מיט פערשידענע ציטאטען פון נאמבערגס ווערק בעוויזען, אז נאמבערג איז געווען א סקעפטיקער.

אין דער גאנצער צייט, וואס ליבערמאן האט גערעדט איז געזעסען אש ווי אויף הייסע קוילען, עס איז געווען קענטיג, אז אש איז פון עפעס דאס שטארק נישט צופרידען. ענדליך האט ליבערמאן פערענדיגט זיין רעפעראט און אש, האט אונטער רוישענדע אוואציעס, בעקומען דאס ווארט. ערשט האט זיך ארויסגעשטעלט, וואס עס האט אש'ן ארויסגעבראכט פון די כלים.

מיט אן'איינגעהאלטענע אויפרעגונג און מיט א שטימע אין וועלכע עס האט אפגעקלונגען א טיפער טרויער און ווייטאג, האט אש געזאגט:

— איך וויל רעדען וועגען מנהג אנצוהעגען יעדען שריפטשטעלער עפאלעטען — ווי מען האט אנגעהאנגען נאמבערג'ן דעם צווייפעל און סקעפטיציזם, איך האב נאמבערג'ן געקאנט פון מיין ערשטען אריינטריט אין דער ליטעראטור. דאס איז שוין אן-ערך דרייסיג יאהר. איך האב זיך מיט איהם בעקענט, ווען איך בין צום ערשטען מאל געקומען צו פרץ'ן, נאמבערג האט דארט פארגעלעזען זיין ערצעהלונג „אוינען".

אמת, עס איז דא א סקעפטישער טאן אין א טייל נאמבערגס ווערק — אבער דאס איז נאר אין די ערצעהלונגען, אין וועלכע ער בעשרייבט זיך אליין, נאמבערג האט געהאט א אומגליקליך-פערזענליך לעבען און אין יעדען ווערק זיינעם, וואס איז אויטאביאגראפיש, איז גלייך צו ווערפיהלען דעם סקעפטישען טאן, זיין פריוואט-לעבען איז געווען דורכגעוועבט מיט רויטע פארבען פון אומגליקליכקייט — און נאר דארט, וואו זיין אייגען לעבען איז געשילדערט אין זיין שאפען — דארט איז דא דער טרויער און צווייפעל.

נאמבערג'ס בעציהונג צום לעבען, צום יודישען לעבען, צו דער מאסען-בעוועגונג, איז געווען אן'אפטימיסטישע און פול מיט גלויבען. ער האט געהאט א וואהרים, זאכזאם אויג אויף אלעמען אין יודישען לעבען. אלעס האט ער ברייט ארומגענומען. פון א בורגערשען צוזאמענפאהר, יודישע שולען, יודישע קולטורעלע ארבייט, ביז ארץ-ישראל, ביז רוסלאנד.

אמת, נאמבערג איז נישט געווען קיין בלינדער פאנאטיקער פון דער, אדער יענער בעוועגונג, ער האט באלאנסירט צווישען אלע בעוועגונגען. איך גלויב, אז כמעט אלע גרויסע יודישע גייסטער זענען געצווינגען צו געהן מיט דעם וועג. נאמבערג האט געהאט ווארימע סימפאטיעס פאר'ן בונד, פאר די חלוצים און אפילו לעצטענס פאר די באלשעוויקעס.

קיינער האט נישט געהאט אזוי פיל גלויבען און איבערגעגעבענקייט צו יודישע ארבייט, ווי נאמבערג; קיינער האט מיט אזא פלאם פון גלויבען, נישט גערעדט וועגען יודישע שולען, ווי נאמבערג. ניין, נאמבערג'ן האט מען בחנם צוגעקלעפט דעם פעסימיזם, דער סקעפטיקער איז געווען זיין פריוואטער, זיין פריוואטליכער תהלים. אבער דארט, וואו ער איז ארויס קעמפען פאר אונזער לעבען, פאר אונזער מארגען לעבען, איז ער געווען פול מיט ליבע און גלויבען!"

די דאזיגע רייד, וועלכע דער דיכטער האט ארויסגעזאגט מיט פיל פיעטעט צום פערשטארבענעם נאמבערג, האבען געמאכט א ריהרענדען איינדרוק אויף דעם גרויסען פערזאמעלטען ארבייטערעולם. איז מען דאך טאקע געוואוינט צו רעדען וועגען נאמבערג'ען ווי וועגען א סקעפטיקער, איז געקומען אש און האט נאמבערג'ס ביטעלע סקעפטיציזם, פערדוקט הינטער דער פארהאנג פון זיין פריוואטען לעבען.

ווי מען זעהט, איז גאנץ צופעליג, אויף א ליטערארישע פערזאמלונג אין פאריז, דורך דעם דיכטער אש, בעגראבען געווארען די אויבערפלעכליכע סקעפטיציסטישע אנשויאונג איבער נאמבערגן, און ארום איז די דערעפענונג פון דער נאמבערג-ביבליאטעק ביים מערעם-קלוב אין פאריז, ארויסגערוקט געווארען פון די ענגע לאקאלע ראהמען און אנגענומען אן'אלגעמיינעם יודיש-ליטערארישען כאראקטער.

שלום אש'ס צופעליגע, קורצע, אבער טרעפליכע בעמערקונגען איבער נאמבערג'ען, זענען געווארען די הויפט-אטראקציע פון דער פייערליכקייט, זיי עפענען אבער גלייכצייטיג א נייעם וועג צו דער אפשאצונג פון נאמבערג'ס ליטערארישער און פובליציסטישער ארבייט.

מען האט נאך אויף דעם אוונט מיט גרויס שפאנונג אויסגעהערט שלום אש'ס רעציטאציע פון א נייעם קאפיטעל פון זיין ראמאן „מבול" און דוד איינהארנ'ס רעציטאציעס פון זיינע איינצנע ארביטער-לידער. דער הויפט-איינדרוק איז אבער געווען אש'ס זאפטיגע כאראקטעריזירונג איבער נאמבערג'ען.

לאמיר זיך איצטער אויסקירעווען אין דער יודישער בירגערליכער גאס אריין און ווארפען א בליק אויף די בעלער, וואס די יודישע חברות ארדנען איין.

אז די יודישע חברות, אין פאריז, האבען בלויז קברות-אויפגאבען, האבען מיר שוין דערצעהלט. איינמאל אין יאהר ארגאניזירט יעדע חברה א באל, וואס דארף פערשטארקען איהר קאסע. יעדער מיטגליד איז פשוט מחויב צו קומען צום באל, זעהט מען טאקע אויף די אלע בעלער גאנצע משפחות. עס פעהלען אפילו נישט קליינע קינדער. דאס זענען אייגענטליך פאמיליען-בעלער פון אן'איינגענארטיגען כאראקטער, עס מאכט מעהר איינדרוק פון א יודישע חתונה, ווי פון א באל. די יונגער זעהט זיך קנאפ, וואס אן אויף די דאזיגע בעלער. ס'רוב זעהט מען עלטערע מענשען און אפילו אלטע לייט, באבעס און זיידעס, אלע זענען אויסגעפוצט פון שענסטען און בעסטען, בעהאנגען מיט צירונג און אלע פיהלען זיך אזוי משפחה'דיג, אזוי בע'שמחה'ט, ווי מען זאלט נאר וואס נעפירט אונטער דער חופה זייערס א חתן-כלה.

אויף יעדער פון די דאזיגע בעלער, מערקט זיך אויך די אפשטאמונג פון די פערזאמעלטע, ווייל צו יעדער חברה געהערען ס'רוב אפשטאמיגע פון איין שטאט, אדער קאנט, קומען זיי זיך צוזאמען אויף די בעלער, דערמאהנט מען זיך אן די אלטע צייטען אין די אלטע היימען, כאפט מען טענצלעך, לויט'ן שטייגער פון זייערע אלטע היימען, דערמאהנט מען זיך אלטע נגונים, זינגט מען זיי בציבור און עס איז דארט היימישלעך, פרעהליך און לעבעדיג.

אויף די בעלער טאנצט די פערזאמעלטע יודישע עמיגראציע, וואס האט זיך אפגעשטעלט אין פאריז, ווייל די טויערען פון אמעריקע זענען געשלאסען. טאנצט מען דא אויס דעם פערדייטאגטען צער פון דעם בלאנקענדיגען יודישען וואנדערער.

דער איינדרוקפולסטער יודישער באל, איז אבער דער באל פון די יודישע וואלענטערען (געוועזענע פריוויליגע יודישע זעלנער פון דער פראנצויזישער ארמעע), דאס איז שוין נישט גלאט אזוי זיך א באל, נאר א באל, וועלכער שפארט אן אין די היזיגע פענסטער, א באל, וועלכער איז שוין פערבראקט מיט א פאליטישער טאקטיק, מיט א פאליטישער טענדענץ.

דאס מיר זענען אין דער ארמעע, איז אין פראנקרייך בכלל א גרויסער יחוס. ווער שמועסט נאך וועגען אזעלכע, וועלכע זענען געשטאנען אויפ'ן שלאכט-פעלד, זיי זענען דאך גלאט פריווילעגירטע, מלחמה-אינוואלידען געניסען אין פראנקרייך לעבענס-לענגליכע פריווילעגיעס. אין אלע עפענטליכע ערטער אין פראנקרייך לאזט זיך אנזעהן ווי ווייט דער מלחמה-אינוואליד איז פריווילעגירט, אין די טראמוואיען, אויטאבוסען, באהנען א. ד. גל. זענען פערהאן ספעציעלע ערטער פאר די אינוואלידען; פאר בילעטען צאהלען זיי האלבע פרייזען; אויך אין די טעאטערס האבען זיי גרויסע הנחות; צו פאסטענס האבען זיי די בכורה א. אז. וו.

יודישע מלחמה-אינוואלידען זענען פון דעם אלעם נישט אויסגעשלאסען. אין פראנקרייך גילט פאר די בירגער דער כלל: גלייכע פליכטען, גלייכע רעכט.

יודישע וואלענטערען זענען ארגאניזירט אין א פערבאנד, וועלכע שליסט אין זיך איין אלע יודישע וואלענטערען. לעצטענס האבען זיך אפגעטיילט בעזונדער די יודישע וואלענטערען, וועלכע זענען געכאפט אין אסימילאציע.

אין די פראנצויזישע רעגירונגס-קרייזען בעציהט מען זיך מיט גרויס אויפמערקזאמקייט צום באל פון די יודישע וואלענטערען. אויף צו האלטען די ארדנונג אויפ'ן באל איז געקומען אנ'געהערעך וואך פון „רעפובליקאנער גארדיענס" (שוץ פון דער רעפובליק). זיי זענען געקומען אין דער פולער צערעמאניאלער הלבשה. דער קריגס-מיניסטער האט געשיקט אלס זיין פערטרעטער דעם אנפיהרער פון „פויע פראנסע" און „פויע איטאליט", יראושע אלשאנסקי, ווייטער זענען געקומען א רייה אנגעזעהענע פערזענליכקייטען, רעדונגטער, דער געוועזענער מיניסטער, אחזאקאס, טארא רושיאפערי.

מען האט אויך געזעהען בעקאנטע גרויסע פראנצויזיש-יודישע געלעהרטע, אויך דעם טיל אנער לעדאנארד ראזענטאל און ועל כולם — שלום שווארצבארד מיט זיין פרוי. שווארצבארד איז געזען דער אנגעזעהענסטער אויפ'ן באל. איהם האבען ארומגערינגעלט פסדר'דיגע אוואציעס, וואס עס האט בעוויזען, אז ער געניסט פון אנ'אלגעמיינער פריינדליכקייט און אנערקענונג.

וועגען שלום שווארצבארד, וועל איך שרייבען בעזונדער אין צווייטען ארטיקעל. איך האב פערבראכט מיט איהם א שטיקעל צייט און געהאט מיט איהם אנ'אינטערעסאנטען שמועס, אויף צומארגענס נאכ'ן באל.

דער באל איז פארגעקומען אין די גרויסע „וויקטאר הוגא"-זאלען. די ענגשאפט איז דארט געווען אונגעהויער. דער געוועזענער מיניסטער האט געהאלטען פאר נויטיג צו האלטען א רעדע, אין וועלכע ער האט צוו. אנד. געזאגט וואס:

„יודען, איך בין געוואדען אייער פריינד, זייל איך האב אדורכגעלעבט א צייט, ווען איהר יודען זענט געזען שטענדיג די קרבנות פון פערפאלגונגען. מיין גרויסער לעהרער לאבארי, האט מיר אלע מאל געזאגט — אויב דו וועסט הערען דעם ווילדען און נארישען המון ווארפען זיך מיט א געפילדער און וועסט אויפפראלען דיין פענסטער און זעסט אויך הערען דעם שטילען קול פון א פערוואונדעטען און וועסט נישט באלד דערפיהלען א בענעהר צו פערטיידיגען דעם פערוואונדעטען געגען דעם צעווילדעוועטען המון — ביסטו נאר קיין אדוואקאט נישט!

די לעהרע פון מיין רבי און מייסטער האב איך איבערגעגעבען מיינע תלמידים, פריהער איז עס געזען האנרי טארעס, זעמען איך האב איבערגעגעבען דעם פלאם, וועלכען לאבארי האט אזוי הויך געטראגען, היינט איז עס מארסעל כהן, טארעס און כהן, זענען מיינע גייסטיגע זיהן, מיט וועלכע איך בין שטאלץ.

ווייטער האט רושיאפערי גערעדט וועגען דער גרויסער ראלע, וועלכע די יודישע פריווילעגע האבען געשפילט אין לעצטען קריג. „מען ווייסט וועניג וועגען זיי — האט ער געזאגט — און עס וואלט געווען א הערליכער אויפטו, מען זאל אין א טייל פון פאריז, וואו עס איז פערהאן א געדיכטע יודישע בעפעלקערונג, אויפשטעלען א מאנומענט פאר די יודישע געפאלענע.

זאלען עס אלע וויסען און זאל עס בלייבען פעראייביגט, אז יודען פון אלע עקען וועלט, וועלכע האבען געפונען אין פראנקרייך זייער צווייט פאטערלאנד, האבען, אין א טראגישען מאמענט, אפגעגעבען זייער לעבען פאר פראנקרייך. אין א מאמענט ווען אין אוקראינע האט געבלוטיגט דאס יודישע פאלק, — האבען דא יודען געקעמפט פאר א צווייט לאנד, ווייל פראנקרייך איז געווען דער סימבאל פון האפנונג!"

דאס האט גערעדט א געוועזענער מיניסטער, א האלב, אפיציעלער פערזאן, פאר די געוועזענע יודישע פריוויליגע. בעווייזט דאס דאך, אז פראנקרייך געדענקט די העלדישע טאט פון די יודישע עמיגראנטען אין די שווערע טעג פון וועלט-קריג.

אויפ'ן באל האט זיך אויך געפונען דער גרויזער יוד, רישארד בלאך, דער פאטער פון בעקאנטען שרייבער זשאן רישארד בלאך. דער גריז האט נאך אנטיילגענומען, אלס פריוויליגער אין דייטש-פראנצויזישען קריג פון די זיבעציגער יאהרען. די וואלענטערען מאכען דעם אלטען בלאך רוישענדע אוואציעס און דער אלטער ענטפערט:

— מיין אלט הארץ ווערט פול מיט פרייד, ווען איך טראכט, אז אויך איהר, די נייגעקומענע, האט געהאט די נאבעלקייט, פריוויליג צו פערטיידיגען אייער ניי-פאטערלאנד.

דער באל איז, ווי מען זעהט, געווען אנ'אויסדרוק פון יודישען פאטריאטיזם אין פראנקרייך און האט געטראגען א פאליטישען אונטערשלאג. א חוץ דעם איז אויפ'ן באל געקומען צום אויסדרוק די צופרידענקייט מצד די יודישע וואלענטערען הערמיט, וואס מען שאצט ווי געהעריג אפ דעם ווערט פון פערגאסענעם יודישען בלוט.

ערשט דא אויפ'ן באל האט מען געקאנט בעמערקען, אז שלום שווארצבארד'ן האט געוויס זעהר פיל געדינט דער זכות, וואס ער איז געווען א פריוויליגער אין דער פראנצויזישער ארמעע, אזא זכות ווערט דארט זעהר הויך געשעצט.

די יודישע בעלער אין פאריז אילוסטרירען ווי מען נעהמט דעם שווערען גורל פון יודישען וואנדערער.

די קאמפעטענצן פון מלוכה-טריבונאל

ווער קאן געשטעלט ווערען פאר א מלוכה-טריבונאל

וואסער שטראפען לעגט דער טריבונאל ארויף

אלס רעזולטאט פון די לעצטע געשעהענישען אין סיים, טרעט היינט צו צו זיין טעטיגקייט דער מלוכה-טריבונאל.

פאר'ן מלוכה-טריבונאל קענען נאר געשטעלט ווערען דער מלוכה-פרעזידענט און מיניסטארען, דער פרעזידענט ווערט געשטעלט פאר'ן מלוכה-טריבונאל פאר פערראט פון לאנד, פאר בייזוויליגען פערגוואלדיגען די קאנסטיטוציע און פאר קרימינעלע פערברעכענס.

א מיניסטער ווערט געשטעלט פאר'ן מלוכה-טריבונאל פאר פערגוואלדיגען די קאנסטיטוציע, פאר נישט אפהיטען געזעצען, מיט וואס ער האט געקענט ברענגען שאדען דער מלוכה

כדי צו שטעלען דעם מלוכה-פרעזידענט אדער א מיניסטער פאר'ן מלוכה-טריבונאל מוז זיין א סיים-בעשלוס, וועלכער ווערט אנגענומען מיט א קוואליפיצירטער מעהרהייט שטימען.

די פראצעדור פון משפט'ען דעם פרעזידענט אדער א מיניסטער טיילט זיך אויף 2 טיילען: דער ערשטער טייל פון דער אקציע קומט פאר אין סיים. די פראצעדור אין סיים הויבט זיך אן מיט אנ'ענטשפרעכענדען פארשלאג, וועלכער מוז זיין פערזעהען מיט 100 אונטערשריפטען פון דעפוטאטען, אין דער קאמיסיע פון סיים קומט פאר די איינלייטונגס-אויספארשונג, די קאמיסיע האט רעכט אויסצוהערען עדות, פארשן דאקומענטען א. א. וו. דאן קומט די קאמיסיע צום פלענום פון סיים מיט א פארשלאג איבערצוגעהען איבער דער פראגע צו דער טאג-ארדנונג אדער פארלעגען צוצוציהען דעם פרעזידענט אדער מיניסטער צו פעראנטווארטליכקייט פאר'ן מלוכה-טריבונאל.

דער סיים וועהלט דאן אויס 3 בעשולדיגער צווישען די דעפוטאטען, וועלכע בעקומען די רעכט פון פראקוראָרען, נאר מיט איין פארבעהאלט, א פראקוראר האט דאס רעכט אויפ'ן פראצעס זיך אפצוזאגען פון דער בעשולדיגונג; דער בעשולדיגער, וועלכער איז אויסגעוועהלט געווארען אין סיים האט אזא רעכט נישט.

דער מלוכה-טריבונאל בעשטעהט פון 12 מיטגלידער. פון וועלכע 8 ווערען אויסגעוועהלט דורכ'ן סיים און 4 דורכ'ן סענאט.

דעם פארזיץ פיהרט דער פרעזעס פון העכסטען געריכט.

דער טריבונאל גיט איבער איינעם פון זיינע מיטגלידער צו פיהרען די איינלייטונג-אויספארשונג און רעפערירען דערנאך די פראגע בעת'ן פראצעס.

פון אנהויב ביז'ן סוף פון פראצעס זענען די מיטגלידער פון מלוכה-טריבונאל אומבעריהרליך און קענען נישט ארעסטירט ווערען פאר קיין שום פערברעכען.

דער מלוכה-טריבונאל קען געבען פאלגענדע שטראפען: 1) צונעהמען דאס פאסיווע און אקטיווע וואהל-רעכט אין עפענטליכע אינסטיטוציעס, 2) צונעהמען דאס רעכט צו פערנעהמען עפענטליכע אמטען, 3) דערוייטערען פון מלוכה-פערדינסט.

דער טריבונאל קען בעשטראפען מיט עטליכע פון די דערמאהנטע שטראפען צוזאמען.

דער טריבונאל קען אויך אנערקענען דעם בעשולדיגטען פאר שולדיג און איהם נישט געבען קיין שום שטראף.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ.

אנשעל שאר'ס אמעריקאנער יודיש טעאטער.

נייע גרויסע אמעריקאנער סענסאציע! אנשעל שאר'ס גרויסע נייע פרעמיערע!

פרייטאג, דעם 5 טען, שבת, דעם 6 טען, זונטאג, דעם 7 טען, 9 אווענד

די לאנג-פארבעריהמטע סענסאציע!

נאכט-פייגעלעך

לעבענס-בילד מיט געזאנג אין 4 אקטען פון דער אמעריקאנער אונטערוועלט, סצענירט און אויפגעפיהרט פון אנשעל שאר.

1-טער אקט: די צובראכענע היים; 2-טער אקט: די אמעריקאנער נאכט-פייגעלעך; 3-טער אקט: אין זומפ פון ניו-יארק; 4-טער אקט: צוריק א היים.

שבת, 4 נאכמיטאג צו ביליגע פרייזען

№№ 20 **יוסף אין עגיפטען** אין 5 אקטען פון פרץ סאנדלער. געזאנג

מאנטאג, דעם 8-טען, 9 אווענד גרויסע פאפולערע פארשטעלונג

„דער ישיבה-בחור" אין 4 אקטען מיט געזאנג און מוזיק פון זאלאטארעווסקי. —

אכטונג! אווענד-פרייזען פון 1.20 ביז 5 זל., פאפולערע-פון 1 ביז 2.50

ס'נעמט אנטייל ולויט א. ב. ו פרויען: מעזמאן, באריסאווא, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן, קארעני, קאמפאניעץ. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, מאטקאוו, גייהויז, פאלאנסקי, ישראל קאמפאניעץ, ראבינאוויטש, ראקאוו.

אדמיניס.: מ. ארנוואלד. מוזיק. לייטער: ל. זעלמאן. בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע.

אנאנס! נאנסטע פרעמ: ווייסמאן זינגט יודיש מיידעל יערע מיט דארא דער שלאגער פון אלע אפערעטען

לאָדז, 5 אַפּריל 1929

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 5 אַפּריל 1929

צווישען הימעל און ערד

— פון —
צביון

איך בין נאָך קיין מאָל נישט געווען צופיל בעגייסטערט פאַר קלעטערען אויף הויכע בערג, אַפילו אין דער צייט, ווען איך האָב געלעבט אין דער שווייץ. אין דעם לאַנד פון הויכע בערג, וואו מענשען פון דער גאַנצער וועלט קומען מיט דעם איינציגען ציועק צו קלעטערען אויף זיי. אָבער איך האָב דאָך אויף זיי געקלעטערט, ווי אַלע אַנדערע.

עס וואָלט געווען איינפאַך אומנאַטירליך פאַר איינעם נישט צו פּראָבירען, ווען עס איז זיך אַרויפ־דראַפּען צו דעם שפּיץ פון אַ הויכען באַרג, ווען מען לעבט אין אַ לאַנד, וואו אַלע קלעטערען און דראַפּען זיך אויף די הויכע בערג. האָט עס דערווי־בער געטראָפען, אַז אויך מיר האָט אָנגענומען אַ חשק אַ קוק צו טאָן ווי עס ווייזט דאָרטען אויס אויבען אויף דעם שפּיץ פון דעם הויכען „איינער", דער איבעריגער ווייסער שניי, אָדער אַ קלעטער טאָן אויף דעם הויכען שעהנעם „גיזען" און כאַפּען פון איהם אַ קוק זיי די פריהמאָ־גען זון ציגדט אָן די הויכע שפּיצען פון די שווייצער אַלפּען־בערג און אַ רויטען פייער־גלוט. אָבער איך ווייס, אַז איך האָב עס געטאָן פיל מעהר דערפאַר, וואָס אַנדערע טוען עס, ווי צוליב מיין איינענעם איגערליכען בעגעהר. איך האָב געקלעטערט, כדי צו פערשפּאָרען זיך צו פערענטפערען, וואָרום איך קלעטער נישט, ווען אַלע קלעטערען יאָ.

אין אַלגעמיין בעציה איך זיך צו דעם קלעט־טערען אויף בערג גאַנץ פילאָזאָפיש. ערשטענס, דאַרף מען דאָך סיי ווי סיי אַראָפּקלעטערען צוריק פון באַרג, ווען מען האָט איהם שוין אַרויפגעקלע־טערט. און דאָס אַראָפּקלעטערען איז מייסטענס ער־גער ווי דאָס אַרויפקלעטערען. דעם גרויסען וועה־טאָג איז די קני קריגט מען פון אַראָפּקלעטערען צווייטענס, וואָס האָט מען שוין, ווען מען דער־גרייכט דעם הויכען שפּיץ פון באַרג? נישטאָ וואָס צו טאָן מיט איהם, ווען מען האָט איהם שוין אַפילו דערגרייכט. און געדעכט אז דאָך יענער פאַרמער, וואָס האָט נישט געקענט פערשטעהען, וואָרום זיין הינטעל יאָגט זיך מיט אַ־אַ אימפּעט נאָך יעדען אויטאָמאָביל, וואָס פאָהרט פערביי. וואָרום, וואָס וועט דאָס הינטעל טאָן מיט דעם אויטאָמאָביל, ווען עס וועט שוין איהם כאַפּען?

נאָר אַנטקעגען וואָס האָב איך עס זיך פלוצים פונאַנדערגערעדט וועגען דער פילאָזאָפיע פון בערג־שפּיצען? דאָס איז נישט אומזיסט. דאָס איז צו־ליב דעם, וואָס איך וועל אייך דערצעהלען וועגען מיינער אַ גאַנץ פרישער איבערלעבונג פון קלעטע־רען אויף אַ הויכען באַרג.

עס איז געווען אַ גאַנץ הויבער באַרג. אונטען, ביי זיין פוס, האָבען אין דער העלער זונען־שיין געבליהט בלומען און געוואַקסען אַפּעלסינען; אויבען, אויף זיין מיט וואָלקענס־בעדעקטען שפּיץ האָט זיך געטראָגען אַ שניי־זאַווערוכע. עס איז געווען דער בעקאַנטער באַרג „ווילסאָן", אין קאַליפאָרניע. אויף וועלכען עס געפינט זיך די בעריהמטע אָבסער־וואַטאָריע, וואָס פערמאָגט דעם גרעסטען טעלעס־קאָפּ אויף דער וועלט.

האָב איך געוואָלט זעהן דעם בעריהמטען גרויסען טעלעסקאָפּ, אָדער דעם שניי־בעדעקטען שפּיץ פון באַרג?

איך האָב געזאָגט, אַז איך וויל זעהן דעם טעלעסקאָפּ, אָבער איך בין דאָך נישט אַזוי זיכער אַז די אינטערעסע פון קלעטערען אויף הויכע בערג האָט אין דעם גאָר קיין חלק נישט געהאַט. ליגט דאָך אין יעדען איינעם פון אונז וואו עס איז פער־באָרגען אַ שטיקעל אַוואַנטוריסט.

אָבער דאָס אייגענטליך האָט גאָרנישט צו טאָן מיט מיין רייזע אויפ׳ן באַרג ווילסאָן.

איך וויל, אַז איהר זאָלט בעמערקען דאָס וואָרט „רייזע", ווייל ביז איצט האָב איך גערעדט וועגען קלעטערען, וועגען דראַפּען זיך אויפ׳ן באַרג און דאָס איז אייגענטליך נישט ריכטיג, ווייל איך האָב נישט געקלעטערט, נאָר געפאָהרען מיט אַן אויטאָמאָביל. דער באַרג ווילסאָן האָט נעמליך אַני־איינגעפאָהרענע וועג און לאָס אַנדזשעלעס האָט, גאָט צו דאַנקען, גענוג אויטאָמאָבילען. אַלע האָ־בען דאָרטען אויטאָמאָבילען. עס האָבען אַפילו אַזעלכע, וואָס האָבען נישט. אָט למשל, בין איך איינער פון די, וואָס האָבען נישט קיין אויטאָמאָביל, אָבער אין לאָס אַנדזשעלעס האָב איך געהאַט. און נישט איינעם, נאָר עטליכע, כמעט אַלע טאָג אַנ־אַנדערען. אויפ׳ן באַרג ווילסאָן בין איך געפאָהרען אין אַ גרויסען, נייעם גרינליכען אויטאָמאָביל, וואָס אונזער אַלטער בעקאַנטער, אליהו טענענהאָלץ, וועל־כער שפּילט איצט טעאַטער אויף שטום־לשון אין האָליוואוד, האָט אויסגעקליבען ביי דער דזשענעראַל מאָטאָרס קאָמפּאַני.

דער אָנפאַנג איז געווען אויסגעצייכענט. דער וועג פון לאָס אַנדזשעלעס צום פוס פון באַרג איז אַ ברייטער און אַ גלאַטער. אַ ליכטיגע קאַליפאָר־ניער זון האָט געשיינט און דער גרויסער, גרינליכער אויטאָמאָביל איז געלאָפען גלאַט ווי אַ סאַמעט און האָט שנעל געשלונגען די מיילען. טענענהאָלץ ווייזט מיר, אַז די מאַשין לויפט 60 מייל אַ שטונדע און ער לאָזט מיר דערביי וויסען, אַז זי „מאַכט" גאַנץ ליכט 75 מייל און אַפילו 80. געפין איך, פער־שטעהט זיך, פאַר נויטיג צו מאַכען דער מאַשין אַ קאָמפּלימענט און זאָג: אַ גוטע מאַשין, וועהר אַ גוטע, קאָסט מסתמא איבער צוויי טויזענד דאָלאַר?! — גאַנצע 24 הונדערט, אין מזומן, — ענטפערט

מיר טענענהאָלץ אויף זיין אינטערשטען באָס און גיט אַ טרייב זיין מאַשינדעל אַביסעל נאָך שנעלער.

נאָך אַ זענען מיר שוין דורכגעפאָהרען פאַר־באַנינג, אַ וואונדער־שעהן שטעטעל, און דער אויטאָ־מאָביל קלעטערט שוין אויפ׳ן באַרג, ער אײַלט זיך שוין נישט מעהר, נאָר ער קלעטערט לאַנגזאַם, פאָרזיכטיג און טאַפּט אַביסעל אונטער, ווי אַ מענש, להבדיל, דער וועג אויפ׳ן באַרג דרעהט זיך ווי אַ שלאַנג און וואָס העכער מיר קומען, אַלץ קלענער און ענגער ווערען די שלאַנגען־רינגען. אין מאַנכע ערטער דוכט זיך אָפּ, אַז דער וועג איז אַזוי געדרעהט און אויסגעבויגען, אַז דער אויטאָ־מאָביל קען עס נאָך נישט דורכפאָהרען, נאָר מען מוז אַריבער־פאָהרען דעם ברעג און זיך אַראָפּקייקלען אין דעם טיפען אָפּגרונד אַריין. און ווען ער טוט עס, דאַן ווערט אויף מאָרגען אין די לאָס אַנדזשעלע־סער צייטונגען, מיט גרויסע ווערטער... נאָר צו וואָס טראַכטען וועגען אַזעלכע זאַכען? איך פיהל, אַז איך ווער אַביסעל נערוועז, איך גיב נישט ווילענ־דיג אַ קוק אַראָפּ און דער טיפער תהום פאַר מיינע אויגען מאַכט מיר נאָך נערוועזער. איך דאַרף מאָרגען האַלטען אַ לעקציע אין סאַן דיעגאָ, גיב איך אַ טראַכט, און עס קען זיין, אַז דער עולם דאָרטען וועט וואַרטען אויף מיר אומזיסט... און איך פיהל, אַז אליהו טענענהאָלץ איז אויך אַביסעל נערוועז. און ווען איך זאָג „אַביסעל" איז דאָס, פערשטעהט זיך, צוליב העפליכקייט וועגען. און יעדער פון אונז ווייס וואָס אין דעם צווייטענס נשמה טוט זיך. טענענהאָלץ פיהלט, אַז איך גיב זיך אַלע ווײַלע אַ רוק צו זיין זייט, ווי איך וואָלט דערמיט גע־וואָלט פערהיטען, אַז איך זאָל נישט אַראָפּפאַלען, און איך זעה ווי טענענהאָלץ זיצט מיט אַ העכסט־ערנסטען פּנים, האַלט דעם קירעווראַד פון זיין מאַ־שין מיט אָנגעשטרענגטע הענד און גיט נישט אַ קעהר מיט די אויגען אויף רעכטס אָדער אויף לינקס, אַפילו אויף איין סעקונדע.

און די מאַשין קלעטערט העכער. מיר זענען שוין אין וואָלקען. נישטאָ מעהר די קאַליפאָרניער ליכטיגע זון, וואָס גלעט און לאַשטשעט, נאָר אַ נע־דיכטער, נאַסער טומאַן, וואָס עסט אויס די אוי־גען. זאָג איך צו טענענהאָלצ׳ן: הערט, עליע, אויב מיר דערטאַפּען אַ פּלאַץ, וואו מען קען אויס־קירעווען די מאַשין, וואָלט איך פאָרגעשלאָגען, אַז מיר זאָלען מאַכען אַ השיבנו נאַואַר.

— אָ, ניין! — ענטפערט ער מיר, — פאָה־רען און נישט דערפאָהרען? דאָס שטעהט מיר נישט אָן.

— דענקט איהר נישט, — זאָג איך צו איהם — אַז מ׳דאַרף אויך האָבען מוט זיך אונטערצו־געבען?

— יאָ, — ענטפערט ער מיר, — מען דאַרף טאַקע אויך האָבען מוט זיך אונטערצוגעבען, אָ־בער מיר פאָהרען ווייטער.

מילא, פאָהרען מיר.

דער טומאַן ווערט געדיכטער און פינסטערער, דער וועג אַלץ געדרעהטער און אויפ׳ן האַרצען אַלץ קאַלעמוטנער. טענענהאָלץ שטעלט אויף אַ ווײַלע אָפּ די מאַשין צו פערוויכערען אַ סיגאַרעטעל, אַ סגולה צו בערוהיגען אַביסעל די נערווען. איך בע־נוץ זיך מיט דער געלעגענהייט און פאַנג אָן נאָך אַמאָל: אייגענטליך וואָס וועלען מיר האָבען דערפון, ווען דער אויטאָמאָביל וועט קלעטערן נאָך אַבי־סעל? מיר קענען זיך גאַנץ לייכט פאָרשטעלען ווי אויבען, דאָרטען אויפ׳ן שפּיץ, זעהט אויס, איי־גענטליך זענען מיר דאָך שוין טאַקע נישט איבעריג ווייט פון שפּיץ. און אָט זעהט איהר ווי עס פאַנגט אָן שנייען. האָבען מיר שוין אויך שניי, גאָט צו דאַנקען, כאַ וואָס דאַרפען מיר נאָך? און וואָס איז שייך צום טעלעסקאָפּ, איז אייגענטליך נישטאָ, וואָס צו זאָגען זיך נאָך איהם, ער איז נישט דער איינציגער טע־לעסקאָפּ ביי גאָט. אמת, ער איז אַביסעל גרע־סער, ווי אַלע אַנדערע, אָבער דאָס ווייסען בלויז ספּעציאַליסטען אָפּצושאַצען, און דעם הימעל מיט די שטערען קענען מיר סיי ווי סיי מיט איהם נישט זעהן, ווייל ביינאַכט וועט ער גאַרנישט און נעבעכיגע וועלען מיר דאָך אויפ׳ן באַרג נישט בלייבען. ממילא איז דאָס בעסטע צו פאָהרען צוריק.

די אַרגומענטען זענען גאַנץ שטאַרקע, אָבער מיר פאָהרען ווייטער און העכער. עס שניט שוין גאַנץ געשמאַק און די לופט ווערט קעלטער און הינטערדיגער. באַלד זענען מיר אויפ׳ן שפּיץ. מען קען שוין זעהן דעם טורם פון דער אָבסערוואַטאָריע. די נערוועזקייט איז פאַראיבער. מיר זענען צופרידען, וואָס מיר זענען דערפאָהרען, מיר בעקוקען דעם גרויסען טעלעסקאָפּ מיט דער גאַנצער מאַשינעריע זיינע. איינער פון די אַסטראָנאָמען, אַ יונגערמאַן, גיט אונז איבער פערשידענע איינצעלהייטען וועגען דעם גרויסען, וואונדערליכען טעלעסקאָפּ און וועגען דער גרויסער, שווערער און קאָמפּליצירטער מאַשי־נעריע זיינע און ווי אַזוי מען בעוועגט איהם און מען שטעלט איהם איין.

מען דאַרף האָבען אַ שטיקעל ידיעה אין אַס־טראָנאָמיע און אין מעכאַניזם צו פערשטעהען וויינע ערקלערונגען. אָבער איז אונז טאַקע געלעגען אין זינען דער הימעל מיט די שטערען, ווען אונזער אויטאָמאָביל האָט זיך געשלענגעלט אויף דעם שמאָלען, געדרעהטען וועג באַרג־אַרויף? האָבען מיר דען גע־טראַכט וועגען דעם וואונדערליכען מעכאַניזם פון דעם גרויסען טעלעסקאָפּ, ווען אונזערע אויגען האָ־בען אַלע ווײַלע, נישט ווילענדיג, געכאַפּט אַ בליק אויף דעם טיפען אָפּגרונד, אין וועלכען מיר האָבען יעדען מאָמענט זיך געקענט אַראָפּקייקלען?

מיר האָבען געטראַכט וועגען דער ערד און נישט וועגען הימעל, און מיר זענען שטאַרק צופרידען געווען, ווען מיר האָבען זיך צוריק דערוויטערט פון הימעל און זענען צוריקגעקומען אויף דער פּלאַכער ערד. און וועגען דעם גרויסען טעלעסקאָפּ ווייס איך היינט נישט מעהר. ווי איך האָב געזעהן איהם פריה־ער געוואוסט. אפשר נאָך ווייניגער. וואָרום זעהענ־דיג איהם מיט מיינע אויגען, האָב איך אויסגעפונען, אַז איינינע זאַכען אין איהם ווייס איך נישט. פריה־ער אָבער, איידער איך האָב איהם געזעהן, האָב איך אין איהם אַלץ געוואוסט, אַזוי וועניגסטענס, האָב איך געגלויבט.

און קוקענדיג אויף דעם ברייטען הימעל און אויף דעם גרויסען טעלעסקאָפּ, האָב איך געטראַכט, אַז אייגענטליך קען מען אויף דער ערד נאָך אַלץ געפינען וויכטיגערע און אינטערעסאַנטערע זאַכען ווי אויפ׳ן הימעל. און איך האָב אויך געטראַכט, אַז אויף דער ערד קען מען אַ סך מעהר אויפטאָן ווי אויפ׳ן הימעל.

ווען עס ברעכט דער רוקען

פון דר. י. טענץ

א סך מענשען ליידען פון רוקען־שמערצען. זיי ליידען יסורים און ווייסען נישט פאַרוואָס. אַ דאגה צרות? מען ליגט זיך געזונט און שטאַרק און מען שטעהט אויף מיט צעבראָכענע ביינער. מען קאָן זיך נישט אויסגלייכען. אַ ריהר און עס סקריפּעט ווי אַ צעבראָכענע טיר. מען זעצט זיך אַנידער און מען קאָן זיך נישט אויפשטעלען. מען שטעלט זיך אויף און מען קאָן זיך מעהר נישט אַנידערזעצען. מען וואונדערט זיך: מה נשתנה? פאַרוואָס איז דאָס אַנדערש פון אַ גאַנץ יאָהר? און מען לערנט דעם עבדים היינו. מען איז אַ געפּענטעטער קנעכט און מען קאָן נישט טאָן קיין פריען טריט אָהן יסורים און אָהן וועהטאָגען. מען טרייסט זיך: מילא, אוראי „רעומאַטיזם", און אַזוי ווי רעומאַטיזם איז אַ כשוף־וואָרט, וואָס פערענטפערט פיל קשיות, בערוהיגט מען זיך באַלד, רעומאַטיזם איז בילוג ווי פּעטרעשקע־וואַסער. מען האַנדעלט זיך איין דעם אורח אין אַ סך אברים און דער רוקען איז נישט קיין מיוחס — מען ער אויך פערווכען פונ׳ם ביטערען גורל — דער צעבראָכענער רוקען. אָבער איז דאָס טאַקע נישט מעהר ווי רעומאַטיזם?

ווי בעקאַנט, ברעכען נישט נאָר די ביינער ביים רעומאַטיזם, נאָר עס ציהען אויך די מוסקולען, ווי אַן אַ׳לעט מכה. טרעפט זיך, אַז עס ווערען בעפאַלען די מוסקולען פונ׳ם רוקען און ספּעציעל די מוס־קולען־שידען, די בענדער און זשלעסער, וואָס האַל־טען צונויף די רוקען־ביינער, דאַן האָבען מיר טאַקע צו טאָן מיט אַ ברעכעניש אין די ביינער. לא עליכם, דער רוקען ווערט שטייף ווי אַ שטיק האָלץ, יעדע בעוועגונג פערורזאַכט גיהנומ׳דיגע יסורים און מען ווייסט נאָר נישט וואו זיך אַהינצוטאָן. ספּעציעל איז די ענדערונג פון דער לאַגע אַ ביטערער פערגעניגען וועלכע אַזאַ קראַנקער זוכט צו פערמיידען מיט כל־אפשר כוחות. און פערגעסט זיך אַזאַ קראַנקער אין שלאָף און קעהרט זיך איבער אויף אַ זייט, דאַן דערמאָהנט איהם באַלד דער צעבייזעטער רוקען, אַז ער איז נישט קיין „סאַמאָזאַליעץ", און דער שלאָף אַנטלויפט און די נאַכט ווערט לענגער. מען ליגט מיט אָפענע אויגען און מ׳קרעכצט זיך צו דאָס האַרץ: מ׳היפּעט און מ׳אויקעט. אַזאַ קראַנ־קער דערמאָנט אָן דעם בעקאַנטען פאַנטאָפעל־פונ׳ם „לא־לנו". ער האָט פיס און קאָן נישט לויפען און דער רוקען איז שטייף ווי אַ שטעקען.

און פון וואַנען נעמט זיך אָט די אָנשיקעניש? עס זענען דאָ פערשיידענע מינים רוקען־שמערצען. אַ מאָל איז עס אַ טעמפּער שמערץ אין די לענדען. מען קען ציהען און בויערט. אָבער מען נעהט און מען טוט אַ שטיק אַרבייט. מען שפּירט, אַז מ׳טרייבט איין כל המינים רפואות און שמערץ ווערט אַ ביסעל מילדער. מילא, האָט מען שוין געלעבט עס. אַ בריה האָט מען? זאָל זיין, דער גזלן!

אַנדערש איז עס מיט׳ן צווייטען סאָרט רוקען־שמערץ. ער קומט פלוצים, ווי אַ בליץ פון אַ קלאָרען הימעל, און וועמען עס טרעפט, דער ווערט איינגע־בויגען אין צווייען. ער קאָן זיך נישט בעוועגען, גלייך ווי אַ קויל וואָלט איהם נעטראָפען. די רייטשען האָבען פאַר דער קראַנקהייט בעשאַפען אַ ספּעציעלען נאָמען. זיי רופען זי „העקסען־שאָס", וואָס מיינט אויף מאַמע־לשון — אַ שאָס פון אַ כשוף־מאַכעריך. דער פערגלייך איז באמת אַ געלונגענער. די קראַנק־הייט קומט טאַקע פלוצים, ווי אַ פייל וואָלט דורכ־געבויערט דעם רוקען. אָט בויגט מען זיך איין, כדי עפּעס אויפצוהייבען, און מען בלייבט איינגעהויקערט מען קאָן זיך נישט מעהר אויסגלייכען. אָט דאָס איז „לאַמבאַגאָ" פון וועלכער מען זאָל אויסגעהיט ווערען.

אָדער אַן אַנדער משל:

אַ יונגערמאַנטשיק, אַ בחור׳ל אַ צאַפּקעלע, געהט אויף אַ באַל, כדי צו כאַפּען אַ מצוה־טענצעל, און אַיאָנמיטען דרינען בלייבט ער שטעהן פערוואַנ־דעלט אין אַ שטיק זאַלץ, ווי להבדיל, לוט׳ס פּלוניתע. די טראַמפּעטערס בלאָזען, די פּויקען קלאַפּען, אָבער די פיס ווילען נישט שפּרינגען, ווייל געה טאַנץ מיט אַ „לאַמבאַגאָ" אין די קרייזשעס!

אָט אַזאַ פלוצימדיגע לאַמבאַגאָ־אָנשיקעניש קומט צוליב פערקיהלונג, צוליב אָנשטרענגונג, אָדער צוליב ביירע. עס איז אַ סאָרט איבעראָנשטרענגונג פון די בענדער און ד ימוסקולען, ווי מען זעהט עס ביי אַ פּאַלשען, שטאַרקען טריט, ב׳ייאיבעראָנ־שטרענגונג פונ׳ם רוקען, און דאַסגלייכען — פּשוט, מע האָט איבערגענצויגען דאָס שטריקעל. אָבער אַ חוץ דעם איז לאַמבאַגאָ, אָדער וואָס מען רופט מיט דעם נאָמען, כאָטש עס איז נישט דאָס איינענע — אַ נאָהענטער קרוב צ ורעומאַטיזם. דער נאָסער וועטער, אַ פערקיהלונג אָדער אַ פערניפּטונג, וואָס קומט פון שלעכטע ציינער, געשלעכטס־דריזען און אַנדערע פער׳סם׳טע קוואַלען, קאָן אויך ברענגען צו לאַמבאַגאָ־עהנליכע רוקען־שמערצען, וועלכע פער־שווינדען נישט, ביז מען פערשיט דעם קוואַל פון וואַנען עס קומען די ניפּטען.

אָבער נישט וועגען דעם אַליין זענען מיר דאָ אויסען.

„לאַמבאַגאָ" צו „לאַמבאַגאָ" איז נישט גלייך. עס זענען דאָ אַלערליי סאָרטען רוקען־שמערצען און מען טאָר נישט פערמישען קיין זמערדיציניש לעמעשקע פון אָט די פערשידענע מינים רוקען־שמערצען. און פאַרוואָס נישט?

„לאַמבאַגאָ", פונקט ווי רעומאַטיזם, ווערט אָפּט פאַלש פערשטאַנען. דער עולם מיינט, אַז יעדער רוקען־שמערץ איז לאַמבאַגאָ. און ווייל מען ניט דעם וואָרט צופיל קרעדיט, איז ער אָפט באַנהאָס.

אורזאַכען פון וועה־טאָג ביי מענער און פרויען

אונטער דער פאַלשער מאַסקע פון „לאַמבאַגאָ" בעהאַלט זיך אַנ׳ערב רב פון פערשידענע קראַנקהיי־טען. און דאָס איז אַ גרויסער טעות. ווייל אָט דאָס טרייסט־וואָרט פערפיהרט אַ סך מענשען צו וואַרטען דאָרט וואו וואַרטען איז אַ סכנה.

אָט, למשל, נעמט אַ יודען, וואָס איז נישט אַזוי שטיין־רייך, ווי רייך אין שטיינער. ער פערמאָגט אַ גוזמא שטיינער אין די נירען. אַ סך מענשען קאָנען זיך אַרומטראָגען מיט אָט די „רימענטען" און גאָר נישט ווייסען וואָס פאַר אַ מציאה זיי פערמאָגען. די שטיינער וואַקסען, ווי דאָס געלד ביי אַ פּראַצענט־ניק, און ניבען אַמאָל וועניג סימפּטאָמען, אַ חוץ אַ טעמפּען שמערץ אין די לענדען און אַ שווערקייט אין די קרייזשעס. און ווייל די יסורים זענען צום דערליידען, געהט מען אַרום און מען זאָגט דעם גם זו לטובה. זאָל זיין „לאַמבאַגאָ", אַפי נישט עפּעס ערגערס. און דערהווייל ליגען די שטיינער און לאַכען זיך אויס, ביז זיי צעשטערען די נירען. נו, איז דאָס אַ יושר?

אָבער אַ חוץ נירען־שטיינער, וואָס פערורזאַכען שמערצען אין די קרייזשעס, זענען דאָ נאָך אַנ־דערע, וואָס כאָטש דער עולם פערטייטשט זיי אַלס רעומאַטיזם, האָבען זיי צו טאָן מיט רעומאַטיזם ווי אַ האַיאַהרינער שליטען מיט אַ פאַראַיאָהריגען שניי.

די אָרגאַנען פונ׳ם בעקען שפּילען דערביי אַ גרויסע ראָלע. ביי פרויען קומען אָפּט פאָר פער־שידענע קראַנקהייטען פון די אָרגאַנען, דהיינו: אַ פאַלשע לאַגע פון דער געבערמוטער, אַנ׳אַנט־צינדונג פונ׳ם אייערשטאָק, אָדער פון די בענ־דער; אַ געוויקס, און עהנליכע אָנשיקענישען, וואָס פערורזאַכען אָפט אַ רייסעניש אין רוקען. אָט פאַרוואָס פרויען, וואָס ליידען יסורים אין די קרייזשעס זאָלען זיך לאָזען אונטערזוכען, מחמת צו פערלאָזען זיך אויף שמירען, קנעטען און מאַסאַזשען, הייסט ווידער אַמאָל זיך דראַפּען אויף דער לבנה מיט דער הילף פון אַ שפּאַציר־שטעקעלע.

אָבער אויך מענער מוזען זיין געוואָרענט אַני־אַנטצינדונג פונ׳ם געשלעכטליכען דריז, וואָס הייסט „פּראָסטאַטע". און וועלכע קומט מיט׳ן אַ דעם „על חטא", פערורזאַכט אָפט שמערצען אין רוקען. די שמערצען קומען דורך אַ דירעקטען דרוק אויף די נערווען, דורך דעם געשווילעכץ אָדער פון די ניפּטען, וואָס וואַמלען זיך אָן פונ׳ם אייטער. אָבער עס קאָנען זיין נאָך אַנדערע שווערע ליידען, כאָטש ווייער כונה איז שוין נאָר נישט שפּילעריש. געוויקסען פונ׳ם רוקען־מאַרך און אַלערליי שווערע קאָמפּליקאַציעס קאָנען ליגען אונטער דעם שלייער פון אַביסעל אַ ברעכעניש אין די קרייזשעס.

דאָס פערלאַנגט אַ גענויע אונטערזוכונג, און אויב עמיצער דערפילט די שמערצען אין רוקען, זאָל ער זיך גענוי לאָזען אונטערזוכען און נישט אָפּקומען מיט שמירעכצער און פּלאַסטערס.

„דער שווארצער טויט"

שוידערליכע בילדער פון דער צייט, ווען אין איירא פא האט געבושעוועט די שווארצע פעסט

צווישען די פיל פערשידענע אומגליקען, וואס די מענשהייט האט געהאט אויסצושטעהען אין פער־שידענע צייטען, האט זיך בעזונדערס אויסגעטיילט די שרעקליכע פעסט, אדער, ווי מען האט איהר גע־רופען אין יענע צייטען „דער שווארצער טויט", וועל־כע האט געבושעוועט אין איירא־פע אין פערלויף פון 400 יאהר צייט. אין די יאהרען פון 1345 ביז 1720, און וועלכע האט אוועקגעטראגען כמעט א העלפט פון דער גאנצער מענשהייט. אום זיך אויס־צומאהלען א בילד וועגען די שוידערליכע חורבנות, וואס די פעסט האט אנגעמאכט, איז כדאי צו דער־צעהלען, אז בלויז אין פערלויף פון די ערשטע פינף יאהר פון דעם „שווארצען טויט", פון 1345—1350, זענען אויסגעשטארבען די איינוואוינער פון איבער צוויי הונדערט טויזענד שטעט און דערפער אין איי־ראפע, און די צאהל מענשען, וואס זענען אויסגע־שטארבען פאר דער צייט האט בעטראפען איבער־צוויי־און־פערציג מיליאן!

פערשטעהט זיך, אז די שרעקליכע קראנקהייט האט נישט געקאנט בושעווען די אלע יאהרען כסדר, אהן אויפהער, ווייל דעמאלט וואלט דאך נישט איין לעבעדיגע בעשעפעניש מעהר אין גאנץ איירא־פע נישט געבליבען. עס זענען געווען בעזונדערס שרעק־ליכע פעסט־יאהרען, ווען די עפידעמיע האט געבו־שעוועט מיט א שרעקליכער קראפט און עס זענען געווען שטילערע יאהרען, ווען די פעסט האט זיך געלאזט אביסעל אויסרוהען דער אויסגעמאטערטער מענשהייט, און מען איז נישט געשטארבען און די מיליאנען, נאר אין די צעהנדליגער טויזענדער....

ווי די שטעט האבען אויסגעזעהן אין דער צייט פון פעסט

די נעסט, וואו די פעסט איז אויפגעקומען, איז געווען כינע. דארטען האט שוין אין יאהר 1333 אויס געבראכען א שרעקליכע עפידעמיע. דאס גאנצע לאנד איז ארומגענומען געווארען דורך א פערפעסטע־טען נעפעל, און מענשען זענען געפאלען, ווי די פלי־גען. פון כינע האט די קראנקהייט זיך פערשפרייט אין אינדיען, פון דארטען איז זי אריבער קיין פערסיען, נאכדעם קיין רוסלאנד, און אזוי איז זי אריין אין איירא־פע. זעהר פיל מיטגעהאלפען אין פערשפרייטען די קראנקהייט האבען אויך די איטא־ליענישע האנדעלס־שיפען, וועלכע זענען געקומען פון די אזיאטישע האפענס אין איירא־פע. ווי א פייער האט זיך די שרעקליכע קראנקהייט פונאנדערגעטרא־גען, מענשען זענען קראנק געווארען, און אין עטלי־כע טעג ארום זענען זיי שוין געשטארבען אונטער די שרעקליכע שמערצען. די היסטאריקער פון יענער צייט בעשרייבען שרעקליכע איינצעלהייטען און שיל־דערן שוידערליכע בילדער וועגען דעם, ווי די פעסט האט זיך פערשפרייט איבער די שטעט, האט די לע־בענסלוסטיגע שטעט פערוואנדעלט אין חורבות, ווי די גאסען זענען פול געווען מיט הויפענס טויטע, וועלכע זענען געלעגען און געפוילט. ווייל מען האט מורא געהאט זיך צוצורירען צו זיי, ווי עלטערען פלעגען לאזען שטארבען קינדער, און קינדער — עלטערן, און זיי פלעגען נישט צוגעהן זיי העלפען, ווייל מען האט פחד געהאט מען זאל זיך נישט אנשטעקען מיט די קראנקהייט.

ווייטער ווערט אין די ביכער פון יענע צייטען בעשריבען, ווי א סך פון די קראנקע, וועלכע זענען שוין זיכער געווען, אז זיי וועלען שטארבען, האבען געוואלט טון תשובה אויף זייערע זינד און אויפ־שטעלען צוואות, און צו דעם צוועק האבען זיי געבעטען די גלחים און אדוואקאטען, זיי זאלען צו זיי קומען, אבער די גלחים און אדוואקאטען האבען מורא געהאט זיך אנצושטעקען, און דעריבער זענען זיי נישט געגאנגען צו קיין קראנקע, און מענשען זענען געשטארבען אהן צוואות, די איבערגעבליבענע פערמעגענס זענען געבליבען ליגען, ווייל קיינער האט זיך אין דעם נישט געוואלט אנריהרען, און אויב עמיץ פלעגט יא פערבלענדט ווערען פון די גרויסע רייכטימער, וואס האבען זיך פריי און פראנק געוואלגערט און קיין באלעבאס איז אויף זיי נישט געווען, און האט זיך גענומען עפעס, האט ער זיך באלד אנגעשטעקט מיט דער פעסט און איז אויך אינגיכען נאכגעגאנגען די פערשטארבענע אייגענ־טימער.

עס האט זיך אויסגעבילדעט א בעזונדערער קלאס פון ספעציעלע פעסט־קברנים, מענשען, וואס האבען זיך פערנומען מיט אויפפאסען די פעסט־קראנקע און בעגראבען די געשטארבענע. אבער אז אך איז ווע איז געווען צו דעם קראנקען, וועמען עס איז אריינגעפאלען אין די הענט פון די „אויפ־פאסערס"! דאס זענען געווען מענשען אהן הארץ און אהן געפיהל, זיי האבען געטון אלצדינג נאר צוליב געלד, ווייל פאר זייער ארבייט האבען זיי זיך געלאזט בעצאהלען מיט שטיקער געלד, אוי־סערדעם, וואס זיי האבען אליין גענומען. און זיי האבען די קראנקע אזוי בעהאנדעלט, אז מענשען זע־נען נאך גיכער געשטארבען, ווי נאר אהן אויפ־פאסונג. די פעסט־קברנים זענען געווען פערברעכער וואס מען האט ארויסגעלאזט פון די טורמעס ספע־ציעל צוליב דעם, זיי זאלען זיך פערנעהמען מיט דער ארבייט פון בעגראבען די טויטע, ווייל קיין מענש האט פרייוויליג זיך מיט דעם נישט געוואלט פער־נעהמען.

די פעסט־קברנים זענען געווען שרעקליכע מענ־שען, זיי זענען געווען אינגאנצען אפגעהארטעוועט און האבען זיך אבסאלוט נישט גערעכענט מיט דעם, אויב דער מענש, וועמען זיי געהען בעגראבען, איז מאקע אין דער אמת'ען געשטארבען. זיי האבען זעהר אפט אריינגעפאקט אין דעם בארג טויטע, וואס זיי האבען געפיהרט צו דער בעגרעבעניש, אויך לע־בעדיגע קראנקע. זיי האבען דאס געטון, כדי זיי צו בעזייטיגען און אפצורויבען זייער פערמעגען. די פעסט־קברנים זענען אין דער צייט פון דעם „שווארצען טויט" געווען די איינציגע הערשער אי־בער די שטעט. אלע האבען פאר זיי געציטערט און ביי דעם ביסעל מענשען, וואס זענען נאך דערווייל פערשוינט געווארען פון דער שרעקליכער קרענק, פלעגט איינפאלען דאס הארץ, ווען זיי פלעגען דער־זעהן, ווי עס געהען איבער די גאסען די פעסט־קברנים אין זייערע שווארצע הילעס און מיט די שווארצע הויכע היט און מאסקעס, פון אונטער וועל־כע עס פלעגען ארויסקוקען מערדערישע, ברענענדי־גע אויגען.

די יעניגע מענשען, וואס זענען נאך געבליבען ביים לעבען און וועמען דער שרעקליכער טויט האט דערווייל פערשוינט, זענען פול געווען מיט שרעק פאר'ן מארגענדיגען טאג, און זיי האבען געזוכט די פערשידענסטע מיטלען, ווי אויסצומיידען דעם טויט. פיל האבען געהאלטען, אז פריילעכקייט און פערגע־ניגען איז דער בעסטער מיטעל געגען דער פעסט, און זיי האבען זיך בעמיהט צו פערשאפען אלע פערגעניגענס: מען האט זיך אין גרופעס פון 10—20 מענשען, מענער און פרויען, אפגעשלאסען ערגיץ אין א שלאס אויסער'ן שטאט, און דארטען זיך איבערגעגעבען אלע פריידען, וואס מען קאן זיך נאר פארשטעלען, — מען האט געגעסען און געטרונ־קען די טייערסטע שפייזען און ווינען, מענער מיט פרויען האבען גוט פערבראכט איינער מיט'ן אנדער־רען. מען האט געזונגען, געטאנצט, זיך דערצעהלט שעהנע און לוסטיגע געשיכטעס. (אויך אין דעם בעריהמטען ליבעס־בוך „דעקאמעראן" פון דעם גרוי־סען איטאליענישען דיכטער באקאטשיא, וועלכער האט געלעבט אין דער צייט פון דעם „שווארצען טויט", ווערט דערצעהלט, ווי צעהן רייכע יונגעלייט און פרויען האבען זיך אפגעשלאסען אין א פאלאץ אין דער צייט פון פעסט, און יעדע פון די צעהן געשיכטען פון דעם בוך ווערט דערצעהלט דורך עמיצען פון די אריסטאקראטען). אבער דאס האט אויך נישט געהאלפען. ווייל דער שרעקליכער טויט פלעגט זיך אויך אריינרייסען דורך די גראבע ווענט פון די שלעסער, און פלעגט דארטען אויסמערגען די מענשען, אהן אונטערשיד פרוי און מאן, יונג און אלט.

אנדערע ווידער פלעגען זוכען דורך אנדערע מיטלען אויסצומיידען די קראנקהייט: מען פלעגט פיהרען אן אפגעהאלטענעם, שטרענגען לעבען, נישט טרינקען קיין אלקאהאל, עסען זעהר ווייניג און נאר דאס נויטווענדיגסטע. אבער דאס האט אויך ווייניג געהאלפען: די שרעקליכע פעסט האט זיך מיט קיין זאך נישט גערעכענט, און זי האט געטויט אלע־מען, ווער עס איז נאר געקומען אין וועג.

אפילו אויף די ימים האט די פעסט געבו־שעוועט: אזוי זעהר אפט געטראפען, אז אויף א שיף זענען אלע מאטראזען און דער קאפיטאן אויסגע־שטארבען און די שיף האט ארומגעבלאנדזשעט אי־בער'ן ים אליין, אהן מענשען, אנווארפענדיג א שרעק אויף אלע אנדערע שיפען, וועלכע האבען איהר בעגעגענט.

עס זענען בעקאנט הונדערטער שרעקליכע פא־לען, וועלכע האבען זיך אפגעשפילט אין די שטעט און שטעטלעך פון איירא־פע אין יענער שווערער צייט. איך וועל נאר ברענגען איניגע אזעלכע פאלען, וועלכע וועלען העלפען דעם לעזער זיך אויס־מאלען א בילד פון יענער שרעקליכער עפאכע:

א גלח אין א קליין שטעטעלע האט צוגע־קוקט, ווי אין משך פון נאר א קורצער צייט איז די גאנצע בעפעלקערונג פון שטעטעל אויסגעשטאר־בען. ער איז אבער געבליבען דער לעצטער ביים לעבען, און ווען אלע זענען שוין טויט געווען, און אלע איינוואוינער זענען פערשריבען געווארען אין די טויט־ביכער, האט דער גלח זיין אייגענעם נאמען אלס דעם לעצטען אויך איינגעשריבען אין דעם טויטען־בוך, און איז באלד נאכדעם אויך געשטארבען.

אין א צווייטען דארף זענען אויך אלע איינ־וואוינער אויסגעשטארבען. ביים לעבען איז געבליבען נאר א דינסט, און זי אליין איז א לענגערע צייט געווען די איינציגע איינוואוינערין פון שטעטעל, אזוי ווי איהר איז געווען שרעקליך אומעטיג צו זיצען אהן בעשעפטיגונג, פלעגט זי זיך גאנצע טעג פער־נעהמען נאר דערמיט, וואס זי האט זיך אנגעטאסטען די טייערע קליידער, וועלכע האבען געהערט איהר פערשטארבענער בעלעבאסטע. און איינמאל ווען זי האט זיך אויסגעפוצט אין די בעסטע קליידער און אנגעטון אויף זיך די בעסטע צירונג, האט איהר אנגעכאפט די קראנקהייט, און זי איז אזוי אוועקגעשטארבען אויסגעפוצטערהייט.

איינער אן איינוואוינער פון א דארף איז ווי־דער אין פערלויף פון איניגע יאהר נישט געווען אין דערהיים, און ווען ער איז געקומען נאהענט צום דארף, איז איהם ארויסגעקומען ענטקעגען זיין פא־טער און האט איהם דערצעהלט, אז דער גאנצער דארף מענשען איז שוין אויסגעשטארבען, און אז ער איז דער איינציגער געבליבען ביים לעבען. ביידע דער פאטער מיט'ן זוהן, זענען צוזאמען אוועק ווייטער פון דעם טויטען דארף, אבער אינמיטען וועג זענען זיי ביידע געשטארבען.

און נאך הונדערטער אזעלכע שרעקליכע גע־שיכטען דערצעהלט מען, וואס האבען זיך אפגע־שפילט אין יענער גרויזאמער צייט.

(נאך קומט).

ד"ר ל. מ.

נקמה

(ערצעהלונג)

פון *** ז. שער

הערמאן ליפשיץ, א מאן אין די פריהע פער־ציגער, נאך מיט'ן פרישען גלאנץ אין זיי און נאך מיט א געדיכטער, טונקעל־ברוינער קאפ האר, איז געזעסען מיט פריינד ביי א טישעל אין קאפע, וואו שרייבער און קינסטלער קומען זיך צוזאמען, האט געטרונקען שווארצע קאווע, גערויכערט א פאפיראס און לאנגזאם געלאזען קנוילען רויך פון מויל.

ביים טישעל האט זיך געפיהרט א לעבעדיגער געשפרעך וועגען צייטונגען, שרייבער און טעאטער, נאר ליפשיץ האט אין געשפרעך קיין אנטייל נישט גענומען. ער איז געזעסען פערטראכט, ווי א נישט־דאאיגער. עפעס א שטילער טרויער איז געלעגען אויף זיין פנים און זיינע ווייכע אויגען, ער האט גערויכערט א פאפיראס נאך א פאפיראס, געזופט די שטארקע קאווע און געשוויגען.

אין קאפע זענען אריינגעקומען א מיטעל־יעה־ריגע פרוי מיט א יאהר זעקס־און־דרייסיג, און א יונג מיידעל פון פופצעהן־זעכצעהן יאהר. ס'האט אויסגעזעהן, אז זיי זענען דא אין קאפע צום ערש־טען מאל, פרעמדע, ווייל דער טומעל, מיט די הילכיגע רייד, מיט די הילכיגע געלעכטערס. מיט'ן געדיכטען רויך, האט זיי אזוי צוטומעלט, אז זיי זע־נען ווי פערווירטע געבליבען שטעהן אין מיטען קאפע, ביז א קעלנער האט זיי פון דער פערלעגענ־הייט ארויסגענומען און זיי צוגעפיהרט צו א ליידיגען טישעל און שטוהלען.

אין קאפע, וואו איינער דעם אנדערען האט געקאנט, פלעגט שטענדיג ווערען א שטיקעל אויפ־רודערונג, ווען דארט פלעגען זיך בעוויזען נייע, אומבעקאנטע פנים'ער, ספעציעל נאך פון פרויען. גלייך פלעגט מען פון אלע טישלעך אנהויבען קוקען אויף זיי. צוליב דעם, וואס די אריינגעקומענע פרוי מיט דעם מיידעל זענען געווען נייע פנימ'ער אין קאפע און אויך צוליב דעם, וואס זיי זענען צום אנפאנג אזוי געבליבען שטעהן צוטומעלטע און פערווירטע, האבען זיי נאך מעהר געצויגען אלעמענס אויפמערקזאמקייט און אלעמענס בליקען זענען אויף זיי געווען אנגעשטעלט.

אויך ליפשיץ האט אויסגעצויגען זיין האלז און אויסגעשטעלט זיינע אויגען א קוק צו טון אויף דער פרוי און דעם מיידעל. ער האט אבער גלייך, ווי ער האט א קוק געטון, זיך צונויפגעקארטשעט, זיך צוריק אוועקגעזעצט. אומרוהיג זיך אנגעהויבען דרעהען אין שטוהל און מיט די פינגער אנגעהויבען נערוועז קנעטען א שטיקעל ווייכען ברויט.

„זיין זשעני?... זיין געוועזענע פרוי... וואס טוט זי דא?... ווי קומט זי אהער?... און ווער איז דאס מיידעל? זיין טאכטער געוויס!... קען דאס זיין?! איז דאס ליזא?... נו, יא, געוויס, זי איז דאס. ווי שעהן זי איז אויסגעוואקסען!... אבער ווי קומען זיי אהער?... איז עס בלויז א צופאל אדער זיי זענען בכיון אריין אהער?..." — האט עס איהם אנגעהויבען קלאפען אין הארצען און אין די שלייפען און דאס בלוט האט איהם האסטיג אנגעהויבען שפארען אין קאפ.

ער האט נאך אמאל א קוק געטון אויף דער פרוי מיט'ן מיידעל. און וואס לענגער ער האט אויף זיי געקוקט אלץ שווערער איז איהם געווען זיינע אויגען אפצורייסען און אלץ אומרוהיגער און נערוועזער האט ער זיך גענומען דרעהען אין שטוהל.

ס'האט לאנג נישט געדויערט, און ליפשיץ האט זיך אויפגעהויבען פון זיין שטול, פערלאזט זיין טי־שעל און איז צוגעגאנגען צו די אריינגעקומענע פרוי און מיידעל... נאכגעפאלגט פון אלעמענס בליקען.

ליפשיצ'ס פלוצלינגער צוקומען צו איהר האט זשעני אזוי איבערראשט און צושרויפט, אז זי האט אויף איניגע מינוטען כמעט פערלוירען דעם אטעם. אין איהר פנים האבען אנגעהויבען ארומשפרינגען און זיך בייטען פערשידענע קאלירען. איהרע ליפען זענען געווארען ווייס ווי ביי א מת און אין האלז איז איהר געווארען אזוי ענג, אז זי האט געדארפט קעמפען פאר אביסעל לופט.

ליזא האט ליפשיצ'ן, איהר טאטען, נישט גע־קענט. זי האט נישט געוואוסט ווער דער מאן איז. זי האט נישט געקאנט בעגרייפען, וואס דא איז דער מאמען פלוצלונג פארגעקומען און זי האט מיט איהרע אומשולדיג־נייגעריגע אויגען אומרוהיג און פערשעהמט געקוקט פון דער מאמען אויף ליפשיצ'ן און פון ליפשיצ'ן אויף דער מאמען.

שוין צוועלף יאהר, אז זיי זענען צושיידט. ווען ער האט איהר פערלאזען איז ליזא געווען קוים מעהר ווי דריי יאהר אלט, און זשעני האט פון דעם גענוג געליטען, זי איז געבליבען עלענד, שוצלאז און איינע אליין ווי אויפ'ן מיטען וואסער. וויפיל זי האט עס געליטען! וואס פאר א ביטערן קאמף זי האט עס געפיהרט אויפצוהאלטען זיך מיט'ן קינד! אבער עס האט איהר שטאלץ נישט געבראכען. נישט זי האט איהם אפגעשפילט סקאנדאלען און היסטערישע סצענעס און נישט זי איז צו איהם זיך געקומען בעטען. אזוי גיך ווי זי האט דערזעהן, אז זי איז פאר איהם אן איבריגע, האט זי איהם אפגעטראטען דעם וועג און זיך צוריקגעצויגען אין איהר איינזאמקייט. זי האט געפונען א צימער ביי אן ארימע פאמיליע, וואו זי האט געקענט איבערלאזען דאס קינד און האט אנגעהויבען זוכען מיטלען צו לעבען.

עס זענען געווען יאהרען און יאהרען פון מאר־טערניש. זי האט געארבייט, כדי איהר קינד זאל האבען גוטע לופט, קיין זאך איז איהר נישט שווער געווען, אבי איהר קינד זאל גארנישט פעהלען. זי האט די אלע יאהרען געהאט איין זארג: — אויפצו־האדעווען איהר ליזא א געזונטע, א שעהנע, מא־כען איהר פאר א מענשען, און זי האט געהאט איין גליק אין לעבען — איהר ליזא.... ווי שעהן זי וואקסט...

צו ליזא האט זי קיינמאל נישט גערעדט וועגען איהר טאטען, זי האט איהר קיינמאל נישט דער־מאהנט זיין נאמען און קיינמאל גארנישט דערצעהלט וועגען איהם. ווען ליזא איז נאך געווען א קליין קינד און זי פלעגט איהר אנהויבען דאקוטשען מיט פראגען וועגען פאפא, וואו איז פאפא, פלעגט זי איהר ענטפערען: אוועקגעפאהרען, ווייט, ווייט אוועקגעפאהרען... און אנגעגעבען פערשידענע תי־רוצים, אבי זי זאל זיך אפטשעפען פון איהר, זי פלעגט פון קינדס פראגען א סך ליידען. און הא־רצען פלעגט איהר קלאפען, ציפען, און נישט איין מאל פלעגט זי דארפען אריינלויפען אין א צווייטען צימער, כדי זיך פערבעהאלטען פון קינד, זיך גוט אויסצווויינען. נאכדעם, אז ליזא איז עלטער געווא־רען, האט שוין אנגעהויבען אליין אביסעל צו בעגריי־פען דאס לעבען און האט זיך שוין אנגעהויבען דער־וויסען די צרות און טראגעדיעס אין פאמיליען־לעבען, האט זי, פון דער מאמעס שווייגען און פון איהרע מאמעס אויסגעטריקענטע אויגען, אליין פער־שטאנען דער מאמעס אומגליק און זי האט שוין מעהר קיין פראגען וועגען טאטען נישט געשטעלט.

נאר דאך האט עס זשעני'ן שטענדיג געקרענקט און געזעטשאט, וואס ליפשיץ האט זיך אזוי פער־געסען און ענטזאגט פון זיין קינד און קומט ליזא'ן קיינמאל נישט זעהן. „ווי קען עס א טאטע!" — האט זי מיט פערקלעמטען וועהטאג געטראכט — „ווי קען מען עס אזוי ארויסרייסען פון הארץ אן אייגען קינד!"... דעם איינציגען זכות, וואס זי האט אויף איהם געפונען איז דאס, וואס ער איז, ווי זי קען איהם, אהן א פעסטען כאראקטער און איז קיינמאל נישט ביי זיך אין די הענד, איז א שקלאף צום לעבען און צו זיין צווייטער פרוי, וועל־כע האלט איהם פעסט, אין איהרע הענד... אבער פערגעבען איהם האט זי עס קיינמאל נישט גע־קענט.

ליפשיץ האט געקוקט אויף דעם שעהנעם, צו־בליהטען און רויט־שטעהענדיגען פנימ'ל פון ליזא און זיינע אויגען האבען געשיינט פון פלוצלינגדיגען נחת. עס האט זיך איהם עפעס גאר אליין נישט געגלויבט, אז אט די צארטע צובליהטע בלום איז זיין קינד.

אין איהם האט זיך איצט מיט אמאל קראפט צושטורעמט די פאטערליכע ליבע, אזוי ווי הונ־דערטער פערבארגענע אונטערערדישע קוואלען וואלטען מיט א ברומען און א רוישיגען שטראם גע־טון, ווי ער וואלט עס איצט אין זיינע הענד געהאל־טען ליזא'ס פריש און קינדיש־צארט פנימ'על! ווי ער וואלט עס געגלעט איהר'ע צארטע סייערלעשע האר! ווי ער וואלט עס איהר געגלעט, געצער־טעלט, איהר צוגעדריקט צו זיך און אויסגעקושט איהרע כשר'ע אויגעלעך! ווי וואלט ער עס איצט געליבט זיין טאכטער! ער איז דאך אזוי הונגעריג נאך דער ליבע פון א קינד! ס'בענקט זיך דאך אזוי נאך די לאסקעס און צערטליכקייטען פון אן אייגען קינד, און זי איז דאך זיין קינד, זיין ליזא.

— זשעני — האט ער שטיל, אז ליזא זאל נישט הערען, גערעדט צו זיין געוועזענער פרוי — איז דאס אונזער ליזא? ווי שעהן זי איז אויסגע־וואקסען! — און ער האט נישט דרייסט, ווי א זינדיגער, געקוקט אויף זיין פרוי און קינד.

דער גאנצער האס, פערדרוס און פערביטערט־קייט, וואס האט זיך אויף איהר הארצען אנגע־קליבען צו ליפשיצ'ן פאר די אלע יאהרען, וואס ער האט זי איבערגעלאזט עלענד, מיט א קליין קינד און וואס זי האט זיך געפלאגט און אויסגע־ריסען געזא־ען מיט'ן קינד, האט איצט אין איהר דערוואכט, אלע צרות און יסורים, וואס זי איז אויס־געשטאנען אין די אלע יאהרען ביז זי האט ליזא'ן אויפגעהאדעוועט, זענען איהר איצט אויפ'ן זכרון ארויפגעקומען, און זי האט אנ'אויפגערעגטע, א שווער אטעמדיגע און מיט ביטערקייט און קול זיך אפגערופען:

— יא, הער ליפשיץ, דאס איז מיין טאכטער ליזא — און זי האט איהם מיט שארפע, דורכ־שטעכענדיגע בליקען אנגעקוקט.

זיי זענען אזוי א ווילע געזעסען אין פיינלי־כען שטילשווייגען. נאכדעם האט זי זיך פלוצלונג גענעבען א שטעל אויף און מיט א לעבעדיגקייט און דרייסטקייט און קול א זאג געטון צו דער טאכטער:

— ליזא, מיין קינד, טו זיך אן, מיר געהען.

אויפ'ן גאס האט א פרישער און קאלטער שטראם לופט א מאליע געטאן אויף איהר. זי האט פריי געאטעמט. אריינגעהמענדיג ליזא'ס האנד אונ־טער איהר ארעם, האט זי איהר שטארק געדריקט צו זיך און איז מיט איהר געגאנגען מיט פעסטע, שנעלע טריט.

——§——

אויף אַ נגידישער חתונה אין פּוילען

בילדער פון אינטימען יודישען פאַמיליען־לעבען אין פּוילען

פון י. מ. נייטאַן

ערלויבט מיר צו זאָגען אַ פּאַראַדאָקס: סענ־סאַציע איז נישט דאָס לעבען. עס איז גראָד דער אויסנאַהם, וואָס רייסט זיך אַרויס אויסערן לעבען. אַ מענש איז איבערגעפאַהרען געוואָרען דורך אַן אויטאָמאָביל; אַ מענש איז געבוירען געוואָרען מיט זיבען פינגער; אַ מענש האָט פערגוואַלדיגט אַ מינ־דעריעהריגע, — דאָס איז זעהר טשיקאַווע. אָבער דאָס איז פאַנאָפטיקום, דאָס אויסטערלישע פער־זעהעניש.

די לויפענדע סענסאַציע־כראָניק יאָגט זיך שטענ־דיג נאָך דעם פאַנאָפטיקום־אַרטיגען, נאָכ'ן קרענק־ליכען, נאָך דער אויסטערלישקייט.

און עס איז דאָ נאָך אַ כראָניק. דאָס סטאַ־בילע. דאָס איינגעפונדעמעטע. דאָס נאָרמאַל־מענש ליכע. דאָס אינטימע פון לעבען. דאָס לעבען אַליין.

איך וויל אייך געבען אַ קאַפּיטעל פון דער יודישער זיטען־געשיכטע פון דער געגענוואַרט אין פוילען. גאָרנישט אויסטערלישעס, אָבער אָט: אַ בילד פון לעבען.

דאָס אָרט פון דער האַנדלונג איז וואַרשאָ. עס איז אַ גרויסער פאַמיליען־פעסט: אַ חתונה. אַני־ערך 150 געסט אין דער אייגענער אַכט־צימער־וואוינונג. דער „ווערט" פון די מענשען וואַקעלט זיך צווישען צעהן טויזענד ביז אַ פערטעל מיליאָן דאָלאַר. דאָס קלייד פון די דאַמען איז דורכשניטליך ווערט 50 דאָלאַר. איך גלויב, אַז פון דער דאָזיגער קורצער ציפער ווייסט איהר שוין מיט וועמען מיר האָבען צו טהון.

אין וואַרשאָ רופט מען דאָס קלאַס: חסידיש, נגידיש און ממוריש. נאָר נישט אויסגעשפּראָכענם. פערמעגליכער מיטעל־קלאַס.

קומט מיט מיר אויף דער דאָזיגער חתונה. שעמט זיך נישט. דאָ זענען היינט, צום פאַמיליען יום־טוב, פערבעטען בלויז קרובים, אָפּער איהר זענט אַ גאַסט, און פאַר אייך מאַכט מען אַני־אויסנאַהם.

עס איז אַ ווייגער ניין און אַזעגר. אויטאָמאָבילען און קאַטשען שטעהען פאַר'ן טויער. די הויז־טרעפּ זענען שטאַרק בעלויכטען. אויף די טרעפּ זענען אויסגעשטעלט בלומען־טעפּ, אַלעאַנדערן און פּאַל־מען (אויסגעבאָרגטע). פון שטוב דערטראָגט זיך אַ שרייעדיגע ליכטיגקייט און אַ שטילער גערויש. אַ מחותנת'טע פלאָטערט אייך ענטקעגען, און שווי־שעט מיט'ן זייר־ענעם קלייד, און וואַרפט אייך צו אַ פריינדליכען שמייכעל, און דערנאָך ערשט קוקט זי אייך אין פּנים אַריין, וואָרום פון גרויס טומעל גע־דענקט זי נישט, אויב איהר זענט פון חתנ'ס צד, אָדער כלה'ס צד. באַלד דערמאָהנט זי זיך, און ווייזט אייך דאָס אָרט פון דער כלה.

אויסגעגליכען די פריזור און אָנגעפודערט דאָס שטיק רויטע נאָז, וואָס קאָן נישט פערטראָגען די טעמפּעראַטור־ענדערונג, קומט איהר אַריין אין הויפּט־זאַל. חתן־כלה זיצען אויבענאָן, ווי קליינע קינדער, וואָס זענען אָנגעבלאָזען געוואָרען, אַלעם טאָבל'ט זיך אין בלומען. אַ ים מיט בלומען, רויזען, כריזאַנטעמען, ווייס־עלעקטרישע לאָמפּען, און פערשידענע קאָלירען, בלישטשען איבער'ן „העסע־בעט". דער ווייסער זשאַל פון דער כלה איז אַלט־ירושלעך. די כלה איז בלייך. זי האָט היינט, ווי

[illegible]

טאַנטעס, מומעס, שוועסטער, גליר־שוועסטער־קינ־דער, — יאָ, עס איז אַ שווערע לאַסט צו זיין אין צענטער פון אויפמערקזאַמקייט און טראָגען די לאַסט פון אויסדערוויילטקייט.

די משפּחה איז דאָ. צוויי משפּחות זענען דאָ. פערזאַמעלט אין קאָרפּאָרע. צוויי משפּחות, ווי צוויי מחנות. מען האַלט זיך נאָך רעזערווירט. מען איז נאָך נישט אויסגעמישט. מען בעקוקט זיך.

די מענשען פון איין משפּחה זענען ברייט־ביינער און הויך־געוואַקסיג. זיי זענען ווי אָפּגעקלאַפּט געוואָרען מיט איין שטאַנג. די מענשען פון דער צווייטער משפּחה זענען דאַרער און קורצער. און יעדעס מאָל ווען עס געהט אַ הויכער און ברייט־ביינערער מיט אַ דאַרען און קורצען, ווי „פּאַט און פּאַטאַשאָן", ווייסט מען, אַז איצט קומט פאָר אַ פייערליכער אַקט: די משפּחות בעקענען זיך.

אָך, ערשט נישט לאַנג איז מען נישט געווען שוה־בשוה. דער שדוך איז שיער נישט אָפּגעגאַנגען, די מחותנת'טעס זענען געווען אָנגעדרודלט. מען האָט זיך שטאַרק געבריקעלט, וואָס דער נדן איז נישט גע'סלוק'ט, און רעדענדיג וועגען נדן, האָט מען דערוויל געגעבען אַנ'אָנצוהערעניש, אַז דער סוד וועגען משומד אין דער משפּחה איז נישט אויסבעהאַלטען. האָט דער אַנדערער צד פאַרגע־וואָרפען, וואָס איין אייניקעל איז אַ טענצערין אין פּאַריז, ה אַנדער אַנדערער צד, — נאָר אַנ'איינפאַל פון אַ בייזען יזיען, גראָד איצט, ווען מען קושט זיך און די שנעבעלעך, נעהמען און דערמאָהנען סכסוכים! פּע, נישט שעהן!

עס זענען, ברוך השם, נאָך דאָ בילכערע זאַ־כען. לאָמיר בעקוקען די דאַמען־טואַלעטען, וויפיל שאַרפזין און איידעלער געשמאַק איז דאָ. עס איז אַ זוסטע איינגעפונדעמטע משפּחה.

אַלץ איז געקליידט אין דער נייעסטער מאָדע. האַלב־קני ענטבלויזט און די אַנדערע קני צוגע־דעקט. איבער דער מאָס, מיט אַ שלעפּע, זעהט עס אויס ווי אַ פאַרביגער עק פון אַ פּאַווע. די קליידער זענען ווידער געקרייזעלט און לופטיג. שאַר־שעס, טיול, קרעפּ־סאַטין. די מחותנת'טעס אָבער האָבען צוגערעקט די אַלטע צוקנייטשטע לייבער מיט וואונדערפולע שפּיצען־קאָסטיומען, אין שווער־רען שוואַרצע ושאַל, פלישטשענדיג ווי שופּען פון אַ פיש, און עס שורשען די זיידען־שלעפּערס און פערהוילען די שווערע געעלטערטע טריט.

קינדער לויפען אַריין און צושפּרינגען זיך און צושיטען די שווערע אַרטיגקייט.

איז אַ זיימען־צימער זיצט אַ רב, וואָס איז זיי אַנ'אַלטער חנופה־ליכטער אויסגעזוכט געוואָרען צוויי שען דער משפּחה. אַ יוד אַ בעיאָהרטער, מיט אַ געפּאַרעלטער ווייסער באָרד. אַרום זיצען די פרומ־מערע קרובים, און חוניש'שע זיידענע קאַפּעלעך, און מען דערמאָהנט זיך תורה.

די קעלנערס, ווי די פּאַריאָנטען, טראָגען פייערליך טאַרטען, וואָס צוגעהען אונטער דער האַנד זיי שניי־מענשעלעך.

גאָר שאַ! און אַ מזל־טוב'ער שעה! די חופּה

[illegible]

זי אַנ'אמת'ער געשעפטס־מאַן.

הבדלה־ליכטלעך, פאַרביגע און געפלאָכטענע, איינגעהילטע אין ווייס־בלוי־זייד, ווערען דערלאַנגט די קינדער. אַ טוילען־באַלדאַכין ווערט אויפגעשטעלט אין צימער, קאָנפעטי און בלומען ווערט געשליי־דערט. דער שמש שרייט: אונטערפיהרערס:! אונ־טערפיהרערס! די מוזיק שפּילט אַ לוסטיגעס און אַ פרעהליכעס, — אָבער באַלד ווערט אַלעס איבער־געריסען. דער חזן, אין אַ שוואַרצען סינאַגאָגע־געוואַנד, מאַכט אַנ'„אל מלא רחמים" פאַר אַ מחותן, וואָס האָט די חתונה נישט דערלעבט. און יעדעס וואָרט ציהט אַרויס די נשמה. די מוזיק שפּילט צו וויינענדיג און די כלה און די מחותנת'טעס צו־וויינען זיך, — און שאַ! און שאַ! באַלד גיט די מוזיק אַ שפּיל אַ פרעהליכעס, אַ ניגון אַנ'אַלט־יודישער, אַ פערצייטיגער, וואָס איז שוין אויסגע־שפּילט געוואָרען מיליאָנען מאָל אויף יודישע חתונות, דער ניגון איז האָפערדיג, ווי אַ קאָנטראַסט צום כל־נדרי־טרויער. שאַ! שאַ! לעבעדיג און לוסטיג! יודישע קינדער בויען אַ בנין־עדי, און איצט זענען זיי צו בני־מלכים געגליכען, האָפערדיג, פרעהליך.

און אַבוואַהל דער חתן געהט נאָר אַריין פון איין צימער אין אַנדערען. טוט ער אָן אַ פעלץ, ווי אַ סימבאָל; עס הויבט זיך אָן אַ נייער לעבענס־וועג.

און פונקט ווי ביים געבוירען ווערען, איז אויך דאָ פרייד און טרויער אויסגעמישט.

דאָ איז שוין אַ מאָדערנע חתונה. דער מאַר־שאַלעק מיט'ן דרשה־געשאַנק איז אָפּגעשאַפט, און דער חתן זיצט שוין היינט־מאַריש צוזאַמען מיט דער כלה, און מענער און פרויען זענען נישט אָפּ־געזונדערט. נאָר געווגג, אַז כלי זמר'ס יודישע זאַ־לען מיט די פידעלעך אַ ציה טון אַנ'אַלטען יודישען ניגון, און עס איז ווי אַ שטורעם, וואָס בוגט אַלע גרעזעלעך אין דער ריכטונג יפונ'ם ווינט. דער ניגון בעוועלטיגט די מענשען און מאַכט אויפציטער־רען זייערע סטרונעס.

די חופּה איז אויפגעשטעלט. די הבדלה־ליכ־טעלע די אַמען. קליינע קינדער שטעהען אויף די בענקלעך. איבערהויפּט פלאַמען די פּיפּצעהן־יעהר־ריגע מיידלעך, די ערשט־אויפגעוואַקסענע, אַ פייער בליהט אין זייערע אויגען, ווי די ענטפּלעקונג פון אַ נייעם לעבענס־סוד.

די ברכות ווערען אַרויסגעשאַלט, דער „הרי־את" רייסט זיך אַרויס אָפּגעהאַקט און קורץ, פון דער רעמפּינקייט אַרום, און באַלד אַ קושעניש און אַ האַלוועניש. און מחותנת'טעס אַהין און מהו־תנת'טעס אַהער, און פונקט ווי ביי קינדער, האָט מען פערגעסען אָן געוויין. אַ ליכטיגע זון האָט די טרעהרען אויסגעטריקענט. און — כלי־זמר! אַ פרעהליכעס!

און די אַלטע באָבעשי, מיט'ן גרויען שייטעל, דערמאָהנט זיך; אַ מצוה־טענצעל, און די קינדער קאָנען נישט מעין זיין. עס ווערט אַ רעדעל, די באָבעשי אין דערמיט, און זוהן און אייניקלעך אַרום — און עס גיט אַ וועה מיט אַלט־יודישקייט, אַמאָליגעס און היימישעס. די באָבעשי שטראַהלט אין נחת, און לאַכט און וויינט צוגלייך. גליקזעליגקייט גליהט ווי אַלטער וויין אין די גלידער. עס לעבט אויף אויף אַ ווייל דער יודישער אַמאָל.

•

באַלד ווערט מען אויסגעזעצט אַרום טישען, בעקראַנצטע מיט מירטען און רויזען. פאַר יעדען גאַסט זיין אָרט אָנגעוויזען, מיט אַ געדרוקטער מע־נו: קאַרפּען־פיש, אינדיק־בראָטען, אַנאַנאַס־קאָמ־פּאָט, אייז־קרעם און פרוכטען כיד המלך. די מש־פּחה האָט שוין מיט אַ חודש פריהער זיך בעלעקט די צינגער ביים געדענקעניש פון בע'טעס'טען מאָהל־צייט.

און דער יודישער אַמאָל, וואָס האָט אויף אַ ווייל אַ בליץ געטאָן, ביים מצוה־טענצעל, איז שוין אויסגעזעצט.

דער חתן האַלט אַ קורצע ראַנקדרעדע אין פּויליש, אין נאָמען פון זיין ווייב און אין אייגענעם נאָמען. אַ יונג אַהזאָקאַטעל שאַרפט די צונג און האַלט אַ טאָסט. אַז דאָס יונגע פּאָרעל זאָל זיך שטאַרק קריגען, כדי צו וויסען דעם טעם פון איבער־בעטען. דאָס משפּחה'שע פערלירט זיך, און אַלעם ווערט געשעפטסמעסיג.

די טעלעגראַפישע וואונשען זערען פאַרגעליי־ענט. אויפ'ן ערשטען אָרט קומט די בעגריסונג פון אַ קרוב אין ניו־יאָרק, און עולם זאָגט: אַהאַ! און באַלד קומט די בעגריסונג פון אַ מולטי־מיליאָ־נער אין פּוילען, און עולם זאָגט צוויי מאָל: אַהאָ! אַהאָ! און דערנאָך קומט דער אָנספּערטיירליכער גראַם אין פּוילען: ווילע שטשענשאַ ולאָטאָ בע־טשקאַ, סינאַ אי צורעטשקאַ" (וואָס הייסט: „גליק און גאָלד אַ טונרעל, און אַ טעכטערעל מיט אַ זוהנדעל"). עס ווערט אַ געלעכטער און מען זאָגט דריי מאָל: אַהאָ! אַהאָ! אַהאַ!

און דערנאָך ווערט לכבוד דער גרויסער פאַ־מיליען־פייערליכקייט אויפגעשפּילט דער פּוילישער נאַציאָנאַל־הימן און עולם שטעהט אויף אין עהרע. באַלד דערנאָך שפּילט מען „התקוה" און עולם שטעהט ווידער אויף אין עהרע. און דערנאָך געהט אַנ'אמת'ע קאַקאָפאָניע פון לידער. יעדער פון די מחותנים געהט צו, זי אין קאַפּעלע־הויז, און בע־שטעלט ביי די כלי־זמר אַ ליבלינגס־לידעל. ווערט אַנ'אויסגעמיש פון גאַסען־קופּלעטיל: „קויפט ביי־געלעך" מיט אַנ'אַלטען וואַלס. אַ ניי חלוציש לידעל און דער לאַטיינישער „גאַרעאַמוס", מעלאָדיעס קריי־צען זיך, ראַנגלען זיך, רייסען זיך — און אין דאָ־זיגען אויפגעשפּיל זעהט איהר די גאַנצע צוריסענ־קייט פון היינט־צייטיגען יוד אין פּוילען.

אָז, מאַרשאַלעק, וואו ביזטו? פּאַריזאַס גיסט נישט יעדען זיין אויפרופעכץ. מיט'ן יחוס אַמאָליגען. עס זעהט אויס ווי די יודען שעהמען זיך עפּעס פאַר די קריסטען, געשעפטס־פריינד, וואָס זענען דאָ אויף דער חתונה. די הערען שטעהען אויף, קושען עלעגאַנט די האַנד פון דער דאַמע, דער טיש־זיצעריך פון דער נאָהענט, מען פערריוכערט ציגאַרען, מען זופּט קאַווע, רוהיג, געשעפטס־מעסיג. עס זעהט אויס ווי אַ קלוב־מאָהלצייט. דאָס אינטים־משפּחה'שע איז אויסגעשעפּט. דער זמר, וואָס דורך אַלעמען אויפגעכאַפּט, פעהלט.

עס בילדען זיך גרופּקעלעך, עס איז אפילו נישט אָנגענומען אונטערצוהערען, וואָס מענשען רעד־רען ,נאָר נישט־ווילענדיג פאַלען אין אויער איינ־צעלנע פראַזען.

אַ יונגער אינזשינער שמועסט מיט אַ יונגער וועלט־דאַמע וועגען מאָנטע־קאַרלאָ, וואָס ער האָט נאָר־וואָס בעזוכט. אַ האַלב־פרומער יוד, און אַ זיידען קאַפּעלע, דערצעהלט וואונדער וועגען אַ נייעם „קרן־היסוד" טוער, אַ רב, וואָס נעהמט דעם עולם מיט נגינה. אַ הויז־בעזיצער דערצעהלט וועגען אַ נייער קניה — און די אַלטע טאַנטעס, אָך די אַלטע טאַנטעס, — זיי זיצען און זוכען מיט די אויגען די טאַנצענדיגע פּאָרלעך און פּרובען צו־נויפצופּאָרען דאָס יונגוואַרג — ווער מיט וועמען. מען טאַשט צונויף די מענשען, ווי די קאָרטען ביים „פּאָקער" — אפשר וועט גאָט העלפען.

איז עס פון די שווערע מאכלים, פון די קאַר־פּען־קעפּ און אינדיק, אָדער וויין, נאָר עס ווערט שווער, שווערלעך, און וואַהרשיינליך געהערט עס צו דער עטיקעטע, צו די חתונה־מנהגים, וואָס האָבען שוין אַ געוויסען סטיל; אום אויפצוהייטערען די שטימונג פּאַרטאַנס, לאָזט מען אַרויס, איבער די זאַלען, פאַרביגע לופט־באַלאָנען. און די באַלאָנען הויבען זיך ביז צום באַלקען. און מען באָרגט אויס ביי די קעכינס אַלע בעזעמער. און פּאַרטאַנג זעהט איהר אַזאַ בילדעל: הערען אין סמאָקינגס, מיט איינגעריסטע פּנים'ער, שפּרינגען איבער גע־צירטע שטובען, און יאָגען זיך — נאָך אַ לופט־באַלאָן.

אינ'ם סאַלאָן גיט פּאַרטאַנג אַ גרילץ אַריין אַנ'אַסאָנאַנס.

(וואו זענט איהר, אַמאָליגע יודישע חתונות)?

חתן־כלה איז געפּאַקט. מען איז גרייט צו דער האָכצייט־רייזע.

אַמאָל, איז דער משפּחה, דערצעהלט מען, איז געווען אַ מנהג: אַנ'אַלטער כלי־זמר איז געזעסען, פלעגט ער זיך אַריינגנב'ענען אין יחוד־שטיבעל, אין שאַנק, און צושפּילען זיסע טייערע נגונים.

היינט פאָהרט דאָס יונגע פּאָר־פאָלק אויף דער האָכצייט־רייזע אויף דער באַהן, און רעדער דרעה־ען זיך און קלימפּערן.

מילא! מאַ — לאָמיר ווינשען דעם יונגען פּאָר־פאָלק אַ גליקליכע רייזע.

גאָלדענע גליקען

(ראָמאַן)

10)

מיט געלעכטער האָב איך אַ געניץ געטון, אַ ציה געטון די ביינער, און אין פּערדרייענדיג דאָס ליכט אין קאַבינעט, בין איך אַזעק אין שלאָפצימער.

דער דאָזיגער שלאָפצימער איז נאָך געווען רייכער מעבלירט, ווי דער קאַבינעט: אינמיטען איז געשטאַנען אַ זעהר ברייטע בעט, און אויף איהר האָט געשיינט מיט פראַכט דאָס טייערע אַלעבאַס־טער־קלאָרע בעטגעוואַנט.

איך האָב גענוי אַדורכקאָנטראָלירט אַלע ווינק־לען, און איבערצייגענדיג זיך, אַז דאָ זענען נישטאָ קיין מאָנסטער מאנדערפולע מיידלעך, וואָס טשאַטשקעווען אויף מיר מיט רעוואָלווערען אין דער האַנד, האָב איך פערשלאָסען אויפ'ן שלאָס ביידע טירען, אַראָפּגע־צויגען פון זיך די בגדים, און זיך אָנגעטון אין נאַ־טאָנס זיידענער פּיזשאַמע, וואָס דער רייכער מיל־פאָרד האָט פיין אויסגעלייגט אויף דער בעט.

פּלוצים איז מיר עפּעס איינגעפאַלען...

איידער איך בין זיך געגאַנגען לייגען, בין איך צוגעגאַנגען צום פענסטער, און פאָרזיכטיג אָפּ־רוקענדיג די שטאָרען, האָב איך געכאַפּט אַ בליק אין דרויסען.

אין דעם זעלבען מאָמענט האָט זיך פון די ביימער ענטקעגען אָפּגעטיילט אַ מענשליכע פיגור, און איז פאַמעליך אַזעק מיט דער גאַס.

איך האָב אויסגעלאָשען די עלעקטריע, און זיך אַוועקגעלעגט אין בעט אַריין.

— כ'וואָלט טשיקאַווע געווען צו וויסען, — האָב איך פערשלאָפען אַרויסגעמורמעלט — צי איז נישט דער הער גאָרעם אַליין, בכבודו ובעצמו...

פינף מינוט שפּעטער האָב איך געשלאָפען מיט אַ פעסטען שלאָף.

קאַפּיטעל פינף

מ'האָט פערסם'ט מילפאָרד'ן.

געהמענדיג אין אַכט, אַז איך האָב נעכטען אַ־ראָפּגעשלונגען אַ שפּאָר ביסעל משקה — האָב איך זיך דאָך, פערהעלטנישמעסיג אויפגעהויבען גאַנץ פריה.

צום ערשטען האָט זיך מיר געוואָרפען אין די אויגען דאָס געשניצטע ווענטעל פון דער בעט.

עטליכע סעקונדען האָב איך אומבעוואוסטליך געקוקט אויף איהר, נישט פערשטעהענדיג קלאָר, וואו איך געפין זיך אין וועלכער וועלט.

גלייך דערנאָך האָב איך זיך אָבער אין אַלע דערמאָהנט, וואָס עס האָט נעכטען פּאַסירט מיט מיר.

איך האָב פערשטאַנען, אַז איך געפין זיך אין סאַלאָמאָן נאַטאַנס שלאָפצימער, און אַז עמיצער קלאַפּט עס איצט צו מיר אין דער טיר.

בין איך אַראָפּגעשפּרונגען פון בעט, און אַריינרוקענדיג די פיס אין די ווייכע נאַכט־פּאַנטאָ־פעל, בין איך צוגעלאָפען צו דער טיר, און זי שנעל אויפגעעפענט.

אַנשטאָט מילפאָרד'ן איז אויף דער שוועל געשטאַנען אַ שיינינקע צימער־מיידעל און אַ הויס פאַרטוך און אין אַ שפּיצענעם קאָפּ־טיכעל.

זי האָט מיר אַהערגעבראַכט דעם פריהשטיק און די בריף.

— ס'שאַדט נישט, געהט אַריין! — האָב איך אויסגערופען, און שלעמפּערענדיג מיט די פּאַנ־טאָפעל האָב איך זיך שנעל צוריקגעקעהרט אין בעט.

דאָס מיידעל האָט אָפּגעשטעלט דאָס טעצעל אויפ'ן נאַכט־טישעל.

— איך האָב אייך אַהערגעבראַכט דעם פריה־שטיק, הער, מחמת מילפאָרד איז עפּעס נישט געזונד.

— אָ! — האָב איך זיך פערוואונדערט — אַ גרויסער שאָד, וואָס איז איהם. דען? נעכטען אין אָוונד האָט ער זיך דאָך געפיהלט גאַנץ גוט.

זי האָט אַ שאָקעל געטאָן מיט'ן קאָפּ.

— איך ווייס נישט, הער. ס'איז איהם, ווייזט אויס, זעהר נישט גוט.

— ער קלאָגט זיך אויף עפּעס?

— יאָ, הער, ער האָט נישט געשלאָפען אַ גאַנצע נאַכט.

— גוט. שיקט תיכף נאָכ'ן דאָקטאָר! — האָב איך בעפוילען, און זיך גענומען עסען.

די דאָזיגע נייעס האָט מיך אונאַנגענעהם איבערראַשט:

ס'וואָלט דאָך געווען זעהר נישט גוט, אַז אויפהערען בעדינט צו ווערען פון דעם איינציגען מענשען, צו וועלכען נאַטאַן האָט געהאַט צוטרוי.

זאָל מען שיקען נאָכ'ן דאָקטאָר ריטשי? — האָט דאָס צימער־מיידעל אַ פרעג געטון.

איך האָב צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ, אַז — יאָ.

— בעט איהם, ער זאָל וואָס שנעלער קומען. נאָכ'ן אָפּעסען פריהשטיק, וועל איך אַרונטערגעהן צו מילפאָרד'ן.

דאָס מיידעל האָט אַבּיסעל צונערויסט דעם צימער, און איז אַזעק.

ווען די טיר האָט זיך הינטער איהר פערמאַכט, האָב איך גענומען די פּאָסט און גענומען זיך אַ־דורכצוקוקען די בריף.

דער רוב פון זיי האָט ענטהאַלטען רעכענונ־גען און בל'עֶרליי רעקלאַמע־צירקולאַרען.

אויף איין בריף איז אָבער געווען אָפּגעדריקט אַ גרעפישער הערב, און ער איז, משמעות, געווען וויכטיגער פון אַלע איבעריגע.

איך האָב איהם געעפענט, און אַדורכגעליי־ענט. אין איהם איז געווען געשריבען פאָלגענדעס:

„ליבער פריינד, נאַטאַן! איך האָב נעכ־טען געהערט מיט רויטואַלן, און, אויף ווי ווייט איך פערשטעה, געהט אַלץ צו אויסגעצייכענט. רויטואַל עצה'ט אָנצוהויבען די קאַמפּאַניע אין אָקטאָבער. עס איז פערהאַן אַ צוויי־דריי ענינים, וועגען וועלכע איך וואָלט זיך געוואָלט מיט אייך פערשטענדיגען; מיר וועלען זיך ראָך אָבער זעהן מיטוואָך אין אָזענר, און דאַן וועלען מיר אַרויכשמועסען.

(פאָרטזעצונג קומט).

דער קונדס

הומאר — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

פּאָליטיק פון דער וואָך.

עס האָט אין דער היינטיגער וואָך, אַביסעל אָנגעשנייט אין דער פּאָליטיק. היזט אויס, אַז עס איז נאָך נישט געווען די צייט פון פּאָליטישען פריהלינג. פּאַר טשעמבערלען׳ען איז געווים נאָך נויטיג געווען אַביסעל שניי.

האָט טאַקע אַביסעל געשנייט, און געפרעסטעלט

עס האָט נאָך דער ריכטיגער פריהלינג נישט געקענט זיין, הייל פּראָפּ. באַרטעל האָט זיך געקליבען אין דימיסיע, און וואַרשאָווער פּאָליטישען קעסעל האָט זיך געקאָכט אַ גערעכטס, ווי אַזוי צו ענדערען דעם מיניסטאָרען־קאַבינעט, מאַרשאַל פּאָש איז געשטאָרבען, אין דער פראַנצויזישער לייגע פאַר מענשען־רעכט האָט מען רעבאַטירט וועגען ענטוואָפנונג, יאַפּאַנישער פּאַרלאַמענט האָט נישט ראַטיפיצירט דעם קעלאָג־אָפּמאַך, דייטשלאַנד וואַרפט אַנ׳אויגעל אויף איהרע געוועזענע קאָלאָניעס, פאַרבשטיינס שטראָף פאַר חבר׳ן זיך מיט דער מיס יורעאַ. רומענישע סטודענטען שלאָגען יודען, טאָגעה רעד וועגען פריהלינג אין דער פּאָליטיק ביי אונז געמוזעכץ.

דאַרף מען זיך, דעריבער נישט וואונדערען פאַר וואָס עס האָט אין דער היינטיגער וואָך געשנייט, הגם דער קאַלענדאַר האָט שוין אָנגעזאָגט פריהלינג.

דער קאַלענדאַר געהט נאָך נישט, לעת עתה, האַנד ביי האַנד מיט דער פּאָליטיק.

ליבע און האָפנונג.

איך זינג מיין ליבע	איך זינג מיין ליבע
הויך און מוטהיג,	מוטהיג און הויך,
און אונגאָריר	און האָף, אז איהר מאַן
איהר מאַן קאָלטבלוטיג.	אוננאָרירט מיך אויך.

צו איינער וואָס איז אַוועק.

כ׳בין דיר, גליב מיר,	כ׳וואונש דיר, אסור,
טייער קינד,	נישט קיין שלעכטס,
מוחל אַלע	כ׳וועל דיר זיכער
דיינע זינד.	העלפען מיט אַ קרעכץ!

מוזיקאַלישע געדאַנקען

דוד בייגעלמאַן האָט די טעג ערקלערט, אַז אויב מאוועט איהם געבען אַ יודישע איבערזעצונג פון דער איינשטיין טעאָריע, וועט ער שרייבען צו איהר די מוזיק. דאָס איז דער זעלבער מוזיקער, וואָס האָט אַנגמעלט, הערענדיג טשאַיקאָווסקי׳ס עפּעס אַ זאַך אויסגערופען:

— דאָס איז זעהר אַ שעהנע זאַך, איך׳ל זי מוזען אָנשרייבען...

אַ גוטע פרנסה.

— מיין מאַן האָט זיך ענדליך דערשלאָגען צו אַ גוטע פרנסה. ער עפענט קאַסעס.

— וואָס אַ גנב גאָר?

— ווי פאַלסטו אויס, ער עפענט פאָלקס־קאַסעס פאַר סוחרים, האַנדווערקער און קליין־הענדלער.

פון אויסלענדישען מאַרק

אויסגעקליבענער הומאָר מיט איבערזעצונגען צונויפגעשטעלט

אַמעריקאַנישע צייט בערעכענונגען

— געדענקסט נישט געווי די דאַטע, ווען אונזער פריד איז געבוירען געוואָרען?

— יאָ. ער איז געבוירען געוואָרען צווישען דער 7-טער ראַטע פאַר׳ן ראַדיאָ און דער 4-טער ראַטע פאַר׳ן אויטאָ.

פערשטאַנען

— דו ווייסט פּונקט ווי מיר לעבען, ווי אין גן־עדן.

— אַ דאַנק, ס׳הייסט כ׳וועל גיהן אָנגעטאָן ווי חוה אין פּאַראַדיז.

צופעליג

— פאַרוואָס האָט איהר צוגעבראַכען דעם שירעם אויף אייער פרוי׳ס קאָפּ?

— ס׳איז געווען אַ צופאַל, כ׳האָב גאָרנישט געוואָלט צוברעכען דעם שירעם.

קינדער־פראַגע

מוטער: אַז דו וועסט זיך גוט אויפפיהרען, וועסטו געהן אין גן־עדן אַריין, אַז דו וועסט זיך שלעכט אויפפיהרען, וועסטו געהן אין גיהנם.

קינד: און וואָס דאַרף מען טאָן, כדי צו געהן אין היפּאָ?

אַ גוטע עצה

— זאָג מיר, וואָס זאָל איך טאָן צו האַלטען מיינע הענט ריין?

— דערפאַר גאָר נישט טאָן.

פריהלינג — שניי

(אַ ניי־מאָדיש־געזאַנג)

פריהלינג דאַבען מיר געדאַכט שוין
מיט׳ן גאַנצען האַרץ און פּאַך,
מיט דער וואַרעמקייט פון שטראַהלען,
מיט די אָנזאָגען געשמאַך,

מיט רבמחות אויף אַ פּסח
וואַרעם צוגעלאָזט און מילד,
האָבען בלומען אין די הערצער
פריילעך טאַקי זיך צושפּילט...

ס׳האָט די זון צו אונז געשמייכעלט
און געקיצעלט און געלאַכט,
ערשט אויפכניי עס האָט געמאַכט זיך —
ווינטער האָט זיך אונז געמאַכט...

חצי שניי און חצי בלאָטע
חצי לעבעדיק, חצי קאַלט —
און מען טובל׳ט זיך צוזאַמען
און מען גליטשט זיך אין מיין פאַלט...

האָט זיך אויסגערימט שוין איינער —
פון׳ם ווינטער דעם סעזאָן...
און עס זאָל קיין בייז נישט טרעפען
הויבט זיך עס מיט זומער אָן...

אז מען ווייסט נישט, וואו מ׳האַלט איצט
מיט דעם וועטער אין דער וועלט,
צי אויף וואַרעמקייט זיך ריכטען,
אָדער — אויף סיבירער קעלט...

קלאָהר: דער לוח איז משוגע —
פריהלינג האָבען מיר נסהאַט
און אַצינדערט קאָן דאָך ווערען
נאָכ׳ן חודש אדר — שבט...

יאָקעל בן פלעקל

נאָך דער שטייער־עקזעקוציע

פון שלמה המלד׳ס קאָרעספּאָנדענץ.

צו מיין ליבען זוהן נומער 973!

זיי וויסען, מיין קינד, אַז חתונה האָבען דאַרף אַ מענש נאָר מיט איין ווייב!

צוויי ווייבער ווענען שוין אַ מחנה און אַ קריג פיהרענדע דערצו.

און דריי — אַ גאַנצע אַרמעע מיט אַטאַקעס און קאָנטר־אַטאַקעס!

קוק נישט, מיין זוהן, אויף דיין טאַטען, וואָס האָט זיך גענומען טויזענד ווייבער.

אַ טאַטע מעג זיך בענאַרישען — אָבער אַ זוהן איז נישט מחויב.

און דערצו טרעפט, אַז דער מענש, וואָס האָט די גרעסטע איינפעלער פאַלט שטענדיג אַליין דורך.

האָב חתונה מיט איין ווייב, מיין זוהן, און דו וועסט האָבען מיט 999 צרות ווייניגער!

האָב חתונה מיט איינער — און דו וועסט שפּאָרען אויף דער עלטער צו שרייבען אַ „קהלת״.

פון מיר דיין פאָטער שלמה.

הזנים און די קוואָטע.

אין אַמעריקאַ איז דאָ אַ נעזעץ, אַריינצולאָזען רבנים אויסער דער קוואָטע.

ווענען נעקומען חזנים מיט אַ געשריי, אַז אויך זיי ווענען פון די כלי־קודש, אַזוי גוט ווי די רבנים.

אָבער קיינער אין וואַשינגטאָן נעהמט נישט אָן זייער טענה צוליב אָט דער פאָלגענדער מעשה:

משה, דער יודישער פיהרער, איז געווען אַ מענש אַחו אַ טונג, און ווען גאָט האָט איהם נעשיקט צו פרעה׳ן, האָט משה געזאָגט: „סטייטש, ווי זאָל איך געהן, אַז איך קען דאָך נישט רעדען, איך בין אַ זאַאיקע״...

און אָט דער משה, ווי נאָר ער איז מיט די יודען אַריבער דעם ים־סוף און אַריין אין אַ פרעמדער לאַנד — אַהאַ, משה האָט זיך צוזונגען... אָז ישיר משה! נעוואָרען איבער נאַכט אַ חזן...

אָט דעריבער וויל מען אין אַמעריקאַ נישט אַריינלאָזען חזנים אַלס כלי־קודש...

דער פּויער און יאַשטשערקע

אַ פּויער איז נעקומען אין וואַלד האַקען האָלץ האָט ער דערזעהען אַ יאַשטשערקע, האָט ער מיט מיט זיין שאַרפער האַק איהר אָפּגעהאַקט דעם עק.

אין אַ צייט אַהום איז דער פּויער ווידער נעקומען אין וואַלד האַקען האָלץ.

ווען ער איז פאַרטיג געוואָרען מיט׳ן האַקען האָט ער זיך צוגעזעצט אָפּרוהען, און פון גרויס מידקייט האָט ער איינגעדרעמעלט.

דאָ איז אַרויסגעקומען די יאַשטשערקע מיט׳ן אָפּגעהאַקטען עק און איהם אָפּגעביסען די נאָז.

אין אַ צייט אַהום איז דער פּויער ווידער נעקומען אין וואַלד נאָך האָלץ. זעהט ער זי די יאַשטשערקע זיצט און וויינט.

פרעגט איהר דער פּויער: יאַשטשערקע, וואָס וויינסטו?

— ווען איך גיב אַ קוק אויף דיין פּנים דערמאָהן איך זיך אָן מיין עק — האָט די יאַשטשערקע געענטפערט.

למך זאָגט:

— ווען פרויען לייגען זיך אָן אויף אַ געוויסער אינסטיטוציע, רעאָגירען זיי זיי.

און דאָס בעשייוס, אַז אויך אַ מאַן איז אַ שטיקעל אינסטיטוציע.

* * *

„כ׳האָב ערגעץ געלעזען, אַז אין דער צוקונפט וועלען מאַשינען טון די גאַנצע פיזישע אַרבייט, און מענשען וועלען אַרבייטען בלויז מיט׳ן קאָפּ, דאָס מיינט, אַז דעמאָלט וועט שוין מיין ווייב אינגאַנצען אַרומגעהן פּוסט און פּאַסט״.

ביידע

פריילין (באַ אָרענס נאָר שטאַרק צונעבאַרבט) — זעהט איהר מיין פריינד, ווי עס איז שווער צו טרעפען עטיצענס עלטער, אָט האַלט מיך איינער פאַר 20 יאָהר אַלט, בעת אַ צווייטער נעמט מיך אָן פאַר 25 — וועמען פון זיי גלויבט איהר בעסער?

יונגערמאַן: — ביידע צוזאַמען...

דאָס ליד פון שלום

נייעס, רבותי, שווער צו זאָגען:
אַך, פיל צרות מיר פערמאָגען,
ס׳וויל זיך גאָר נישט ריידען,
נישט דערמאָהנען אַלע ליידען.
ס׳געהט צו פּסח, ס׳געהט צום סדר,
מצה באַקט מען שוין כסדר,
שווער אַ יום־טוב איז צו מאַכען,
איינצושאַפען אַלע זאַכען,
וואָס מען דאַרף צום חג־המצות.
וויפיל קונצען, קאָמבינאַציעס
וועט מען מוזען איצט אָנווענדען,
מען דאַרף אָנגורטען די לענדען,
ווי עברים, אָט די שקלאַפען,
כדי דעם יום־טוב איינצושאַפען,
אָבער אַלץ כראַי איז, ברידער,
פאַר׳ן סדר מיט די לידער,
מיט די מצות, מיט די כוסות,
מיט די קניידלעך און חרוסת,
און דער עיקר מיט׳ן קומען
פון דעם נביא אָט דעם פרומען,
וועלכער דאַרף איצט מאַכען פרידען
נאַקע אויך ביי אונזערע יודען.

שמערעלע.

יודישע פראַגען.

— האָס הייסט אַ גוטע סטענאָגראַפיסטקע.

ענטפער: אַ גוטע סטענאָגראַפיסטקע איז די, וואָס פערלאָזט דעם פּאָסטען, ווען זי מאַכט שעף קוישענדיג זיך מיט זיין אייגען ווייב.

* * *

— ווען איך קום צו מיין מיידעל איז אַליין, וואָס זי טוט איז, וואָס זי האַלט מיך צו ביי די הענד. וואָס זאָל איך טון?

ענטפער: אומגליקליכער! מיין האַרץ טוט מיר וועה פאַר אייך! ווייבאַלד זי האַלט אייך ביי די הענד, קענט איהר זיכער גאָר נישט טון.

* * *

— ווי בעזייטיגט מען די שווערינקייט פון לאַנג לעבען?

ענטפער: די הויפּט־שווערינקייט פון לאַנג לעבען איז נאָר אין איבערקומען די ערשטע הונדערט יאָהר!

* * *

— איך האָב זיך פערליבט אין אַ קעכין, וואָס זאָל איך טון?

ענטפער: וואָס קענט איהר נאָך טון? זאָל זי ברענגען אַלע גוטע זאַכען פון רעסטאָראַן און איהר עסט!

* * *

— נעכטען ביינאַכט איז מיין מאַן געקומען אַהיים זעהר שפּעט מיט אַ מיידעל׳שען ווירענעם זאַק אין זיין קעשענע, ווי זאָל איך האַנדלען?

ענטפער: גאַנץ איינפאַך הייסט איהם ברענגען די צווייטע — וועט איהר האָבען אַ פּאָר!

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

ער ווייסט וואָס

פאָטער (צום קינד): — בערעלע, וואָס האָב איך היינט פערגעסען צו טון?

קינד: — שרייען אויף דער מאַמען.

ער אַרבייט נישט

זי: — וואָס זאָל איך טון, מיין מוטער איז נישט איך זאָל מיט דיר חתונה האָבען, ווייל דו אַרבייטסט אין אַ פאַבריק.

ער: — ווער אַרבייט דען אין אַ פאַבריק? איך געה שוין לאַנג אַרום אָהן אַרבייט.

אַ פּראַקטישער שדכן

שדכן: די כלה, מיט וועלכער איך רעד איצט, האָט אַ שעהנע וואוינונג מיט 5 שטובען.

יונגערמאַן: זי געפעלט מיר אָבער נישט.

שדכן: וואָס הייסט געפעלען? אין 5 שטובען קען זיך גאַנץ בעקוועם אויסמיידען.

טריי צו איהר שבועה

ער: געהסטו טאַקע דערשיסען דיין מאַן פון מיינעט וועגען?

זי: יאָ, איך האָב איהם צוגעזאָגט אונטער דער חופּה צו בלייבען איהם טריי ביז׳ן טויט, און איך קען פון זיך נישט פּועל׳ן צו זאָגען איהם אַ ליגען.

קריגס־דעקלאַראַציע

— וואָס איז די נרעסטע קריגס־דעקלאַראַציע, וואָס די וועלט איז וויים?

— דאָס איז „ויהי אור״.

Czy Polska potrzebuje zagranicznych środków do prania?

Corocznie idą na to 4—6 miljonów złotych zagranicę, a w kraju jest 166 000 głodnych bezrobotnych. Zwodzone krzykliwą reklamą, kupuja liczne gospodynie domu zagraniczne środki do prania, których cena wskutek wysokich ceł, kosztów reklamy i opakowania jest zbyt wygórowana; a przecież nie otrzymają nic innego, jak zwyczajne mydło w innej formie, często nawet mieszane z sodą itd. Oszczędzajcie swe pieniądze, Szanowne Panie! Idźcie za przykładem niezliczonych doświadczonych gospodyń domu i żądajcie jedynie to czyste, dobre i tanie mydło „Kołłontay z pralką" (subtelnie perfumowane i zawierające glicerynę)! Wówczas zaoszczędzicie sobie pieniądze za zbyteczne cło i opakowanie, a mimo to otrzymacie towar daleko lepszy po cenie znacznie niższej i temsamem pomożecie bezrobotnym.

Mydło **KOŁŁONTAY** z pralką №118.

Złoty medalna Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

Dr. med.
H. Gutsztadt
ספעצ.-ארצט פאר אקושער
און פרויען - קראנקהייטע
צעגעלניאנא 23
Zachodnia 62 tel. 29-52
נעמט-אן פון 4—7 אוונד
אין לעטשניצע-סאניטאס'
צעגעלנ. 29 פון 6—8 אוו

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11.
טעל 34-72
נעמט אן פון 6—8 אוונט

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
זוימ- און וענערישע קראנקהייטן אין ריכטהייל אינסט.
נעמט אן פון 4—7 אין אוונט.

AKUSZERKA MASAŻYSTKA
B. JAKUBOWICZ
זגערזשער 38. 38
ערטיילט הילף-געבורטען פריוואט און פון דער קראנקן-קאסע. כ'נעם אויך אן אינדערהיים וויזיטען.

הכסף יענה את הכל
— צו דער —
לאטעריע 5-טער קלאס

פון דער איבערגעבליבענער קליינער צאהל זענען נאך צו בעקומען
איילט אלזא צו קויפען ביי אונז אלאס!
די ציהונג דויערט ביז'ן 16 אפריל.—קא"אסאלע שאנסען צום געווינען
די אלגעמיינע סומע פון געווינסען 23.048.000
יעדער 2-טער לאס געווינט! בירגער! די צייט איז קורץ! דאס גליק רופט אייך אליין! יעדער 2-טער לאס געווינט!

די גליקליכסטע קאלעקטור
E. LICHTENSZTAJN
Łódź, Piotrkowska 72

צענטראלע פון דער קאלעקטור ווארשא, מארשאלקאווסקא 146.
קאנטא פ. ק. א. 64.209 די פירמע עקזיסטירט פון 1835. קאנטא פ. ק. א. 64 209
געפעלינגע פראווינץ-בעשטעלונגען ערלעדיגען מיר מיט דער אנדערער פאסט נאב'ן פריהערדיגען איינצאהלען אויף אונזער קאנטא פ. ק. א.

סאבעלקעס פון די ציהונגען קען מען נאכזעהן ביי אונז אומזיסט. מיר צאהלען אויס געווינסטען. קרן'ס טוישען מיר אויס אויף נייע לאסען. :—: גלייכצייטיג בעקומט מען שוין ביי אונז לאסען צו דער 1-טער קלאס פון דער 19-טער מלוכה-לאטעריע.
אונזערע געעהרטע ביז-איצטיגע שפילער, וועלכע ווינשען זיך צו האבען ביי דער 19-טער מלוכה-לאטעריע די זעלבע נומערן לאסען, וואס ביי דער 18-טער לאטעריע, ווערען געבעטען וואס פריהער זיך צו מעלדען אדער צושיקען אונז זייערע ווערטע בעשטעלונגען.

מעבעל
איך מאך בעקאנט דעם ג' פובליקום, אז איך בעזיץ א גרויסען אויסוואהל פון מעבל. מעבעל ווי אויך ספעציעל פון פערש. געפארבטע עלפענביין-צימערן, ווי אויך פון פערשידענע מעדכען-צימערן, קען מען נאר בעקומען ביי
שופמאן אין קאמפ. ווסכאדניא 64 אין הויף

די מאדערנסטע
לאמפען
פאר שפייזע-צימערן און קאבינעטען
קויפט זיך אמבעסטען צו פאבריקס-פרייזן
נור ביי **א. י. אייזנער, פאלודניאווא 25**
טעלעפאן 74-78.
בעמ.: ס'ווערען אויך אנגענומען אלערליי איבער-ארבייטונגען פון גאז אויף עלעקטריע, ווי אויך אקטערונג.

מ' טליתים-פאבריק
אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, קאלאמיער, ווי אויך טליתים-קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית
צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל, ביי
א. ח. ציטרינאווסקי, קאמיענגא 1,
אין 2. טויער, פארטער. קומט איבערצייגט אייך!
בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צום וואשען.

ד"ר מ. קאליש
צאהנארצט
צאהן- און מונד-קראנקהייטען, צאהן-כירורגיע.
נעמט אן פון 11—2 און פון 6½—8 אין אוונד,
זונטאג פון 12—2 מיטאג.
זשעראמסקיעגא (פאנסקא) 37.
נעהמט אן אין דער לעטשניצע פאמאץ, אלעקסאנדראווסקא 408 פון 3 נאכמיטאג'ס

די בעקאנטע פאבר. נ"ע אמעריק. שרייבמאשינען
„ROYAL"
און רעכען-מאשינען
„FACIT"
ווי אויך א פארטיע פון גע-לעגנהייטליכע שרייבמאשינען
„UNDERWOOD" i „Remington 12"
פאסט נייע, זענען צו בעקומען נור ביי מיר צו קאנקורענץ-פרייזען
A·OLF GOLDBERG, Piotrkowska 72, tel 37-54.

שפארט געלד!
קויפט
שירמס, שטעקענס
נור אין דער ווערקשטעל

ס. פייגענבוים, נארוטאוויטשא 19
וועל איהר קענט דארט קויפען מיט 25% ביליגער ווי איבעראל.
בעמערקונג! ס'ווערען אנגענומען אלערליי רעפאראטורען און דעקונג.

וויכטיג נייס פאר די לאדזער בעפעלקערונג!
בעפאר איהר נייט אייך קויפען א קאפעליוש, בעזוכט מיין געשעפט ווי איהר בעקומט אין גרעסטען אויסוואהל פון
— אלערארט —
מענער- און דאמען-קאפעלושען
לויט די נייעסטע פאסאנען און קאלירען צו קאנקורענץ-פרייזען, גלייכצייטיג נעם איך אן איבערצופאסאנירען און איבערצופארבען מענער דאמען; ווי אויך קינדער-קאפעלושען צו 2 זל. 50 גר. פון די ערגסטע קאפעלושען ווערט געמאכט ביי מיר געגעלד ניי, און דאס אלץ בעקומט איהר נאר ביי ש. וואורצעל, לאדז, פולנאצנא 20
פראנט-בעוועגט.

Dr. med. STUPEL
.12 Szkolna 12.
ספעציאליסט פאר הויט-, האר און מאנסקריפט קראנקהייטען, גענער - שחעבע, לישע אונדעס, רענטגען-שטראהלען און קווארץ-ליכט, עלעקטרא-בעהאנדלונג.
נעהמט אן פון 6 ביז 9 אין אוונד.

Dr. med. NIEWIAZSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט.
בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע.
גדרשעא 5, טעל. 59-40
נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אוונט.
[illegible]

זינגער'ס נייה-מאשינען
בעקומט איהר נור אין דער בעוואוסטער אגענטור פון ד. שמשענשליווי, אלעקסאנדריסקא 27 (מרדכי גבאי'ס גאס). קומט און איבערצייגט אייך!
בעמערקונג: ספעציעל-מאשינען אלע סארטען אבעריאק, קריטע, פארפיטער, לעכער, זוילען א. א. אלעס צו בעקומען אויף לייכטע בעדינגונגען. כ'לערן אויך אויס נייהען אויף די אלע מאשינען.

פסח-הילפס-אקציע „תומכי אורחים"
אונטערשטיצט די פסח-אקציע פון
„תומכי אורחים"
אויפרוף
צו דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג!

דער הילפס-פעראיין „תומכי אורחים", פאמארסקא 18 ארגאניזירט אויף דעם הייאהריגען פסח א גרויסע פסח-הילפס-אקציע

געדענקט, אז טויזענדער נויטבעדערפטיגע בכבוד'ע פאמיליעס ווארטען אויף אייער הילף! געדענקט, אז די פסח-אקציע איז פארלויפיג די איינציגע פסח-אקציע אויף לאדז! געדענקט, אז דער חוב ליגט נאר אויף די הונדערטער גבירים פון דער שטאט לאדז.

מיר ווענדען זיך דעריבער צו אייך, אונטערשטיצט די אקציע מיט א ברייטער האנד, ווייל הונדערטער פאמיליעס וועלען א דאנק „תומכי אורחים" האבען די מעגליכקייט צו פייערן דעם גרויסען יום-טוב פסח. צו דעם צוועק וועלען זיך צו אייך ווענדען פערזאנליכקייטען און מיטגלידער מיט ספעציעלע שפענדע-בלאקס. אויך האבען מיר ארויסגעשיקט איינקאסירען זאמלען שפענדען און דער שפענדער ווערט געבעטען ביים געבען צו זיין אויפמערקזאם, אז דאס שפענדע-ביכל זאל האבען די אונטערשריפטען פון פרעזעס אדער וו. פרעזעס, סעק עטאר און קאסירער אונטער דעם פעראיינס-שטעמפעל. עס איז צו ערווארטען, אז די יודישע בעפעלקערונג וועט אונזער אקציע ווי געהעריג אונטערשטיצען, און דערמיט וועט איהר העלפען אייערע אייגענע ברידער און שוועסטער פון נויט. שפענדען פאר די פסח-הילפס-אקציע „תומכי אורחים" ווערען אויך אנגענומען אין דער רעדאקציע פון „נייעס פאלקסבלאט".

מיט דרך ארץ **דאס פרעזידיום פון „תומכי אורחים"**
פרעזעס (—) י. בעבער, וו.-פרעזעסען (—) מ. בערגער און (—) מ. מיזעס.

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

פון מאנטאג, דעם 1. אפריל ביז זונטאג, דעם 7 אפריל ד. י. גרויסע פרעמיערע! דראמע פון גרויסשטעטישען לעבען א. נ.

די קעניגין פון בראדוויי

אין די הויפט-ראָלען:
DOROTA REVIER
i EDWARD BURNS

אנהויב אין געוו. טעג, א הוץ שבת, 4 א זייגער נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב—12 א זייגער בייטאג. לעצטער סעאנס 10 אין אוונט. אויפ׳ן 1. סעאנס זענען די פרייזען פערקלענערט.

נעכסטער פראגראם: „די ליבעס פון אנ׳אקטריסע" אין דער הויפט-ראָלע: POLA NEGRI

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פלאץ קאשטשעלני

דער מלאך פון דער גאס

היינט און פאלג. טעג! גרויסע פרעמיערע!

JANET GAYNOR i CHARLES FARRELL

אין די הויפט-ראָלען: דאס אונפערגלייכליכע פאָרל, די שעפער פון פילם „דער זיבעטער הימעל"–

פערשטארקטער ארקעסטער

נעכסטער פראגראם: „דער גורל פון געפאלענע מעדלעך" פערשטארקטער ארקעסטער

אין דער הויפט-ראלע
Phillis Haver

די לאנג-ערווארטעטע פרעמיערע!
די פערל פון דער פילם-פראדוקציע פון 1929 י.

„א קלוגע ווייב"

Jacqueline Loogan i Tom Moore
ווי אויך — בעקאנט פון פילם „משיקאגא"
גרויסער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ש. בייגעלמאן.

קינא „ERA"
פרי-הער „פלארא" זאווישא 22 (בעלוט)
אנהויב פון די פארשטעלונגען 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12,30 נאכמיטאג.
פערשטארקטער ארקעסטער.

היינט און פאלג. טעג! מעכטיג מייסטערווערק פון איצטיגען סעזאן!

„שטורם" (Burza)

אין די הויפטראלען:
John Barrymore i Camilla Horn

דאס בילד ווערט אילוסטרירט מיט כאר געזאנגען, אויסגעפירט פון א געמישטען קינסטלערישען כאר אונטער דער לייטונג פון ה׳ לעווינ׳.
נעכסטער פראגראם: „RAMONA" מיט א כאר. פאספארטו׳ס און הנחה-בילעטען אומגילטיג.

כ׳וויל צוצאהלען 500 דאלאר.

איך בעזיץ 3 צימער און קוך מיט באלקאן, 1-טער שטאק, אלטשטאט, וויל איך איבערטוישען אויף אזא וואוינונג, פארטער אדער 1-טען שטאק אין געגענד פון אלטשטאט ביז פאלודניאווא. כ׳בין אויך גרייט צום בלויז איבערנעמען אזא וואוינונג. אפערטען אונט. "500"
בעמערקונג: אין דער אפערטע מוז אונבעדינגט זיין גענוי בעצייכענט דאס ארט פון לאקאל.

א גרויסער אויספערקויף פון
מאלער - שאבלאנען
א. פישאוויץ, לאדז, פאלנאצנא 9.

א רוגאווע
געוועלב
מיט א שטוב
איז פריינווילדיג איבערצוגעבען. קופערמינץ (6 שטעפ.) בענעדיקטא 43

א לערן-יונגעל
געגען באלדיגער צאהלונג ווערט געזוכט אין דער ערשטקלאסיג. טישלעריי פעטריקאווער 115, ביי בארנשטיין. 9449

כ׳קויף — און — צאהל
די בעסטע פרייזען פאר גאלד, זילבער, בריליאנטען, דימאנטען, פערל און לאמבארד - קוויטעס.
קאפעלוש
פלאץ-וואלנאשצי 10

Dr. med.
J. POLAK
א נע. ליבע קראנק יטן ספעצ.: טלירורגיש קראנקהייטען (אסטמא, אמקוש ליס, פאקושיוועס, ארטרעטיזם).
פיאטרקאווסקא 121, יו. 3, פראנט, 2 שטאק
טעל. 64-21
נעמט אן פון 11 ביז 1.

Dr. med.
H.LAJCHTER
צאהן-כירורג
דויאטלע, קין, גימען- און צונג-קראנקהייטען.
Konstantynowska 9.
telefon 49-66
od 1½—5 po poł. 4604

Dr. med.
L. Pikielny
אורלאג
ספעציעל ארצט פאר נירי-בלאזן-און הארן - קראנק
NAWROT 8
tel. 19-90
עמפפאנגט פון 4-7 אוו. נעמט אויך אן אין דער לעטשניצע „Zdrowie", נאוואמייסקא 3 פון 12½ ביז 2 אזייגער נאכמ.

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
זאשוזשינער 11, טעלעפאן 37-63
נעמט אן פון 9 פריה ביז 7 אוונט.

ד״ר אימיך נאז, האלז, אויערן קר.	4½—3½
ד״ר פערשנער קינדער-קראנקה.	4½-6 11-9
ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	9—12
ד״ר ליבימאק הויט און געשלעכטס-קר.	1½—12½
ד״ר שטיינפעלד נערוען און נאפטיגע קר.	5—1
ד״ר גאלדבלאט אויגען-קראנקה.	1½—12½
ד״ר חיים כירורגישע קראנקהייטען	3—2
ד״ר בערנשטאק פרויען און געבורטס-הילף	4—6

[illegible] אימפונגען געגען שקארלאטין.
אין דער לעטשניצע איז בעפינדט זיך
א רענטגען-אינסטיטוט.

ד״ר ראזשינסקי טעטראפאלסקא	
צאהן-ארצט	6—5 1—10
קונסטליכע צייהן, קראָנען, פאמבען א. ש. וו.	

די לעטשניצע איז אויך עפען זונטאג.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 26-87
ספעציעל ארצט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט אנאליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אוו.

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון דער אייזען-מעבעל-פאבריק
I. B. WOŁKOWYSKI 3/5 שענקיעוויטש
פאבריקס-לאגער: נאראטאוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל. 37 70

איז: א מבילינסטען א מבעסטען א מבעקוועמסטען
און דער גרעסטער אויסוואהל
כ׳בעזיץ אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון מעטאל-ניקעל-בעטען, פעלד-בעטען, מעטאלאווע פאטענט „פערפעקט" גאראנטיע 5 יאהר, קינדער-וועגעלעך די נייעסטע פאסאנען, לעזשאקעס, וואש-טישען, סערוויזען, וויזשימאטשקעס, אייז-קיסטען איך בארג אוים בעטען אויף זומער-וואוינונגען.

נוצט אויס די געלעגענהייט!
נור נאך א קורצע צייט!
צו יעדען ½ טוץ פרעכטיג רעטושירטע פאסט-פאטאגראפיעס (1 פערזאן) גיבען מיר צו גראטיס
א פארטרעט
אויסערדעם ווערען אויסגעפירט אלערליי שענסטע קונסט-פאטאגראפיעס לויט די נייעסטע עטמא-קונסט.
פאר שולען און פעראיינען—בעזונדערע הנחות. מיט אכטונג
קונסט-פאטאגראפישער אטעליער
„PARISIEN"
30 פראנציסקאנער 30.

ווארנונג!
אזוי ווי ס׳האבען זיך בעוויזען אין שטאט פערשידענע נאכגעמאכטע פעלד-בעטען, מאך איך בעקאנט דעם געעהרטען פובליקום, אז די עכט-פאטענטירטע עכט-פאטענטירטע
בעטען
זענען פערזעהען נאר מיט דער שוץ-מארקע
PALMA - PATENT
פאר וועלכע מיר זענען פעראנטווארטליך ביז 3 יאהר.
— צו בעקומען אין אלע געשעפטען. —
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל
ניקעל-בעטען, אמעריקאנקעס,
ניקעל-קינדער-בעטען, קינדער-וועגעלעך,
טיש-בעטען, קינדער-בענקעלעך
מעטער-מאס, אויך רעדלעך.
מאטראצען
געבעטע, שאטקאווע און קאנאדיסקע
קאזעטקעס און טאפטשאנעס
בעמ.: בעטלעך מיט וועגעלעך ווייס און גרוין 17 זל., פאלאווע-בעט. 14 זל.
רעעלע בעהאנדלונג, פאבריקס-פרייזען, זעמטליכע רעפעראטורען.
הורט לאדז, פאלנאצנא 24, טעל. 31-85. דעטייל

וויכטיג נייעס!
אין דער ניי-ערעפענטער ווערקשטעל פון
א. מ. געליבטער און ווייסבלאט
ציגעל-גאס 51
ווערט אנגענומען צו פערזילבערן, פערגאלדען, פערניקלען, בראנזירען אקסעדירען, ווי אויך ווערט אויסגע-פערטיגט אלע ארט רעפעראטורען, רעעל און ביליג.
געדענקט די אדרעס ציגעל גאס 51

ערשטקלאסיגער ווערקשטעל פון
קאלדרעס
פוכענע און אויך וואטענע, ביי
M. Złocisty
לאדז 6 שערפיען 34 (בענעדיקטא)
אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון פערטיגע קאלדרעס

וויכטיג פאר הורט און ענצעל!
שעניקעס, שעניקלייוועגד, זעק, שטייפלייוועגד, ביינוועל-סחורות
ביליג צו פאבריקספרייזען צו בעקומען
אגראדאווא 3 אין דער האלע № 86a
אויך ביי זיגעלמאן, פאלודניאווא 23

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד״ר רפאפארט נאז, האלז, אויערן קר.	3—5 11—10 / 7—9
ד״ר ראזענבוים הויט און געשלעכטס קר.	12—10, 1—3
ד״ר גאלדשטיין אויגען-קראנקהייטען	8—9 / 6—7
ד״ר יאסמאן נערוען קראנקהייטען	[illegible]
ד״ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען	10-12 5-6
ד״ר פערערבער פרויען און געבורטס-הילף	[illegible] 6-5
ד״ר קאנאפער [illegible]	5-6 [illegible] 1—2
ד״ר ווייסבערג [illegible]	12—1, 6—7
ד״ר [illegible]	12—10 4—6
א. [illegible]	5—7
נ. ראזום צאהן-ארצט	9—2

[illegible]
א רענטגען-אינסטיטוט
[illegible]
די לעטשניצע איז אויך עפען זונטאג.
[illegible]
ערצט.-קאסמעטיש. קאבינעט
[illegible] 5—7

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

5 פרייטאג — כד אדר ב׳ תרפ״ט

אפריל

זון-אויפגאנג 5.12
זון-אונטערגאנג 6 09

ליכט-צינדן: 602

מארגען
רעגיסטראציע פון "פרעמדע"

(ב) מארגען, שבת דארפען זיך שטעלען צו דער רעגיסטראציע די „פרעמדע" וועלכע וואוינען אין לאדז און וועמעס פאמיליע-נאמען הויבען זיך אן מיט דעם אות A.

די רעגיסטראציע קומט פאר אין דער שטעטישער סטאראסטווא, קילינסקי 152, פון 9 ביז 2 בייטאג.

פאבאראווע
זאלען זיין ציכטיג און ריין

(2) די מיליטערישע מאכט האט בעקומען א פעראָרדנונג, אז ס׳זאל שטרענג אפגעהיטען ווערען דער סאניטארער צושטאנד פון די פאבאראווע, וועלכע שטעלען זיך צו די קאמיסיעס. אויב א פאבאראווע וועט קומען נישט קיין ריינער, וועט ער תיכף אפגעשיקט ווערען אין באד אריין, אויב ער וועט קומען אין שמוציגע מלבושים, וועט ער איבערגעשיקט ווערען אין דעזינפעקציאנס-הויז.

די שעה, די רגע זאל נישט קומען — —
און גורניאק פרובט זיך אזוי ארום העלפען...

(2) נעכטען האבען מיר געמאלדען וועגען א באנדיטען-אנפאל, וועלכער איז כלומרשט פארגעקומען אין האלד נעבען אלעקסאנדער. פיר פערמאסקירטע באנדיטען האבען געוואלט בעפאלען א געוויסען יוזעף גורניאק און ביי איהם צונעהמען 120 זלאטים, די פאליציי האט אדורכגעפיהרט אן אויספארשונג און ס׳האט זיך ארויסגעשטעלט, אז קיין שום אנפאל איז נישט געווען, נאר גורניאק האט זיך אויסגעטראכט די מעשה מיט׳ן אנפאל, ער האט דאס געטון צוליב דעם, ווייל די פאליציי האט אפגעזאגט זיין ביטע וועגען אן ערלויבניש צו טראגען געוועהר. גורניאק האט דעריבער סימולירט אן אנפאל, כדי די פאליציי זאל איהם שוין איצט געבען די ערלויבניש צו טראגען געוועהר.

פאסט-אויטאמאטען
צו פערקויפען בריף, פאפיר און קאנווערטען

(—) צום מיניסטער פון פאסט און טעלעגראף האט זיך געווענדעט א פירמע מיט א בקשה צו ערלויבען ארויסצושטעלען אין די פאסט-אמטען אויטאמאטען צו פערקויפען פאסט-פאפיר און קאנווערטען.

אין ווארשאווער פאסט שטעהט שוין אזא אויטאמאט און האט גרויס ערפאלג. אין לאדז וועלען אזעלכע אויטאמאטען אינגיכען אויך איינגעפיהרט ווערען.

אנשטאט בראנפען—סם

אויף שיענקעוויטש נאס 64 האט דער 42 יעהריג׳ פראנצישעק גאלעמביאווסקי אנשטאט בראנפען על-פי טעות אויסגעטרונקען שטשעוויאוזאליע און ביז עס איז אנגעקומען די ארויסגערופענע פאגאטאוויע — איז גאלעמביאווסקי געשטארבען.

אויב איר ווילט נישט זיין בלינד?!

אין אייערע אלגעמיינע אינטערעסען און קוקען אויף אלעם מיט אפענע אויגען טא גייט נישט ווי אנדערש זיך אינפארמירען, נאר ערשט זיך ווענדען צו דער הויפט

Biuro „POSTĘP"
Konstantynowska 10, tel 68-14.

וואס פערמיטעלט פאכמעניש עקסיסטענץ-געשעפטען. בעטייליגונגען, אויסלייכונגען, לאקאלען, וואוינונגען, הייזער, פלעצער, היפאטעקען, וועקסעל, געלד קרעדיט אין גאנצען לאנד,

ווייל דאס ביורא ווייסט און קוקט מיט אפענע אויגען אויף אלעם,

און אלערליי פרייזווירדיגע אביעקטען ווי צו דינגען, קויפען און פערקויפען.

אויסערדעם פיהרען מיר אנ׳אפטיילונג פון עצות און ביטעס-שרייבען פאכמעניש א.ד.ג. עורך דין.

אין דער ווערבירונגס-אקציע פון „ארט"
בעטייליגען זיך פארשטעהער פון אלע געזעלשאפטליכע קרייזען
יעדער איז מחויב צו ווערען: א מיטגליד פון דער געז. „ארט"

די ווערבירונגס-אקציע פון דער געזעלשאפט „ארט" וואס איז אנגעהויבען געווארען איינציטיג צווישען פערשידענע קרייזען פון דער יודישער געזעלשאפט, האט אנגענומען א גאנץ ברייטען כאראקטער און עס איז פארצוזעהן, אז דער ערפאלג וועט זיין א גלענצענדער.

נאכדעם ווי צו דער אקציע זענען צוגעטראטען א רייה אנפיהרענדע פערזאנען, פון די יודישע אינדוסטריעלער, סוחרים, ארבייטער, האנדווערקער און אינטעליגענץ — זענען פארגעקומען עטליכע זיצונגען, אויף וועלכע עס זענען אנגעצייכענט געווארען די ריכטליניען פון דער ווערבירונגס-ארבייט:

עס וועלען איינגעארדענט ווערען: 1) פארטראגען וועגען „ארט" און די פראפעסיאנעלע, קולטורעלע, ווירטשאפטליכע און אנדערע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס; 2) עקסקורסיעס צו בעזוכען די לערן-ווארשטאטען פון „ארט" פאר אלע, וואס ווילען זיך בעקענען מיט דער „ארט"-ארבייט, ספעציעל פאר די שילער און שילערינס פון די יודישע מיטעל- און פאלקס-שולען; 3) פערזענליכע ווערבירונגען און 4) א רייע אימפרעזען.

די אנגעהויבענע אקציע שטעהט אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס צוליב דער שטייגענדער ענטוויקלונג פון דער זייד-שטרימף און טריקאטאזש-אינדוסטריע מוזען די אינדוסטריעלע פאבריק-שולען פון „ארט" פערגרעסערט ווערען, ווייל עס ווענדען זיך לעצטענס זעהר א גרויסע צאהל פערזאנען, געוועזענע סוחרים, מעקלער און סתם מענשען אהן בעשטימטע בעשעפטיגונגען, מען זאל זיי אויסלערנען א פאך.

כדי צו פערגרעסערן די פאבריק-שולען און זיכערן זייער מאטעריעלע עקזיסטענץ, איז נויטיג א ברייטע אקציע. צו וועלכער עס מוזען צושטעהן אלע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג. ביז מיט א צייט צוריק זענען נאך געזען פערשידענע אויסזיכטען צו בעקומען מאטעריעלע שטיצע פון אויסלענדישע יודישע הילפס-ארגאניזאציעס. איצט אבער קאן מען שוין מעהר דערויף נישט רעכענען. עס מוזען דעריבער אונטערגענומען ווערען אלע מעגליכע מיטלען, אז די פראפעסיאנעלע פאבריק-שולען פון „ארט" זאלען בעקומען א נעזיכערטע פינאנציעלען באזיס.

בעזונדערס וויכטיג זענען די „ארט"-קורסען פאר׳ן יונגען דור, וואס נויטיגט זיך זעהר אין פראפעסיאנעלער פאך-בילדונג.

כדי מיטצוהעלפען דער פאמיליע אין איהר שווערער לאגע איז אויך די פרוי און די טאכטער פון דעם מאסען-מענש געצוואונגען זיך אויסצולערנען א פאך און אנקומען אין פאבריק אדער ווארשטאט. די פראפעסיאנעלע פאך-קורסען ביי דער געזעלשאפט „ארט" אין לאדז זענען דעריבער אויסערסט וויכטיג פאר אלע וואס ווילען זיך עפעס אויסלערנען און צוהילף קומען זייערע פאמיליעס.

די פערוואלטונג פון דער געזעלשאפט „ארט" ווענדעט זיך דעריבער מיט דער דרינגענדער בקשה צו דער גאנצער יודישער געזעלשאפט, צו אלע איהרע קרייזען און ריכטונגען, וועלכע האבען גאנץ בעשטימט דעם נעהעריגען אינטערעס און די פערשטענדעניש פאר דער פראפעסיאנעלער בילדונג פון יונגען דור און פאר דער פראדוקטיוויזירונג פון די יודישע מאסען בכלל, — מיטצוהעלפען אין דער זעהר וויכטיגער ארבייט יעדער לויט זיינע מעגליכקייטען.

אין דער ערשטער רייה געהט עס וועגען דעם, אז יעדער זאל אליין ווערען א מיטגליד און ווערבירען פאר „ארט" זיינע פריינד און בעקאנטע, פערשרייבען קאן זיך יעדער אין זיין פראפעסיאנעלער, קולטורעלער, אדער אנדער געזעלשאפטליכער ארגאניזאציע, וואס געפינט זיך גאנץ בעשטימט אין קאנטאקט מיט דער געזעלשאפט „ארט".

די בעקערס זענען אומצופרידען
מיט די פרייזען וואס זענען בעשטימט דורך דער עקספערטען-קאמיסיע

(2) ווי בעוואוסט האט זיך בשעתו געבילדעט ביים מאגיסטראט אנ׳עקספערטען-קאמיסיע, וועלכע האט געהאט דעם ציל פעסטצושטעלען די פרייזען אויף פראדוקטען פונ׳ם ערשטען געברויך. אין דער קאמיסיע האבען געהארפט אריינגעהן 6 פארשטעהער פון די פראדוצענטען, 6 פון די קאנסומענטען און פארטרעטער פונ׳ם שטאט-פרעזידענט.

אויף דער לעצטער זיצונג פון דער קאמיסיע איז בעהאנדעלט געווארען די פראגע וועגען די פרייזען אויף ברויט און זעמעל. די פארשטעהער פון די קאנסומענטען האבען פארגעלעגט עס זאל קאסטען א קילא ברויט 51 גראשען און א קילא זעמעל 1,15: די פארשטעהער פון די פראדוצענטען האבען פארגעלעגט צו בעשטימען פאר א קילא קארן-ברויט 53 גראשען און א קילא זעמעל 1,20. נאך די צוויי פארשלאגען האט דער מאגיסטראט בעשטימט דעם פרייז פון ברויט — 50 גראשען און זעמעל — 1,10.

מיט דעם ענין האט זיך פערנומען דער בעקער-צעך און דער יודישער פעראיין פון די בעקער-מייסטער, וועלכע האבען איבערגעשיקט א מעמאר אין אינערן-מיניסטעריום מיט אנ׳אנקלאגע אויף דער האנדלונג פונ׳ם מאגיסטראט.

ארבייטס-געריכט בעשטראפט
פאר ארבייטען איבער דער צייט

(2) דאס ארבייטס-געריכט האט נעכטען בעטראכט א גאנצע רייה פראצעסען:

לעאפאלד פאלקענבערג איז בעשולדיגט געווארען, אז ער האט אין דער שפינעריי „וויעזשבאוויאנקא" בעשעפטיגט ארבייטער 12 שעה א מעת-לעת, און זיי געצוואונגען צו נאכט-ארבייט.

דאס געריכט האט די דערמאהנטע פירמע בעשטראפט מיט 1000 זל. שטראף אדער 3 חדשים ארעסט, און 100 זלאטעס געריכטס-קאסטען.

פאר אזא ענליך פערברעכען איז פערמשפט געווארען א געוויסער אברהם יעלין אויף 100 זל. שטראף אדער 10 טעג ארעסט און 10 זלאטעס געריכטס-קאסטען.

דערזעלבער אורטייל איז אויך ארויסגעטראגען געווארען נעגען פאבריקאנט גאלעווסקי פאר ארבייטען ביינאכט אין זיין פאבריק.

פאר ארבייטען ביינאכט אין דער דרוקעריי איז אברהם פישעל מילער פערמשפט געווארען אויף 100 זלאטעס שטראף אדער 10 טעג ארעסט.

„ארט" זאכאדניא 43

יודישער קאמער-טעאטער
ליטונג: מ. בראדערזאן און ד. בייגעלמאן.

היינט — 1 פארשטעלונג: אנהויב 9.30 אין אוונד

מארגן, שבת-2 פארשטעלונגען: 4 נאכמ. (ביליגע פרייזען) און 9.30 אוונד

דאס VI-טע גראנדיעזע פראגראם א. נ.

MISS JUDEA — מיס

1) פראלאג, 2) אנשי קורצב, 3) מענדיל-גענצנדיל, 4) כתרילעווקער שרפה, 5) דער סעקוועסטראטאר, 6) באבע און אייניקל, 7) ליד פון ארבייט, 8) סובלאקאטאר, 9) מיס JUDEA

טעקסט: שלום עליכם, מ. בראדערזאן, י. אבעזשאנעק, מארשפרוך, מאשקאוויטש. — מוזיק: קאמפ. דוד בייגעלמאן און א. ראזענבוים. לידער-ליטער: מ. בראדערזאן. מוזיק. ליטער: דוד בייגעלמאן. רעזשי: קארל מיטיווע. פלאסטישע רעזשי: ז. קרוש. קאנפעראנסיע: מ. ערבוים. קאסטיומען און דעקאראציעס (אויסגעפיהרט אין אייגענעם ווארשטאט): ד. מאטוס און ש. בלום. — ליכט-עפעקטען: י. יערוזאלימסקי. קאנצערט-מייסטער: ש. בייגעלמאן.

בילעטען צו בעקומען טעגליך פון 7 אוונד, שבת — פון 2–5 און 7 אין אוונד.

צאהן-ארצט
H. LEWITA - FUCHS

פיעטריקאווער 50. טעל. 36-21.
אויפנאהם-שעה׳ן פון 11–1 און פון 3–6. 8879

עס שמעקט סמאלינעס...
א מיליאנען-באנקראט אין סטאניסלאוואו

אין די לאדזער האנדעל- און אינדוסטריע-ספערען האט געמאכט א גרויסען רושם די ידיעה אז עס האט אפגעשטעלט איהרע צאהלונגען איינער פון די גרעסטע תורה-געשעפטען אין סטאניסלאוואו — די פירמע ב. ב. קאסווין.

ווי מיר דערוויסען זיך, בעטרעפט דער פאסיוו פון דער פירמע א מיליאן זלאטעס, דערביי זענען די קרעדיטארען פון דער פירמע כמעט אויסשליסליך לאדזער אינדוסטריע- און האנדעלס-פירמעס פון דער וואהל- און בוימוואל-בראנזשע.

געהעכערטער טאריף אין שטעטישען שחט-הויז

(2) ווי בעוואוסט אינטערלינט דאס שטעטישע שעכט-הויז אין לאדז דעם מאגיסטראט, וועלכער רעגולירט די פרייזען פון שעכטען די בהמות. גאנץ אונערווארטעט האט אבער פלוצים דאס שטעטישע שעכט-הויז ארויסגעגעבען, פונ׳ם 1. אפריל א נייעם טאריף מיט 52 פראצענט העכער פאר שעכטען. דער מאגיסטראט קוואליפיצירט דעם טאט אלס ווילקירליכען, און רופט צוזאמען אויף היינט א קאנפערענץ מיט׳ן אנטייל פון דער דירעקציע פון דעם שעכט-הויז. דער מאגיסטראט פערלאנגט אומבעדינגט אראפצונעהמען דעם נייעם טאריף. אויב די לייטער פון דעם שעכט-הויז וועלען דאס נישט טון, וועט דער מאגיסטראט אנקלאגען די דירעקציע פון שעכט-הויז אין וואיעוואדען-אמט.

סוף פון א פאליטישן מערדער
אריבערגעשיקט פון געריכט אין משוגעים-הויז

(2) בשעתו האבען מיר געשריבען וועגען דעם פארטייאישען מארד, וואס איז פארגעקומען אין פיעטריקאווער מאגיסטראט. א געוויסער קאידזשינסקי וואס געהער צו די אפגעשפאלטענע פ.פ.ס. האט געשאסען דעם פ.פ.ס.כאוויעץ ראטקאווסקי, די אויספארשונג אין דעם דאזיגען ענין האלט שוין ביים סוף. צוליב דעם וואס קאידזשינסקי ווייזט ארויס סמנים פון משוגעת איז ער דורך דער געריכטס-מאכט איבערגעשיקט געווארען אין משוגעים-אנשטאלט קיין טוארקי.

די לוין-אקציע
אין דער ציגעל-בראנזשע

(2) נעכטען איז ביים ארבייטס-אינספעקטאר פארגעקומען א קאנפערענץ צווישען די ארבייטער און די צעגעלניעס און די ציגעלניע-בעזיצער וועגען דער לוין-פארערונג פון די ארבייטער. די קאנפערענץ האט זיך נישט פערענדיגט, יעדענפאלס איז אנגענומען געווארען א בעשלוס, אז די עווענטועלע לוין-הוספה זאל גילטיג זיין פון 4. אפריל ה. י.

אויך די בוי-ארבייטער האבען ארויסגעשטעלט לוין-פארערונגען.

דעם 4 מאי
וועט לאניובאס פראצעס פארקומען אין אפעלאציאנס-געריכט

(—) ווי מיר דערוויסען זיך, האט דאס אפעלאציאנס-געריכט אין ווארשא אויף א ווירטשאפטליכער סעסיע בעשטימט לאניובאס פראצעס אויפ׳ן 4. מאי.

לאניובא זאל אויך בעקומען א פערטיידיגער פון אמט.

(2) היינט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: עפשטיין, פיעטריקאווער 225; בארטאשעווסקי, פיעטריקאווער 95; מ. ראזענבלום, ציגעל-גאס 12; נארספיין, ווסכאדניע 54; קאפראווסקי, נאוואמיעיסקא נומער 15.

בעריכטיגונג

אין „נייעם פאלקסבלאט" פון 8-טען נאוועמבער 1928 איז געווען אפגעדרוקט א נאטיץ אונטער׳ן קעפעל „א סקאנדאל מיט א קאמארניק". מיר בעריכטען דערמיט, אז ד אאיז פארגעקומען א טעות: קיין שום קאמארניק האט צו דער זאך קיין שייכות נישט געהאט, די מעשה איז פארגעקומען מיט א סעקוועסטראטאר.

Dr. med. **H. Lubicz**

צעגעלניאנא 43, טעל. 32-41

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און מענער-שוועכע קראנקהייטען. היילונג מיט קווארץ-לאמפען (האר-אויספאל)

נעהמט אן פון 8–10 און פון 5–8 אווענד.

אנ'אויטאמאביל-קאטאסטראפע

מיט 15 מענשען-קרבנות

די לאַרוער פּאָליציי־קאָמענדע האָט בעקומען אַ מיטטיילונג וועגען אַ קאַטאַסטראָפע, וועלכע איז פאָרגעקומען אויפ'ן וועג פון קאַליש קיין לאָדז מיט דעם אויטאָ „מאַזור". פון דער קאַטאַסטראָפע האָבען געליטען 15 פּאַסאַזשירען. דערביי זענען צוויי קינדער אין אַ האָפנונגסלאָזען צושטאַנד.

די קאַטאַסטראָפע איז ענטשטאַנען צוליב דעם וואָס דער שאָפער איז נעבען דאָרף קאָמען אַ־ראָפּגעגאַנגען און פּערטרוים צו פיהרען דעם אויטאָ עפעם אַ יונגעל, וועלכער האָט קיין אַהנונג נישט וועגען אויטאָ־פיהרען. די פּאָליציי האָט אַרעסטירט דעם שאָפער און דאָס יונגעל, וועלכער האָט גע־בראַכט צו דער קאַטאַסטראָפע.

דעלעגאציע פון קליינהענדלער ביי מיניסטער סקלאדקאווסקי

מיטוואָך האָט אַ דעלעגאַציע פון דער קליינ־הענדלער־צענטראַלע (זאַוואַדזקאַ 5) דערלאַנגט ז'עם מיניסטער סקלאַרקאָווסקי, אַ מעמאָריאַל אין וועל־כען עס ווערט אָנגעוויזען, אַז די לעצטע פּער־אָרדנונג וועגען סאַניטאַרען צושטאַנד פון די קאָ־לאָניאַל־געוועלבער, קען ברענגען צו רואינע טויזענדער אָרימע קאָלאָניאַל־געוועלבער.

דער מיניסטער האָט אויפמערקזאַם אויסגע־הערט די דעלעגאַציע און צוגעזאָגט וואָס מעגליך אין דער פּעראָרדנונג צו פּערלייכטערן.

א פּרץ-אקאדעמיע

פון דער קולטור-ליגע

צום 14־טען יאָהרצייט פון י. ל. פּרץ אַר־רענט אין דער פּאָלקס־אוניווערזיטעט ביי דער „קולטור־ליגע" אַ גרויסע אַקאַדעמיע מיט אַ פּער־שידענאַרטיגען פּראָגראַם.

ראַטמאַן ליכטענשטיין וועט רעפערירען אויף דער אינטערעסאַנטער טעמע: „צי דאַרפען מיר זיך אָפּזאָגען פון פּרץ'ים גייסטיגער ירושה?!"

עס טרעט אַרויס מיט אַ רייה סצענעס פון פּרץ'ים ווערק דער אָנגעזעהענער אַרטיסט פון דער ווילנער טרופּע יעקב ווייסליץ. דער אַרכיטעקט־כאָר ביי דער „קולטור־ליגע" אונטער דער לייטונג פון דירינענט ל. זעלמאַן וועט אויפפיהרען נעואַנג־נומערן אויסערדעם נעהמען נאָך אַנטייל די דראַמאַטישע סטודיע „באַגינען" ביי דער „קולטור־ליגע" און אַ ספעציעל אָנגאַזשירטען פילהאַרמאָניע־קוואַרטעט.

קאנטאר קוסעוויצקי אין לאדז

דער בעוואוסטער קאַנטאָר ה' שמחה קוסע־וויצקי וועט מאָרגען שבת דאַווענען אין דער אַלט־שטעטישער שוהל אונטער דער לייטונג פון דירי־גענט ישראל רופין.

ה' טשאפינסקי אדער משה יאקובאוויטש, רופט זיך אפ!

אויף נייע־ציגעל־גאַס 18 האָט דער אייגענטימער ה' רעכטמאַן בעגעגענט 2 יודישע יונגלעך אין על־טער פון צעהן יאָהר, וועלכע האָבען נישט געוואוסט דעם וועג אהיים.

די יונגלעך שטאַמען אויס פון דייטשלאַנד. מען האָט זיי געבראַכט קיין לאָדז, וואו זיי האָבען זיך אויפגעהאַלטען ביי אַ געוויסען טשאַפינסקי. דאָרט האָט אויך געוואוינט זייער פעטער משה יאַקובאָ־וויטש.

נעכטען אָזענד, לויט ווי די קינדער דערצעהלען האָט מען זיי געהייסען אַפּיסעל אַרויסגעהען פון שטוב און זיי האָבען פערלוירען דעם וועג צוריק. די קינדער הייסען טאָביאַש און אַהרן הערמאַן יאַקו־באָוויטש. זיי געפינען זיך ביי ראַטמאַן, נייע־ציגעל־גאַס 18. טשאַפינסקי אָדער משה יאַקובאָוויטש ווערען געבעטען זיך אָפּצורופען און אַהיימצונעהמען די קינדער.

„מיס יודעא" קומט קיין לאדז

אַ דעלעגאַציע פון „לינת הצדק" איז געפאָה־רען קיין וואַרשא און איינגעלאַדענט קיין לאָדז די „מיס יודעא", וועלכע האָט די איינלאַדונג אָנ־גענומען און זי קומט צו דער פאָרשטעלונג, וואָס „לינת הצדק" אָרדענט איין זונטאָג דעם 14 אַפּריל אין „פילהאַרמאָניע" מיט'ן אַנטייל פון דאָראַ ווייסמאַן.

פארלעזונגען

אין פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאניזאַציע

מאָרגען, שבת, 5 נאָכמ. קומט פאָר אַ תע־בראַאישע פאָרלעזונג פון ד"ר ירמיהו פרענקעל איבער דוד שמעוניביץ (12־טע פאָרלעזונג איבער דער נייער העברעאישער דיכטונג).

זונטאָג, 8.30 אָווענד קומט פאָר אין לאָ־קאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אַ פאָר־לעזונג פון דירעקטאָר א. פערלמאַן וועגען פּראָפ. אַלבערט איינשטיין צו זיין 50־טען געבורטס־יובי־לעאום. דער אַריינגאַנג איז פריי.

פון „ארדט"

די לעצטע פאָרשטעלונגען פון „מים יודעא"

די „מיס יודעא" וואָס האָט געהאַט אַ גרויסען ערפאָלג, איז אונזער ליבען „אַרדט" ווערט געשפּילט די לעצטע טעג.

היינט, פרייטאָג, ווערט געשפּילט 1 מאָל — אין אָוענד, און מאָרגען 2 מאָל: 4 בייטאָג און 9 אין אָוענד.

די נייע וואָך קומט די לעצטע פּרעמיערע אין דעם סעזאָן.

מעבעל

לויט די נייעסטע ווינער - מאָדעלען אָרושעכאָווע און בושאָזשאָווע

שלאף און עס צימערן, גאבינעטן און מעדכען צימערן

ארויספאדערונג קיין ארץ-ישראל

עס איז דערהאַלטען געוואָרען אַן אַרויספאָדער־רונג קיין ארץ־ישראל פאַר פר. פעסל לעווין.

די דערמאַהנטע דאַרף זיך ווענדען וועגען אינ־פאָרמאַציעס אין ארץ־ישראל־אמט (צעגעלנ. 4).

פרעמיערע אין יודישען טעאטער

אין יודישען טעאַטער, אין פילהאַרמאָניע, ווערט היינט געגעבען אַ פּרעמיערע דאָס לעבענס־בילד „די נאַכט־פייגעלעך" סצעניזירט און אויסגעפיהרט פון אַנשעל שאָר.

מאָרגען, שבת בייטאָג ווערט געשפּילט „יוסף און עניפטען" או זאיז אָווענד צום צווייטען מאָל „די נאַכט־פייגעלעך".

עס נעהמט אַנטייל דער גאַנצער אַנסאַמבל. מוזיקאַלישער לייטער איז ל. זעלמאַן.

ספארט-בעוועגונג.

מייסטערשאפטס-מעטשען פון יודישע ספארט-קלובען אין פוילען.

ווי מיר דערוויסען זיך, אָרגאַניזירט דער יו־דישער ראַט פאַר פיזישער דערציהונג אין היינטיגען חודש מייסטערשאַפטס־קאַמפען פון די יודישע ספאָרט־קלובען אין פוילען.

די קאַמפען וועלען פאָרקומען פון פאָלגענדע צווייגען: שווער־אַטלעטיק, גימנאַסטיק, באָקס, פינג־פאָנג א ציקליסטען.

ספארט אין סאוועט-רוסלאנד

אין יאָהר 1928 זענען רעגיסטרירט געוואָרען אין גאַנץ סאָוועט־רוסלאַנד 3 מיליאָן ספאָרטסלייט, וועלכע זענען דורך די בעזונדערע קלובען אָנגע־שלאָסען אין אינטערנאַציאָנאַלען רויטען ספאָרט־פערבאַנד.

אין יאָהר 1928 זענען אין רוסלאַנד פאָרגע־קומען 8 צווישענלענדישע פוסבאָל־מעטשען און 12 צווישענלענדישע פוסבאָל־מעטשען האָט די רו־סישע רעפּרעזענטאַנץ געשפילט אין אַלע לענדער.

דאָס ערשטע אָרט אין פוסבאָל אין רוסלאַנד פערנעהמט מאָסקווע.

קלאנגען, אז רעדלער בעזעצט זיך אין לאדז

אין דער נעכטיגער פּוילישער פרעסע האָט זיך בעוויזען אַ ידיעה, אַז דער בעקאַנטער אויסגעצייכענטער פערטייידיגער רעדלער וועלכער האָט אין די לעצטע יאָהרען געשפּילט אין לעמבערגער „חשמו־נאי" אויפגעהאַנדעלט מיט ד יהיגע „הכח" וועגען אַריינטרעטען צו דער לעצטער.

ווי מיר דערוויסען זיך, איז די ידיעה, וועלכע האָט שטאַרק פּעראינטערעסירט די היגע יודישע ספּאָרט־וועלט, אַפּיסעל פריהצייטיג, ווייל אין די קרייזען פון דער היגער „הכח" איז דער גאַנצער ענין בכלל נישט בעקאַנט.

2 יודישע פוסבאל-קלובען

ביי די מייסטערשאפטס-קאמפען אין דער ווארשאווער „א" קלאס.

דעם היינטיגען שבת הויבען זיך אָן אין זאַר־שאַ די מייסטערשאַפטס־קאַמפען פון דער „אַ"־קלאַס.

אין די דאָזיגע קאַמפען בעטייליגען זיך 2 יודי־שע ספּאָרט־קלובען „גמינאַרא" און „מכבי".

מעלדונגען

אַכטונג, נאָרעל־אַרבייטער!

די, וואָס האָבען זיך רעגיסטרירט אין אַלגע־מיינעם בעקליידונג־פעראיין אויף דער קוהלען־אונ־טערשטיצונג פון דער קהלה, דאַרפען קומען אַ־רויסנעהמען טאַלאָנען אויף קוהלען.

3

די טאַלאָנען ווערען אַרויסגעגעבען אין פּער־איין לאַגעווניצקע 4 יעדען טאָג פון 10 ביז 1 פאָר־מיטאָג און פון 6 ביז 10 אָווענד.

די פערוואַלטונג פון אַלגעמיינעם בעקליידונג־פעראיין, לאַגעווניצקע 4

סאָצ. פערב. פון דער יודישער אַרב. יוגענד „פרייהייט", פּיעטריקאָווער 83.

מעלדונג.

שבת, דעם 6. ד. ח. פּינקטליך 7 אָווענד קומט פאָר אַ קאָלעקטיווער רעפעראַט פון די ח"ח נוטקאָזסקי, אַפּאַטשינסקי, קרוי א.ר.ט. שלום אַש דער ריכטער פון נאַציאָנאַלע און סאָציאַלע גע־רעכטיגקייט. — פּריז 40 גר. — .5541

ביי אפערדארבענעם מאגען

דאַרם־גערונגען, שלעכטען מונד־געשמאַק, שטערן־קאָפּשמערץ, פיבער, שטוהל־פערהאַלטונג, ברע־כונג פערער דורכפאַל ווירקט שוין אַ גלאָז נאַטירליכער ביטער־וואַסער

Franciszka Józefa

זיכער, שנעל און אַנגענעהם.

בעריהמטע מאָגען־דאָקטוירים האָבען פעסט־געשטעלט, אַז דער געברויך פון פראַנץ־יאָזעף וואַסער געגען איבערפולטען פערדייאונגס־וועג איז אַן'אמת'ער וואוילטאָט.

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעטשנעס.

מעבעל

קאמפלעטע איינריכטונגען, ווי אויך ענצעלנע מעבעל־שטיק עמפּפעהלט צו צוגענגליכע פּרייזען און אויף גינסטיגע בעדינגונגען —

Wschodnia 66 די מעבעל-פאבריק
L.Salomonowicz Tel. 34-25

גינסטיגע בעדינגונגען לאַנג־יעהריגע גאַראַנטי

12 NARUTOWICZA 12

tel. 34-18 אין הויף

גרויסע אויסוואַהל!

די עלטעסטע לאָדזער פירמע I. M. TERKELTAUB

עקזיסטירט פון 1882 יאָהר

מצה-רייבעכץ

בהכשר ועד הרבנים יחיו דפה לאדז (ראַבינאַט) שעהן און טרוקען און ביליג איז נאָר צו בעקומען אין דער מיהל פּאָלנאַצנאַ 22 ביי לייבל ניימאַן און ליפּמאַן נח

אויך נעמע אָן צו מאָהלען פון בעקערס מיט רעעלער בעהאַנדלונג.

מצה-רייבעכץ כשר לפסח

אפילו למהדרין מן המהדרין

שעהן און טריקען און פון דינע מצות נישט זאַ־דיגע איז צו בעקומען נאָר אין דער מיהל

בזשעזשינער 23 ביי ידידי-באק

בעמ.: די בעקעריי פון די מיהל איז גע'כשרט דורכ'ן ראַבינאַט דפה לאָדז

וויכטיג פאר סוחרים!

אין מיין נייערעפענטע שטרימף-פאבריק ווערען אויסגעאַרבייט די נייעסטע און מאָדערנסטע זאַכען ווי צב"ש

דאמען, מענער און קינדער-שטרימף

מיט די ביליגסטע פּרייזען.

J. FUKS Łódź, Nowomiejska 7

front. Telefon 26-97

א געוועלב

אויף מצות

איז פון זאָפאָרט איבער־צוגעבען ווי אויך אַ שטוב צו אַרבייטען, ס'קען זיין אויך מיט שלאָפען. צו ערפאַרען זשעלאַזנאַ 39 ביי פּושעדבאָרסקי

וויכטיג פאר שניידערינס!

קאמוניקאט.

1־טע וואַרשאווער אונטערנעהמונג פון

פראנצויזישן פליסירען

קאַרבירען און מוסטערן־אויסקלאַפען אויף גלאַטע שטאָפען און פליסירטע, זאווי דעקאַטירונג און מערעזשקע

מאַכט בעקאַנט, אַז פון דעם 3־טען אפּריל ד. י. האָט שוין אַנגעהויבען

אין לאדז, פּיעטריקאווער 82

(איז הויף, רעכטס, געהעלב)

איהר טעטיגקייט און נעמט אָן אַלערליי בעשטעל.

בעמ.: בעשטעלונגען ווערען אויסגעפיהרט לויט טערמין. אויף פערלאַנג אין משך פון 3 שעה.

I. M. RUBINSTEIN i E. HENTSCHEL

Łódź, Piotrkowska 82

w podwórzu sklep.

נויטיג א געוועלב

צו אַ מענער שניידער בע־שטעלט, ווי אויך איין לערן יונגעל ביי בראַוועד־מאַן ציגעל־גאַס 10.

השבת אבדה.

איך האָב פערלוירען אַ בייטעלע מיט אַ פאָר זלאָטעס ווי אויך אַ פּיזעל לאָס פון דער 5 טער קלאַס נ' 109184 דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען דאָס געלד פאַר זיך צו האַלטען און דעם לאָס אָפּצוגעבען צו האָק אויף פּיאָטרקאָווער 24, פראָנט.

עם ווערען אנגענומען

קליידער צום פליסירען

אויף א פראנצויזישער מאשין

אויף פערשידענע מוסטערן

ל. בוואט לאדזגדאנסקא 26

פאַרטער, פראָנט.

אין אָווענד איינגאַנג דורך זאַוואַדזקאַ 30.

פאר פליסירער—ראבאט.

פארטעפיאנעס, פיאנינעס

פון דער פירמע פוסהארמאניעס פון דער פירמע

AUGUST FOERSTER

GEORGSWALDE

ועלכע צולב זייער פרעכטיגען טאָן און אויספערטיגונג אַ בעקאַנט בעליבט און הערען שערלאַנגט

אויסשליסליכער פערטרעטער:

KAROL KOISCHWITZ

Łódź, Piotrkowska 67. Tel. 54-78 i 24-72.

דער גרעסטער אויסוואַהל פון אין און אויסלענדישע פיאַנאָ'ס אויפ'ן אָרט. גינסטיגע אויסצאָהלונגס־בעדינגונגען / מעסיגע פּרייזען / פאַך־בעדינונג

אכטונג, קאלאניאל-הענדלער!!

פּסח'דיג זאַלץ בהכשר הראַבינאַט דפה לאדז

איז שוין צו בעקומען ביי מיר אויף ביליגע פּרייזען

הערש שטייז ווסכאדניא 57.

די ביליגסטע איינקויפס-קוועלע פון ווידעו-ווארען!

קרעפ דע שין עטאַמינען
קרעפ זשאַרזשעט אַפּאַלען
קרעפ סאַטען מעטעאָר

ווי אויך אַנדערע אין אַ גרויסען אויסוואַהל און אין די מאָדערנסטע פאַרבען עמפּפעהלט

D. TOROŃCZYK, Łódź, Nowomiejska 19, tel. -65.48

צו פערקויפען

אטיש

אויף 2 מאשינען

מיט אַ מאָסאַרעל אויף אַ קאָנטאַקט, צו 2 סאַמ־בעריר מאַשינען אָדער צו אַנדערע מאַשינען

צעגעלניאַנאַ 49. ביי קעמפינסקי

Dr. MED. J. BETTE

ספּעציאַל־אַרצט פאַר אינערליכע־און קינדער־קראַנקהייט

פּיעטריקאָווער 6, טעל. 44-95.

נעמט אָן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אָווענד.

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, tel. 74-62

[illegible]

ערעפענונג פון פריהלינג=סעזאן! די לעצטע טעג פון גרויסען שלאגער!

די געהיימנישען פון מזרח

גיגאנטישער פילם לויט דער מעשה פון 1001 נאכט (שעכערעזאדע) גיגאנטישער פילם לויט דער מעשה פון 1001 נאכט

אין די הויפטראלען:

Iwan Petrowicz, Mikołaj Kolin, Marcela Albani, Al. Wertyński

עס וועלען אויסגעפיהרט ווערען פראגמענטען פון דער סויטע שעהערעזאדע דורך דעם סימפאנישען ארקעסטער אונטער לייטונג פון ט. רידער.

LUNA

אנהויב 4 א זייגער נאכמ., שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג, לעצטער סעאנס 10 אוו.

אויפ'ן ערשטען סעאנס פרייזען פון די פלעצער פון 1 זלאטי אן.

שבת און זונטאג פון 12—3 נאכמיטאג וועלען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

„POLICMAJSTER TAGIEJEW" לעצטע טעג!

לויט גאבריעלא זאפאלסקא. רעזשי: יוליוש גארדאן. אופנאהמען: כ. וו. שטיינוואורצעל.

אין דער טיטעל-ראל: באגוסלאוו סאמבארסקי אין די הויפט-ראלען: זבישקא סאוואן, מאריא באגדא, יעזשי מארד, נארא ניי, עאוגעניוש באדא, אדאלף דימשא און פיל, פיל אנדערע.

Grand-Kino

ארקעסטער אונטער לייטונג פון ה'ר. קאנטאר.

אנהויב 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג פון 12 בייטאג

פון היינט, פרייטאג, דעם 5-טען אפריל ד. י.

„גיפטיגע ליבע"

(טראגעדיע אין סינגאפארע) —

RAMON NOVARRO i ANNA MAY WONG

ריזנגרע דראמע, אין וועלכער עס טריומפירען די מעכטיגסטע וועלט-קינסטלער

אנהויב טעגליך 4.30 נאכמ, שבת, זונטאג און יום-טוב פון 12 ביז 3 נאכמיטאג. ווי אויך אין גאנצע טעג אויפ'ן 1. סעאנס זענען די פרייזען פון 30 גר. סימפאנ. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ז. סאנדראמירסקי.

קינא-טעאטער פירא

פראנציסקאנסקא 31

פון דינסטאג, דעם 2-טען אפריל ד. י. גרויסע פרעמיערע פון ציקל גרויסע פילם-שלאגערן!

דער בעריהמטער GARY COOPER אין פרעכטיגען ... קאוובאישען פילם א. נ.:

דאס געשפענסט פון ווילדן מערב

אין די הויפטראלען: **G. Cooper, Jack Luden i Betty Jewel** רעזשיסיר: **Artur Rosson**

אויסער'ן פראגראם: אגרויסע אמעריקאנער קאמעדיע. פערשט. ביאז און שטרייך-ארקעסטער בעשטעהענד פון 8 פערזאן.

נעכסטער פראגראם: „די רעכט פון וויסען מענש", מורא'דיגע קאמף פון ווייסע מיט אינדיאנער.

קינא=טעאטער „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA"

ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48

די ביליגסטע איינקויפס-קוועלע „DOM BIELIŹNIANY" צעגעלניאנא 45

דאס ניי-ערעפענטע וועש=געשעפט א. פ. -- (ריג וווסכאדניא) --

עמפפעהלט דער געעהרטער קונדשאפט פון אייגענער אויסארבייטונג

דאמען=, הערען= און קינדער=וועש

פון איינפאכע ביז צו לוקסוסאווע צו קאנקורענץ=פרייזען

די ג' קונדשאפט ווערט געבעטען אינז צו בעזוכען, כדי זיך צו איבערציינגען

בעמערקונג: אלס פרעמיע בעקומט יעדער קונדע גאנץ אומזיסט צייכענס און מאנאגראמען צו וועש.

דאמען=שניידער= אטעליער

I. WOLINSKI, Gdańska 37

prawa oficyna, I-sze piętro

ס'זענען אנגעקומען די נייעסטע מאדעלען צום פריהלינג און זומער-סעזאן

די בעסטע איינקויפס-קוועלע!

מוד- און קארד=לאגער א. פ.

RAJZBAUM i POZNER

Łódź, PIOTRKOWSKA 45 (Zielona 1) Tel. 75-05 אויפ'ן הויף 2 טען שט.

עמפפעהלט צום פריהלינג און זומער-סעזאן א רייכען אויסוואהל פון שטאפען אויף הערן- און דאמען-גארדעראבען פון די ערשטקלאסיגע אין און אויסלענדישע פאבריקען

פאבריקס-פרייזען / הורט- און דעטייל-פערקויף / גינסטיגע בעדינגונגען

א געמויערט הויז מיט 16 וואוינונגען, דערונטער 3 לעדיגע צימערן ביי דער זשגאווסקא לעלעוועל גאס 6 צו ערפאהרען אויפ'ן ארט ביים הויזווירט.

א קוואליפיצירטער צושניידער זוכט א פאסטען אפערטען אין רעדאקציע אונטער „צושניידער"

ווילט איהר האבען הוט?

א שעהנעם עלעגאנטען קענט איהר ניר אזעלכען בעקומען אין דעם ספעציעלען הערען=הוט און ספארט=מיטצען=געשעפט פון

היימאן טוראבינער

פיעטריקאווער 82 פראנט=געשעפט

איך בעזיץ א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע פאסאנען אין= און אויסלענדישע הערען=היטען, ווי אויך ספארט=מיטצען צו קאנקורענץ=פרייזען.

אויך א גרויסער אויסוואהל פון פערשידענע פעלץ-ווארען — די לעצטע נייהייטען. —

די פערוואלטונג פון דער ייִדישער קהלה

אין לאדז מאכט בעקאנט, אז דער

6-טער עטאט=רעגיסטער אויף 1928,

וואס ענטהאלט די עטאט-צאהלער פון די גאסען:

אנשטאדט, צמענטארנע, פעטריקאווער, פאלודניאווא, פולנאצנא, פלאץ וואלנאשטשי, פלאץ דאמבראווסקי, 28. קאנ. שיטער=פולק, סאלנא און ווסכאדניא,

ווערט אויסגעלעגט לויט די פערפליכטענדע פארשריפטען צום דורכזעהען אין משך פון 8 טעג, ד. ה. פון 5. אפריל ביז'ן 14. אפריל ד. י. איינשליסליך אין דער קאנצעלאריע פון דער קהלה (פלאץ וואלנאשטשי 6) אין די שעה'ן פון 9 ביז 12 פארמיטאג.

לאדז, דעם 1. אפריל 1929.

5514

אין פאדעמביע ביי טושין זומער=וואוינונגען צו פערמיטען ווילע בעלא אויף אמן פענסיאנאט מיט זעמטליכע איינריכטונגען אינגאנצע געבוירגיגע וואלד שענע צימער מעבלירט צו ערפאהרן פיעטרקאווער 92 וו. 85

עס איז דא איינציגע ערטער פאר קוואטיראנטען צו נעכטיגן שוו. יאקיבא 12 אפיצ. 1 שטאק שיף

וויכטיג פאר מצה-בעקער א געוועלב אויף מצות זאפארט צו פערדינגען זאכאדניא 50, צוקערניע

Dr. **HELLER**

ספעציאליסט פאר הויט- וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.

נאווראט 2 טעל. 89 79

... פון 10 פריה ... און 4—8 אבענד. פאר פרויען ... פון 4—5 ...

פאר אונבעמיטעלטע לעמשניצע-פרייזען.

ס'ווערט געברויכט אגוטע שירצען-נייהערין ביי גאלדמאן ווסכאדניא 18

Dr. med. J. LUBICZ

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.

אייגענע פראצאוניע פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען, ווי: ווקלאדקעס אויף פלאטפוסען, קונסט-ליכע פיס, גארסעטען א. ז. וו.

עמפפאנגט פון 5—7 אין אוונט.

LEKARZ DENTYSTA צאהן-ארצט

St. GELBERG

זאכאדניא 15, טעל. 31-06

היילט גאנץ פערנאכלעסיגטע ציין- און מויל-קראנקהייטען, צאהן - ציהונג אהן שמערצען, היילט מיט ליכט - בעשטראהלונג, ספעציעלער לאבאראטאריום פון קינסטליכע ציין.

נעהמט אן פון 9 פריה ביז 7 אוונט.

. . . און שוין זייט טויזענטער יאהרע

ווערט די דאזיגע פריידיגע פאסירונג געפייערט יאהר־יעהרליך און עס ווערען אבגעהיט אלע דינים פון כשרות.

דאס 100% ריינע קאקאס־פעטס „צערעס" ווערט פון אנהויב ביזן סוף פאבריצירט אונטער דער שטרענגסטער השגחה פון בעקאנטען הרה"ג ר' שמחה פרענקעל פון סקאווינא און ענטשפרעכט אזוי־ארום אלע כשרות־פארשריפטען, קען אלזא בעסטענס עמפפיהלען ווערען אפילו פאר מהדרין מן מהדרין.

פערלאנגט אויסדריקליך נור „צערעס" מיט דעם הכשר־שטעמפעל און ווארפט אב אונבעקאנטע מינדערווערטיגע פאבריקאטען.

ס'איז שוין אנגעקומען!

צום פריהלינגס=סעזאן אויסגעצייכנטע

שיך:

אין א גרויסען אויסוואהל אינ= און אויסלענדישע פון די נייעסטע פאסאנען
צו זעהר
צוגענגליכע פרייזען

J. WINDMAN,
PIOTRKOWSKA 35, tel. 12-23.

די פירמע עקזיסטירט פון 1885. — די פירמע עקזיסטירט פון 1885.

רעפארמאציע-פילען

מיט דער מארקע גייסטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעומאטיזם, לעבער-ליידען, געגען דיקקייט, אמערעמיזם, דאס קומען בלוט אין קאפף, שטילען די יסורים פון הפּכּאראידען, רייניגען דאס בלוט און בּנ נסגונגען צו אבסטרוקציע — א מינסטיו דורכרייניגונגס-מיטעל.
צוגעברויכען 1 אדער 2 פילען א נאכט.
פרייז פון א שאכטעל 1.35.
אויטארטיזירט פון דער אפטייק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4
צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן „גייסטליכען" (Zakonnik).
644

אכטונג!!!

איך בעזיץ א גרויסען אויסוואהל פון צוקערוואַרג, שאקאלאדע, מארמאלאדע, אלעס כשר של פסח, ווי אויך א גרויסען אויסוואהל עטיקעטען צו קארמעלען און שאקאלאד, פערשידענע בעגענשטענדען צו צוקערלעך און שאקאלאד־אויסארבייטונגען און שאקאלאד-פערים
ביי **מ. ה. ווראבלעווסקי**
נאוואמיעסקא 21.
5437

זעלטענער פּאַרפּאָרט צו פערמיטען א פאבריקס-לאקאל

איינגעריכטעט מיט מאטארען און טראנסמיסיעס, אדער קעלערס אין א גרעסערען פערנעהם אין גוטען צושטאנד. — צו ערפאהרען ביים ווירט מ. ה. ווראבלעווסקי, נאוואמיעסקא 21.

פערשידענע וואוינונגען

צו פערמיטען אויף באזארנע 4
צו ערפאהרען ביי
מארגענשטערן, סקלאדאווא 23.

צאהן-ארצט
M. KARABANOW

ווסכאדניא 31, טעלעפאן 59-09

היילט, פלאמבירט און ציהט ציינער גאנץ אהן שמערצען. קינסטליכע ציינער אהן גומען. קליניק-פרייזן. עמפפאנגס-שעה'ן פון 9 ביז 8 אוו.

CASINO | די לעצטע 3 טעג! ■ נאר פרייטאג שבת און זונטאג! | **CASINO**

עפאפיי פון אויסגעלאסענהייט פון פאנטאזירטע און פערבלענדעטע דאמען פון רוסישען הויף, שקלאפינס פון זשאנגלער פון דער שארלאטאנעריע, פון שווארצען פירשט פון דער פינסטערניש, פון גרעבער פון די ראמאנאווס א. נ.:

„ראספוטין און די פריעז"

רוסלאנד'ס אונטערגאנג

דאס איז די גרויסע עפאכען־דראמע מיט'ן אינהאלט געשיכטע פון שווארצען גייסט פון אויסגעלאסענקייט מון אנהויב פון זיין שארלאטאנעריע ביז צום פינסטערען טויט. די הויפט־לייטונג פון דעם דאזיגען פילם איז געלעגען אין די הענד פון קוזין פון ניקאלאי II פירשט JUSUPOW

דאס בילד ווערט אילוסטרירט מיט'ן **סימפאנישען ארקעסטער** אונטער דער דירעקציע פון ה' ל. קאנטאר פערבונדען מיט א כאר, וועלכער וועט אויספיהרען רוס. לידער.
שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 א ווייניגער נאכמיטאג זענען די פרייזען פון אלע פלעצער צו 50 גראשען און 1 זלאטי.

LUNA-PARK נארוטאוויטש גאס ביי דער טראמוואי־אווא

סענסאציע פון XX=טען יאהרהונדערט!
דעמאנסטראציע פון א לעבעדיגען גייסט דורך פראפ. אולטרא.

הייבט ערעפענונג

קינא MIMOZA
178 קילינסקי 178.
פערשטארקטער ארקעסטער.

נאר ביז זונטאג, ד. 7 אפריל ד. י. גרויסע סענסאציע! ריזיגער ערפאלג!

עם ווערט דעמאנסטרירט לעצטע קרעאציע פון **EMIL JANNINGS** עס ווערט דעמאנסטרירט די לעצטע קרעאציע

„זיין לעצטער בעפעהל"

CORSO
צום ערשטען מאל אין לאדז!
א פילם אונטער דעם נאמען:

„דאס פערברעכען"

סענסאציאנעלע דראמאטישע קאמעדיע אין די הויפטראלען:
Dorotha Dwan i Robert Armstrong
אויסער'ן פראגראם: א פארס.

WODEWIL — **ODEON**
היינט פרעמיערע!
געשיכטע פון א יונגען פערשווענדער און אנ'ארים מעדעל א. נ.:

„וואס א פרוי ליבט"

(נאר איין נאכט האב איך אזוי געליבט)

גרויסער פילם אין דער הויפטראלע **Harry Liedtke** און די שעהנע **Marja Paudler**
אויסער'ן פראגראם: א פארס.
אכטונג: דאס בילד ווערט גלייכצייטיג אין „אדעאן" און „וואדעוויל" דעמאנסטרירט.

אבאנעמענט-פרייז אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים; אויף דער פראווינץ — [illegible] א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
[illegible] אינהאלט און פערמיקפון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען ביישע און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז פעטיט־צייל — 18 גר. פריינטאג און ערב י"ט—24 גר. אין דער [illegible] 8 [illegible]
אין [illegible] — 40 . . . . . . 60— . . . . 4 .
[illegible] — 12 . . . . . . 18— . . . . 8 .
[illegible] 50 [illegible] 100 [illegible] פעלדערנגען—10 גר. א [illegible]

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufmann.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.